bütün ülkelerin işçileri, birleşin!

SÜREKLİ DEVRİM

devrimci - marksist aylık dergi

Sayı: 6 - ocak 1979

- FAŞİST KATLİAM VE KİTLESEL ÖZSAVUNMA
- ÖĞRENCİ HAREKETİ
  Bugünkü Durum ve Devrim Mücadelesindeki Yeri
- İRAN DEVRİMİ SÜRÜYOR
- ÇİN - ABD İLİŞKİLERİ YENİ BİR DÖNEMDE
- ROSA'YI ANIYORUZ

bütün ülkelerin işçileri, birleşin!

SÜREKLİ DEVRİM

devrimci - marksist
aylık dergi

sayı : 6 - ocak 1979

Sahibi :
Hamza Soysal

Yazı İşleri Sorumlusu :
Uğur Tekin

Yönetim Yeri :
Yerebatan Cad.
Salkımsöğüt Sok. 20/9
Cağaloğlu / İstanbul

Abone Koşulları :
Yıllık : 200 TL.
Dış ülkelere : 400 TL.

Posta Havalesi :
Hamza Soysal adına
Posta Çeki Hesap No: 10 99 67

Dizgi - Baskı :
Murat Matbaacılık Koll. Şti.
Tel : 27 45 71

Kapak Baskı :
Gözlem Matbaası

Cilt :
Kısmet Mücellithanesi

Genel Dağ. :
Sürekli Devrim

Baskı Tarihi :
5.1.1979

İÇİNDEKİLER

Kahramanmaraş Katliamı ve Kitlesel Özsavunma 3
Öğrenci Hareketi ve Günümüzdeki Durumu 9
Mayıs 1968'den On Yıl Sonra, *Ernest MANDEL* 23
İşçi Hareketinin Bir Yandaşı : Öğrenci Hareketi, *Ahmet METİN* 30
Emperyalizmin Ortadoğu'daki Kalesi İran Sallanıyor 36
İran Devrimi, *Javad SADIK - Azar TABARİ* 38
Şah'ın Doğum Gününü Kutlama Mesajları 46
Moskova, Pekin ve Havana'nın İran İçin Söyledikleri 47
IV. Enternasyonal'in İran Üstüne Bildirisi 51
Çin İle ABD Arasında Diplomatik İlişkilerin Kurulması 53
Luxemburg ve IV. Enternasyonal 55

Arka kapak : *1968 Öğrenci Hareketlenmesinde Japonya*

Sürekli Devrim'den Okurlara...

Kahramanmaraş olaylarıyla Türkiye'de faşist hareket kendi gelişme evresinde yeni bir adım atmıştır. Bu olay Türkiye'deki politik durumu sarsalamış, bir yandan sıkıyönetime giderken, bir yandan da hükümet partisi içinde içişleri bakanının istifasına kadar varan tartışma ve kamplaşmaya yolaçmıştır. SÜREKLİ DEVRİM'in geçen sayılarında faşist harekete ilişkin olarak ve burjuvazinin önündeki muhtemel alternatifler üzerine bir tartışma başlatılırken ısrarla faşizm, askeri diktatörlük, bonapartizm vb. gibi farklı yönetim biçimlerinin sözkonusu olabileceği, devrimcilerin taktiklerini buna göre planlamaları gerektiği belirtilmiştir. Zaman kıtlığından dolayı bu sayıda Kahramanmaraş olayları üzerine yazılan makalede özellikle sorunun canalıcı noktalarına değinmekle kendimizi sınırlamış durumdayız. Bu olay, çeşitli teorik hataların yeniden ve yeniden tartışılmasının zorunluluğunu son olarak katı bir şekilde ortaya koymuştur. Eğer yenilgilerden önce hazırlıklı olmak istiyorsak yapılan her tartışmanın pratik tezahürünün ne anlama geldiğini de mutlaka açık ve kesin bir şekilde ortaya koymalıyız. SÜREKLİ DEVRİM bu anlayışa bağlı olarak Bildirge'den bu yana gücünün yettiğince faşizme karşı mücadelede birleşik işçi cephesi taktiklerinin uygulanması konusunda geleneksel devrimci Marksist tutumu açıklamaya ve sürdürmeye çalışmıştır.

Bu sayıda öğrenci hareketi üstüne makale ve çevirilerle görüşlerimizi açıklamayı sürdürüyoruz. «Öğrenci Hareketi ve Günümüzdeki Durumu», *acı bir çakışmayla Kahramanmaraş olayları karşısındaki şaşkınlığın temelinde yatan dinamikleri de vermektedir. Böylece bu sorunun yalnızca akademik bir çerçeve içinde alınamayacağı gerçeği, yazının dizgiye verilmesinden çok kısa bir süre sonra gözler önüne serilmiştir. Sorunun devrimci hareket içinde ne tür bir dinamiğe sahip olduğu, Mandel'in makalesi ve* «İşçi Hareketinin Bir Yandaşı : Öğrenci Hareketi» *başlıklı yazıdan da anlaşılabilecektir.*

Son olarak İran olaylarının gittikçe artan önemi dolayısıyla bu sayımızda İran halkının Şah'a karşı giriştiği devrimci mücadeleye geniş bir yer ayırarak devrimci Marksist hareketinin uluslararası boyutta sürdürdüğü çabaları Türkiye'de de somutlamaya ve İran devriminin önemini vurgulamaya çalıştık.

Üçüncü Enternasyonal şehitleri Liebnekcht ve Rosa'yı, Troçki'nin Rosa'yla ilgili olarak yazdığı bir makaleyle anıyoruz.

TÜM ANTİ-FAŞİST GÜÇLERE

Kahramanmaraş Katliamı ve Kitlesel Özsavunma

Yüzü aşkın insanın katledilmesi ile toplumun hassas kesimlerinin tümüne birden bir alarm verilmiştir. Yalnızca farklı mezhebe sahip olan insanların değil, yalnızca demokratların, ilericilerin, devrimcilerin değil, çocukların, kadınların ve yaşlıların öldürüldüğü Kahramanmaraş «soykırımı» toplumun bugüne dek benzeri görülmemiş bir faşist tertiple karşı karşıya olduğunu göstermektedir. İlk kez sivil faşist güruhlar bu kadar tertipli ve bu kadar yoğun acımasız ve vahşi bir biçimde bu kadar kitlesel bir cinayet işlemektedirler. Bu açık kitle terörüne karşı ne hükümetin beyanatları ne kolluk kuvvetleri önleyici bir işlev görememişlerdir. En basit insanlık hakkını, 'can güvenliğini' devlet güçlerinin sağlıyamamış oluşunun yanısıra halk da savunma gücünden yoksundur. Eğer devlet «yurttaşların» kitlesel teröre, Başbakanın deyişiyle 'soykırımı'na karşı can güvenliğini sağlayamıyorsa, «yurttaşların» kitlesel teröre karşı birleşerek kitlesel bir biçimde kendilerini savunmaları suç mudur? «Direnme hakkı» faşistler için Kahramanmaraş'ta doğmuşsa (!) ve bu engellenememişse, halka salık verilecek olan evlerinde oturup başlarına gelecekleri beklemek mi olacaktır? Artık «nefsi müdafaa» bireysel değil kitlesel bir geçerlilik kazanmadıysa kapılarına üç hilâl resmetmeyen herkesin katledilmesini mi beklemek zorundayız? İşçi sınıfı, çalışan yığınlar, ezilen kesimler, ezilen ulus savunmasız, faşist çetelerin insafına bırakılmıştır. Özsavunma (nefsi müdafaa) derken bir devrim çağrısı yapmıyoruz; en basit insanlık hakkı olan can güvenliğinin başkası tarafından sağlanabileceğine dair, varsa inancı olanların, bu inancın son olaylarla berhava edildiğini söylüyoruz. Faşist çetelerin teröründen kaybı olacak herkesin, evleri basıldıktan, çocukları öldürüldükten sonra değil, iş işten geçmeden bir yumruk gibi aktif bir tarzda ortak savunmayı hazırlamaları gerektiğini belirtiyoruz. Faşistler, iddia edildiği gibi yalnızca Komünistleri, devrimcileri değil, gazetelerde herkesin görebildiği gibi bebeleri, neneleri öldürerek bir insanlık suçu işlemektedirler. Bu vahşet kapınızı çaldığı zaman geç olacaktır. Böylesi 'soykırımların' bir kez daha tekrarlanmaması için bireysel çözümlerin, bireysel mücadelenin ve bireysel kaçışların olanaksızlığını, kitlesel teröre ('soykırımına') karşı kitlesel özsavunmayı toplumun kılcal damarlarına kadar yaygınlaştırmanın kaçınılmaz görev olduğunu söylüyoruz. Bu bir ayaklanma çağrısı değil, bugüne dek emekçi kitlelerin kazanılmış mevzilerinin savunulması ve yaygınlaştırılmasıdır. 26 Aralık 1978'de Türkes basın toplantısında *«Göreceksiniz birçok yerde yine olaylar meydana gelecektir»* demekte-

dir. Bu yalnızca bir tehdit ise dahi, tehdit altında yaşayan insanlar olmayı reddetmeli ve gereken cevabı verebilmeliyiz. Canını zor kurtaran 9 çocuklu bir baba *«Ya bize yaşama hakkı versinler, ya da yurt dışına sürsünler de kurtulalım»* diyor. Yaşama hakkını kimse kimseye bahşedemez. Eğer bu hakkımız çiğneniyorsa yaşama hakkımızı kendimiz, çocuklarımız için savunmak suç mudur? Yaşadığımız topraklardan gitmesi gerekenler bizler değil faşistler olmalıdır; sürülmesi gerekenler canilerdir, çalışan, ezilen yoksul insanlar değil.

KAHRAMANMARAŞ OLAYLARI BİR PROVOKASYON MU?

Kahramanmaraş olaylarının, açık bir tertibin ürünü olduğu, 'soykırımına' öngelen olaylardan da anlaşılmaktadır, bir sinemadaki filmi bahane eden provokatörler bir bombayı araç olarak seçmekle kalmamış, iki öğretmenin öldürülmesine varmıştır olay. Provokasyon, cenazelerin kaldırılması sırasındaki olaylarla artık kitlesel bir boyut kazanmış ve önceden haberli olduğu kesin olan hazırlıklı faşist güruhlar, üzerinde MHP-ÜGD yazıları bulunmayan heryeri tahrip etmeye, insanları katletmeye girişmişlerdir. «Devlet nerdedir?» sorusu parlamentoda ve tüm düzen basınında yükselmektedir. Sağlık Bakanı Mete Tan beyaz gömleklerini göstererek çemberi aşabildiklerini belirtmekte, Vali'nin dahi can güvenliğinin tehlikede olduğu, hatta «saldırganların» olay yerine varan İçişleri Bakanına dahi saldırdıkları bilinmektedir. Hatta Vilayet binası az daha faşistlerin eline geçecektir. Sokağa çıkma yasağı ölü sayısını arttırmıştır. Çünkü bir CHP İl Yönetim Kurulu üyesinin dediğine göre *«... MHP'liler AP'lilerin de desteğiyle, bu yasağı çiğnediler... Organize bir durum sözkonusudur. Olayları bir MHP Kahramanmaraş milletvekili Yusuf Özbaş yönetiminde, Ankara'dan gelen yüzleri maskeli 50 militanın organize ettiği herkesce bilinmektedir.»* (24.12.1978, *Milliyet*)

Bu provokasyon faşist tarih içinde bir gelenek olduğu gibi, Türkiye'de de ilk değildir ve Türkeş'in beyanatından da anlaşılacağı üzere son değildir. Kitlelere demagojik bir tarzda seslenerek onları kendi gerçek çıkarları doğrultusunda hareket etmek yerine kendi kuyularını kazdırmaya çalışmak faşist propaganda ve terörün en belirgin yönüdür. Artık kimsenin kolay kolay inanamayacağı mezhep çatışması açıklaması, ancak 'soykırımın' faşist karakterini gizlemeye çalışanların işine yaramaktadır.

Faşistlerin böylesine kitlevi bir harekete geçmeleri için iş, bu mezhep çatışması ile sınırlandırılmadığı için yeni gerekçeler çekine çekine eklemeye başladı. 27 Aralık'daki konuşmasında Batur, *«Türkiye'nin, sosyal, ekonomik, etnik ve mezhep konularında asırlık problemleri vardır»* demekte ve hükümet dahil tüm düzen partileri bölücülükten şikayet etmektedirler. «Etnik gruplar»ın bir ayaklanması varsa bunun belirtilmesi gerek. Ama kimse böyle birşey dememektedir. O zaman sorun açıktır : bu «etnik gruplar» kimlerse —ki bu asırlık problemlerden biri olarak görüldüğü halde, bu problem üstüne bir tartışma ya da bilimsel çalışmanın kimi bilim adamlarına nelere mal olduğu da bilinmektedir— onlara karşı bir hareket sözkonusudur. «Etnik grupların» kendilerini savunmalarının ise nasıl karşılanacağı bilinmektedir. O takdirde provokasyon yalnızca 'soykırım' ile sınırlı kalmamakta, «etnik gruplara» yönelik olmaktadır. Yani apansız, savunmasız bir halde yeni 'soykırımlarını' meşrulaştırmağa yönelik bir provokasyon vardır.

Provokasyondan beklenenler bu kadarla sınırlı değildir. MHP hükümetin bir nebze faşist güruhlara karşı operasyonlara girmesi ile sıkıyönetim terane-

rine başlamıştır. El hak bugün bu isteğini gerçekleştirmiştir (Sıkıyönetime oy veren MHP'ller 13 vilayeti az görerek daha da fazlasını istemişlerdir). Bu MHP için bir başarıdır. MHP'nin Sıkıyönetimden beklediklerini şöyle sıralayabiliriz: Partiler düzeyinde, MSP'nin dinci görünümünü aktif mücadele içinde kendine kanalize etmek ve böylece tabanını genişletmek; yine aynı şekilde AP'nin yeterince Milliyetçi olmadığını eylem içinde kanıtlayarak AP'yi faşizmin hıkdeyicisi haline getirmek ve ordu içindeki mevzilerini ilkin savunmak sonra geliştirmek; şu anda kitlelerin CHP kişiliğinde somutlanan parlamenter sisteme güvenini sarsmak, devlet aygıtlarını laçkalaştırmak. Üç CHP'linin konuşmaları bu açıdan ilginçtir. Batur şu soruyu sormaktadır: *«Milletimizin bundan böyle, partilerimize, yöneticilerine ve parlamenter demokratik sisteme güven ve inançları kalacak mıdır?»* Prof. Haluk Ülman (yeni CHP'nin biçimlenmesinde bir ideolog olarak yer alan ve artık CHP + Ordu anlayışının silinmesi gerektiği üzerine ısrarla durmuş olan) ise: *«Bu sabah Türkiye'de yeni bir dönem başlıyor. Buna CHP + Sıkıyönetim denebilir. Bunun anlamı Türkiye'de sivil politikanın iflas etmesidir... Bu dönem kitlelerin politikaya ve politikacıya inancını ve güvenini yitirdiği bir Türkiye, umut diye siyasal kadrolarda askeri yönetime yönelen bir Türkiye dönemidir.»* diyor. CHP'den Prof. Turan Güneş de aynı kuşkuyu paylaşmaktadır: *«...Vatandaş Sıkıyönetimi memnunlukla karşılayacaksa, bunun anlamı sivil siyaset adamlarına güvencesinin azalması demektir.»* (Bkz. 27 Aralık 1978 tarihli günlük gazeteler). Yani askeri müdahale bir umut haline geliyor, yani tam da faşistlerin istediği gibi kitleler politikadan soğuyor ve alanı terörist faşist güruhlara ve onların çanak yalayıcılarına bırakıyorlar.

MHP şimdilik sistemli bir şekilde yürümektedir. CHP de yol açmaktadır. 24 Aralık'ta Kahramanmaraş'tan ilk haberler gelirken CHP Genel Sekreteri Üstündağ: «Halk anarşinin kaynağının MHP ve bazı yasa-dışı sol gruplar olduğunu öğrendi,» diye talihsiz bir beyanatta bulundu. Bu yetmezmişçesine Kahramanmaraş'a giden CHP'li milletvekilleri MHP'lilerle ortak deklerasyona imza attılar. Halk artık kimi kime 'şikayet' edecektir?! MHP açıkça CHP'nin tutumu sayesinde meşruiyet yolunda bir adım daha atmıştır. Bir provokasyonla başlayan olay kitlesel bir faşist teröre varmış ve ülke düzeyinde politik durumu sarsalamıştır.

KAHRAMANMARAŞ 'SOYKIRIMI' ENGELLENEBİLİR MİYDİ?

Demirel, *«İddia ediyorum, hükümetin herşeyden haberi vardı ama tedbir almadı»* (25 Aralık) demektedir. Belki polisiye bir ihbar yoktur ama Demirel devam etmektedir: *«Kahramanmaraş'ta meydana gelen olaylar, bir olaylar zincirinin parçası sayılmalıdır. Kars'ta, Erzincan'da, Sivas'ta, Elazığ'da, Malatya da, Gaziantep'te Urfa'da meydana gelen olaylar zincirine Kahramanmaraş olayları eklenmiştir. Kars'tan Adana'ya kadar olan bu büyük çizgi üzerindeki büyük şehirlerimizde bugünkü hükümet kurulduğundan bu yana olaylar büyük boyut kazanmış, adeta alevlenmiştir.»* 26 Aralık'ta Tercüman ise şöyle bir haber geçmektedir: *«Devlet istihbarat teşkilâtlarınca İçişleri Bakanlığına ve hükümete gönderilen raporlarda, «sıcak hat» içinde yer alan illerin Kars, Erzincan, Sivas, Tunceli, Malatya, Elazığ, Urfa, Gaziantep, Kahramanmaraş, Adana'da birtakım kıpırdanmaların bulunduğu...»*

Sorun hiç de açık değildir. Ya hükümet acizdir ya da Turan Güneş'in müstehzi sorusundan yapılacak bir çıkarsama ile Hükümet kendi gücüne aşırı güvenden umursamazlık içindedir: *«Bazı arkadaşlar MİT devlete istihbarat vermiyor*

çünkü MHP'lilerin elinde diyorlar. Peki sol bilgileri niye vermiyor? Öyleyse MİT'ın yarısı da TİKKO'cuların eline mi geçmiş?» Yakın zamanda dillere destan olan, 1970 tarihinde Demirel'e verilen bir raporda faşist hareketin gelişmesi üzerine ne kadar doğru bilgiler ve hatta gelişim hakkında ne kadar doğru saptamalar yapıldığı bilinmektedir. O günden bugüne sokaktaki insanın bile gördüğü gelişmeler herhalde istihbarat organlarının gözünden kaçmamıştır! Öyleyse sorun nerede düğümlenmektedir? CHP kesinlikle devleti rizikoya sokmak istemiyor. Açıkça devlet kadrolarında faşistlerin yuvalandıkları tüm dünya ve kendilerince bilinirken bir temizliğin devlet organları ve devlet bürokrasisi içinde gedikler açacağı korkusu ile işi zamana tevdi ederek faşist militanların ikna olmasını beklemektedir! Yılmaz Alpaslan (26 Aralık) şu soruyu yöneltmektedir: *«Bu aciz hükümetle ne yapacaksınız? Valisi güvenmiyor, polisi güvenemiyor, ordusu güvenemiyor.»* Bu güvensizliğin bir kanıtı, olaylardan birkaç gün önce İstanbul siyasî polisi ile Asayiş şubesi arasındaki bir anlaşmazlığa yol açan, 'solcuları' içeren olur olmaz bir listenin ilanı ile ortaya çıktı. Ardından istifalar geldi. Resmi açıklama sırasında söylenenler ilginçti (19 Aralık): *«Elde kesin bir kanıt yoktur, uygulanmak istenen 'denge' politikası sonucu bu kişiler açıklanmışlardır. İzlenen yol yanlıştır ve polisi yıpratıcıdır. Kim suç işliyorsa onun üzerine gidilir. Neden hep sağcılar yakalanıyor? Sorusu karşısında izlenen 'denge politikası' polisi yanlış sonuçlara götürür.»* İktidarla hemen hemen aynı siyasal düşüncede olan polislerin böylesine kritik bir dönemde kilit noktalardan istifa etmesinin gerekçesi açıktır. 'Denge politikasına' bağımlı olmadan faşistlere karşı etkin önlemler almaktan yana olanlar rahat çalışamamaktadırlar!

CHP böylece kendi deyişiyle 'silahlı sola' da karşı olduğunu ispatlamaya çalışırken, gerçekte tüm sola karşı tutumunun burjuva merkezci bir partiden farklı olmadığını kanıtlamaktadır. Bunun en açık örneklerinden biri, reformist solun dayanışma yaklaşımlarına karşın son CHP kurultayında kendisi için önemli olanın soldaki % 1 değil geriye kalan % 50 küsur olduğunu beyan etmesidir. Yani Ecevit soldan veba gibi kaçarken faşistleri de içeren 45 milyonun peşine düşmüştür. Bu hayalciliğinin de ötesinde, tam bir «sosyal-demokrat» umursamazlığı ve siyasal miyopluğudur. Ama bir yandan da Demirel'in ağzına almaktan sakınacağı baskı yasalarını «demokratik» bir biçimde sunmaktadır. 12 Mart'ta Nihat Erim'in ünlü balyozunu şalla örtmeye niyetlenmesinden anlayış olarak farklı olan nedir? Ecevit demokrasisi mavi berelilerle kuşatılmış, her an tehdit altındaki bir demokrasidir. Ecevit bu tehdidi politik parlamenter manevralarla aşmaya çalışmaktadır. Böylece toplumsal örgenlerin hiçbirine yanaşılmamakta, demokrasiye kendisinin de 12 Mart döneminde belirttiği gibi «bekçilik» edebilecek çalışan yığınların denetiminden kaçınmaktadır. Halûk Ülman, *«CHP eski CHP değildir, Ecevit eski Ecevit değildir»* derken bir sosyal demokrat olarak öngördüğü toplumsallaşmanın yerine bonapartist çözümlerin kesinlikle tercih edildiğini görmektedir. (Bkz. *Toplumcu Düşünce*, s. 4) Evet yönelinmek istenen demokrasi tek adam demokrasisi ise bunun adı konmalıdır. Muhalefetteyken en azından düşünce özgürlüğü için yapılan vaadlerin ne oranda gerçekleştirildiği gazetelerdeki yayınevi ve dergi sorumlularının tutuklanmaları ve haklarında açılan dava haberlerinden anlaşılabilir. Kimsenin kimseden demokrasi dilenmeyeceği, CHP saflarından yükselen «toplumsallaşma» tartışmalarından da çıkarsanabilir.

CHP kendi grubunu tatmin edemiyorsa soldan gelecek eleştirilerin daha radikal olması kaçınılmazdır. Açıkçası değil CHP kuyrukçuları, CHP'lilerin ken-

dileri bile 'demokrasi'nin varlığını tartışmaktaysa, devrimcilerin kendi demokrasi anlayışlarını tartışıp uygulamaya sokmalarının neresi anti-demokratik?

YENİ BİR DÖNEME DOĞRU MU?

Son aylarda çeşitli hükümet alternatifleri üstüne tartışmalar gazetelerde görülmektedir. Ayrıca İran halkının Şah'a karşı yürüttüğü mücadele, Amerikan emperyalizminin bu temel dayanağını iyice sarsalamış, yeni siyasal oluşumlara olanak hazırlamıştır. *Financial Times*, yabancı gazeteler arasında en iyimser çözümlemeyi yapmaktadır: «... *Sıkıyönetim komutanları, son sıkıyönetim deneyi sırasında büyük acılara neden olan sola yönelik bir büyücü avı yerine, şiddet olaylarından suçlu olanların ensesine yapışacaklardır. Bu olduğu takdirde, aşırı sağcı Milliyetçi Hareket Partisinin lideri Alparslan Türkeş, ektiği rüzgârdan fırtına biçebilecektir... Batı için Türkiye'nin karşı karşıya bulunduğu sorunların gayet önemli olduğunu, Türkiye'nin stratejik konumunun NATO planlamacıları için daima önem taşıdığını*» belirten gazete «*İran'daki son olaylardan sonra Türkiye'nin istikrara kavuşması daha da arzu edilmektedir.*» demektedir.

Sayılarla manzarayı umumiye şimdilik bu kadar iyimser olmayı oldukça güçleştirmektedir: resmi rakamlara göre yüzü aşkın cinayetin işlendiği Kahramanmaraş'da tutuklananların sayısı ancak 70'i aşarken, 'soykırımını' protesto eden 300'ü aşkın liseli Sıkıyönetime gönderilmiştir. Sıkıyönetim Komutanlıkları göreve başladıkları ilk gün sözlü-yazılı protestoları ve Sıkıyönetim üstüne yapılabilecek eleştirileri yasaklamıştır. Sıkıyönetimin yalnızca Kahramanmaraş'ta kitlevi cinayetleri işleyen faşist güruhların peşine düşüp (*Financial Times*'in beklediği gibi) onları yuvalarına kadar izlemeleri mümkün müdür? Ecevit'in son Kurultay'da dediği gibi «*asıl suçlular perde arkasında. Çoğu da egemen güçler katında, kiminin yasal, kiminin ekonomik dokunulmazlığı var.*» Eğer öyleyse, ki öyledir, Sıkıyönetimin «asıl suçlular»ın peşine düşmesi nasıl olacaktır? İlkin daha düne kadar Ecevit'in kendisi devletin işgal edildiğini devlet kadrolarına yoğun faşist yerleştirmelerin olduğunu tekrar tekrar belirtiyordu. Yani faşistlerin devletin her kademesinde hâlâ dayanakları ya da en azından tutamak noktaları vardır. Mevzilerinin boşaltılmasını sağlamak Sıkıyönetim içinde sözkonusu olabilecek olsaydı, MHP ısrarla Sıkıyönetim istemezdi. Açıkçası yukarıda sözü edilen asıl suçluların ortaya çıkarılıp gerekenin yapılması ancak bir sistem sorunudur. Bunlar devletin kendisine ayrılmaz bir parça gibi yapışmışlardır; koparılmaları mevcut devletin yapısını da oldukça değiştireceği için ne Ecevit böyle birşeyi göze alabilmiştir ne de Sıkıyönetim bunu göze alabilir. Yapılacak olan «denge politikasını» daha hızlı bir biçimde gerçekleştirmek olacaktır.

Sıkıyönetim solu ve devrimci çevreleri fenersiz yakalamıştır. Sosyal Demokrasi'yi faşist görenlerin, ülkede faşist diktatörlüğün varolduğunu düne kadar iddia edenlerin, hükümetin etkin önlemler alması halinde destekleneceğini, faşizmi kitlesel bir mücadele gerçekleştirilmeden yeneceğini sananların yeniden ve yeniden düşünmeleri gerekir. Ne dün MC'nin yerine CHP ağırlıklı hükümetin geçmesi, ne bugün Sıkıyönetimli hükümet hem faşist değildir (faşist terörün boyutu Kahramanmaraş'ta görülmüştür; faşizm, bunun ülke çapında meşru bir şekilde yapıldığı bir rejim olacaktır) hemde bütün bunlar iktidar bloku içindeki basit yerdeğiştirmeler değildir. MC, faşist partinin gelişmesinin birikim evresini göstermektedir. CHP'nin yanısıra Sıkıyönetimin yönetime ortak olmasının ise uzun vadeli olamayacağı gerçeği henüz «faşizm geldi» diyerek paniğe kapılmak için bir sebep olmadığını göstermektedir. Ama zaman da geçmektedir.

Faşist katliamlardan faşist katliamlara savunmanın gündeme gelmesi, yenilgiden sonra teorik açıklamalar ve teşhisler üretilmesi ancak zafer için somut hiçbir önerileri, yolları olmayanların işidir. Faşist katliamlara ve tüm gerici baskılara karşı savunmanın ortak bir tarzda örgütlenmesi gereği, birkez daha ve çok acı bir şekilde kendini kabul ettirmiştir. Çeşitli grup ve örgütler kendi bağımsızlıklarını koruyarak anti-faşist mücadelede aktif olarak yer almak isteyen herkese açık bir savunma cephesi kurmak zorundadır. Aradaki ayrılıkları en azından bu konuda ortak çalışmayı engelleyecek kadar büyüten her grup, örgüt ve kişi, açıkça kitleleri savunmasız bırakmakla kalmayıp kendi çevresini de boşaltarak tecrit olacak ve sonunda yokolacaktır. Kimse geçmişi unutmasın, herkes geleceği kendine göre hazırlasın ama bugün savunmayı, inşa etmek istediği geleceğin asgari ortamı olan savunmayı, ortak bir şekilde hazırlasın. Bu yalnızca anti-faşist güçlerin gruplar, örgütler düzeyinde birliğini değil kitlelerin de birliğini gerektirir.

Sürekli Devrim Bildirge'den bu yana kısa yayın hayatında, Devrimcilerin Birliğinin gerekliliğini, anti-faşist mücadelede Birleşik İşçi Cephesi taktiklerinin uygulanmasını öne sürerken her zaman şu temel şiarı kendisine ilke edinmiştir: *Savunmayı birlikte hazırla, geçmişi unutma, geleceğe hazırlan.*

(28 Aralık 1978)

Öğrenci Hareketi ve Günümüzdeki Durumu

«Öğrencilerin bir toplumsal sınıf olmadıkları ne kadar gerçekse, onların günümüz toplumlarının en hoşnutsuz ve hareketli tabakalarından birini oluşturdukları da o kadar gerçektir. Bu yüzden, yapılması gereken, öğrencileri toplumsal bir tabaka olarak ele almak, bu tabakanın düzenle olan çelişkilerini açığa çıkarmak, bu çelişkileri devrimci bir tarzda formüle etmek ve öğrenci hareketlerini, burjuvazinin kokuşmuş düzeninden hoşnutsuz diğer sınıf ve tabakaların hareketleri gibi, proletaryanın iktidarın devrimci fethi savaşında güçlü bir destek haline dönüştürmektir.»

(Sürekli Devrim Bildirge, *s. 21*)

Giriş

Üzerinde fazla tartışılan her konunun bir çözüme ulaşma olasılığı mutlak değildir. Belki de en iyi örneklerden biri, o kadar tartışılmasına rağmen, Türkiye'de öğrenci hareketinin yapısına ilişkin tahliller karmaşasıdır. Çok uzağa gitmeden baktığımızda, 1960'da 27 Mayıs darbesine giden süreçte geniş boyutlara ulaşan öğrenci hareketleri, yine 1968 üniversite işgaliyle başlayan ve yakın tarihte anılaşmış olarak niteleyemeyeceğimiz 1971'deki 12 Mart müdahalesi ve öğrenci hareketinin vardığı boyutun devrimci hareket içerisinde geniş tartışmalara yolaçan niteliği konunun önemini netleştirmiştir. Özellikle 60'lardan sonra gelişim gösteren sosyalist hareket, bu gelişim olanağını öğrenci hareketinin alanı içerisinde bulmuştur. Devrimci hareket ve öğrenci hareketinin gelişim sürecinde beliren bu eşzamanlılıkta girift ilişkilere karşın, sonuçta asli yön birincisi olmuştur. Tarihsel eşzamanlılık öğrenci hareketi ile devrimci hareketin aynılaştırılmasını gerektirmez. Bu bağlamda öğrenci hareketi olarak nitelendirmemiz gereken, öğrenci kitlesinin eğitim kurumuyla ve kapitalist düzenin öğrencileri doğrudan başkaldırmaya yönelten çelişkileriyle ilgili olarak ortaya çıkan hareketlenmelerdir. Öğrencilerin bütünü içerisinde belli bir kesimi oluşturan devrimci öğrencilerin halk kitlelerini düzene karşı mücadeleye yönlendirmek üzere sürdürdükleri faaliyetler, öğrenci hareketi çerçevesinde değil, esas olarak devrimci hareket çerçevesinde ele alınmalıdır. Öğrenci hareketinin özgün niteliğinin anlaşılabilmesi için, görünümdeki giriftliğin aşılması gerekli değildir; ancak bu, kimileri için sözkonusu olabilir.

Bu özgünlüğün bilincinde olarak, tam da bu noktada devrimci marksist hareketin, öğrenci hareketini değerlendirmesi, ona yaklaşım yöntemleri geliştirmesi ve içindeki karşıdüzen dinamiklerini açığa çıkarmasına yardım ederek onu toplumsal devrim potasına akıtması eylemi başlar. İşte bu yüzden, kendileri de birer öğrenci olan devrimcileri bu perspektifle çalışmaya yönelten devrimci marksist hareket, esas olarak elbette ki bu öğrenci devrimcileri, anti-kapitalist bir karakter kazanan öğrenci hareketinin (kitle mücadelesinin) ön saflarına koşar.

Günümüzde Öğrenci Hareketi

Öğrenci hareketinin geçmişini bir an için bir kenara bırakıp günümüze baktığımızda şöyle bir tabloyla karşılaşırız : üniversiteler, güvenlik kuvvetlerinin kampı haline dönmüş, bir öğrencinin öldürülmesi, yaralanması günlük hayatın alışılmış bir parçası olmuştur. Yoğun faşist saldırılar karşısında devrimci öğrencilerin uğraşları faşistlere karşı koymak üzerinde yoğunlaşmaktadır. Ancak faşistlerin sızamadığı bazı okullarda öğrenci talepleri doğrultusunda hareketlenmeler olmakta-

dır. Bu olgu aynı zamanda faşizme karşı mücadelenin, kitlesel taleplerin gerçekleşmesi için mücadelede bir şart olduğunu açıkça göstermektedir. Devrimci öğrenciler için mücadelenin ağırlık merkezi faşistlerle mücadele olarak belirdiğinde, yoğun çatışma ortamının getirdiği sonuç, devrimci öğrencilerin teorik durgunluğuna neden olmaktadır. Toplumda aydınlar kategorisi içinde yer alan öğrenciler, gerekli teorik bilgilenmeyi sürdürememekte, sıhhatsız bir gelişim süreci yaşanmaktadır. Yaşanan sürece müdahale ederek hatalı eğilimlerin üzerine gitmeyip, reel politikerliği meslek edinenler bu durumda amaçlarına erişmektedirler. Devrimci teori cendereye sokulmakta, hatalar teorik kılıflarını bulmaktadır.

Öğrenci hareketinin bugünkü eğiliminin yapısını tahlil edip sınıf hareketiyle ilişkisiz kalmasının nedenleri belirlenip, bu sonuca göre mücadele yöntemleştirilmelidir. Öğrenci hareketinin gelişim seyri izlendiğinde olayın kendi dinamiği olumsuzlukları daha da netleştirmektedir.

Bu kısa bakışı biraz daha geriye götürdüğümüzde ise tablonun çerçevesi biraz daha kesin çizgiler kazanır. Şöyle ki, 12 Mart'la birlikte kenara itilmiş olan parlamento 1973 yılı içinde yine etkinlik kazanmaya başlamıştı, 1965-71 döneminin tarihsel deneyi, bastırılmış öğrenci hareketinin yeniden oluşmasını engelleyici önlemlerin alınması için burjuvaziye veri oldu. İktidar, yasalar ve polis gücü ile öğrenci hareketini kontrolüne almak için dernekler yasasını değiştirdi; yüksek okullarda birden fazla derneğin kurulması yasaklandı; bu yasa çıkmadan önce bütün okullarda gericilere ve faşistlere, hatta polislere sahte öğrenci dernekleri kurduruldu. Bu sayede öğrencilerin kendilerinin dernek kurup örgütlenme olanağı yok edildi. Devrimci öğrencilerin kitle bağlarını kopartmak için çeşitli yöntemler kullanıldı. Yasaların okul içinde örgütlenmeyi engelleyici niteliği, okul dışı dernekler kurularak aşıldı. Öğrenci hareketinin bastırılması için egemen güçler bir yandan yasaları kullanırken, yasa dışı olarak da baskı kullanmayı gerekli gördüler. Geçmiş dönemde filizlenen faşist örgütler devlet kuvvetlerinin desteğini alarak saldırı hareketine girişdiler. Yasaların bu zorlamaları altında kurulan önemli gençlik derneği İstanbul'da İYÖKD (İstanbul Yüksek Öğrenim Kültür Derneği), Ankara'da da AYÖD / ADYÖD'dü (Ankara / Demokratik / Yüksek Öğrenim Derneği). Bütün öğrencileri kapsayacak şekilde kurulan bu dernekler süreç içerisinde örgütlenip merkezi bir nitelik kazandılar. Öğrenci derneklerinin kurulduğu bu dönem 71 yarı-bonapartist baskı rejiminden yeni çıkmış solun ideolojik bulanıklığını bağrında taşıyordu. Belirgin görüşleri olmayan, yönetimleri birer uzlaşmayı yansıtan bu dernekler ilk anda öğrenciler tarafından tedirginlikle karşılandı. Zamanla okullarda ilişkiler sağlanmaya başlandı. İlk dönemde bunlar gerçekten öğrenci örgütlerine özgü demokratik işleyişi olanca genişliğiyle uyguluyorlardı. Öyleki dernek yönetimine herkesin gelip önerisini, eleştirisini yapabilme olanağı vardı. Derneğin karar organı, her okuldaki komitelerin temsilcilerinin oluşturduğu ortak kuruldu. Bütün kararlar okul temsilcilerinin yaptığı toplantılarda alınmaktaydı. Grupların kemikleşmediği, devrimci öğrencilerin arayış içersinde bulundukları ortamda baskı döneminden kayıplar ve yenilgilerle henüz çıkan siyasî grupların önderlık kapasitesi de boşalmıştı. Bir yandan ideolojik karmaşa içersinde bulunan ve 71 yenilgisinin muhasebesini yapmaya çalışan sol gruplar, diğer yandan reformizmin temsilcisi olarak kapkaççı bir şekilde, siyasî geçmişleri muğlak kişilerin kurduğu kendini işçi sınıfının tek partisi ilan eden TSİP eğilimi. Bu belirsizlik ortamında devrimci kadrolar sürekli görüş değiştirme halindeydiler. Bu ideolojik keşmekeş içersinde birleşme ihtiyacı ve günün de eğiliminin birlik sloganı olduğu göz önüne alınırsa, öğrenci dernekleri yetersizlikleriyle beraber demokratik bir yapıya sahiptiler. Bu demokrasi arıziydi, bir önderliğin etkinliğinin varolmamasının ürünüydü; yoksa Türkiye solunda demokratik örgütlerin biçimi ve özüne ilişkin ortak anlayıştan doğan örgütler değildi. Nitekim şartların yarattığı öğrenci örgütlerinin bu yapısı her siyasî grubun kendini ispata yönelmesiyle parçalandı, her siyasî grup kendi gençlik örgütünü kurdu.

Dönemin tartışması öğrenci dernekleri üzerine yoğunlaştı, özellikle DEV-GENÇ eleş-

tirisi ağırlık kazandı. Bütün sol, mirasçılar da dahil olmak üzere DEV-GENÇ'in öğrenci kitlesinden kopuk bir hareket olduğu üzerinde hem fikirdi, Bütün öğrenci kitlesini kavrayacak bir gençlik örgütünün doğması amaç olarak saptandı. «Gün örgütlenme günü» olduğundan sorun örgüt fetişizmi haline dönüştü; olayın siyasî içeriğinin belirlenmesi geleceğe bırakıldı. DEV-GENÇ eleştirilerinden çıkan diğer bir sonuçta, demokratik örgütlerin kendilerini parti yerine koymaları hatasıydı. Demokratik kitle örgütleri, parti ile olan ilişkileri ve farklılıkları üzerine yoğun tartışmalar sürdü. Reformizmin, kitle hareketini günlük taleplerle sınırlı tutan ekonomizmi yenilgi yılgınlığını üzerinden atamıyan devrimcileri etkiledi. Öğrenci dernekleri sosyalizm tartışmasının yapılmaması gereken yerler haline geldi. Öğrencileri sosyalist teoriden, özgün tartışmadan uzaklaştıran, işçi sınıfıyla dolaysız bağlantısını engelleyen setleri inşa eden stalinistler böylece öğrencileri kendi siyasetlerini uygulayacak hizmetkarlar haline getirmek için çaba harcadılar. Bugüne değin eylemsel yoksulluğu aşamıyan reformistler, yine ültimatomlarla sosyalizmin öğrencilerin değil işçi sınıfı sosyalistlerinin işi olduğunu ilan edip kitle bilincinin durgunluğuna bel bağlıyarak teoriyi öğrencilerden uzaklaştırmaya çalıştılar. 1971 yarı-bonapartist baskı rejimi tarafından değiştirilen üniversite yasasıyla öğrencilerin siyasetle uğraşmalarını ve düzene başkaldırışını engellemeyi amaçlayan yasalar yanında reformistler, düzenle uzlaşmayı engelleyecek öğrenci hareketinin dinamizmini nötralize etmek için sosyalizmi tekellerine alarak öğrencileri pasifize etmeye yöneldiler.

Baskı döneminden yeni kurtulmuş olan eğitim kurumlarında hareketlenme değil ancak kıpırdanmalar söz konusuydu. Kıpırdanmaları dahi yönlendiremeyen önderlik hareketlenme karşısında aciz kalacağını önceden belgelemişti. Süreç içersinde ideolojik bulanıklığın ortadan kalkması, solun kendi içinde ayrışmasını, görüşlerin belirginleşmesini sağladı. İdeolojik eğilimini «kesintisiz devrimi» temel olarak oluşturan merkezci akım gençliğin mücadelesini gemliyen reformist önderliklere tepkiyle arayış halinde olan öğrenci kitlesinin dinamizmini kendi önderliğine kanalize etti. Bütün öğrenci derneklerindeki yönetimler hızla değişti, Yönetimden düşen reformist muhalefet kendi derneklerini kurmak üzere öğrenci derneklerinden ayrıldı. Böylece 71 rejiminin sona ermesiyle kurulan ve bütün eğilimleri içinde barındıran öğrenci dernekleri bu niteliklerini kaybetmeye başladılar. Demokratik, merkezi bir öğrenci örgütünün kurulması çabaları yerine her, siyasî grubun bağımsız derneğini açmaya yönelmesi sosyalist hareketin proleter demokrasi anlayışından nasipsizliğinin bir sonucuydu ve bunun genelinde toplumsal muhalefetin güçsüzleşmesine yaradığı göz ardı edildi.

Eğitim sistemine karşı ilk öğrenci hareketlenmesi iktisat ve ticaret öğrenimi yapan akedemilerde başladı. Yönetmelik değişikliği talebiyle boykota başlayan 40.000 öğrencı İYÖKD önderliğinin insiyatifi olmadan başlattığı boykotları sonradan bu önderliğin yönetiminde sürdürdü. O günkü dernek önderliği, günlük akademik taleplerle sınırlı kalarak hareketi burjuva eğitim sisteminin gerici yapısına karşı mücadeleye yöneltemedi. Kısmi başarılarla sonuçlanan akademiler boykotunun geniş bir yığını kapsaması ve ilk olması öğrenci önderliğin sınanması açısından önemliydi; bu sınavda önderlik öğrenci hareketine çözüm getirmekten aciz kaldı. Kitlesel mücadelenin başlamasıyla birlikte faşist saldırıların yoğunlaşması ardından geldi. Günümüzde ciddi tehlike olarak ağırlığını duyuran MHP, stratejisini öğrenciler üzerine kurup bu doğrultuda üniversitede mevziler kazanmaya yönelerek sistemli saldırılar zincirini sürdürdü, kitleyi ilk planda sindirmeyi amaçladı. Üniversiteye karşı faşistlerin saldırıları geniş öğrenci kitlesinin öğrenim özgürlüğü sorununu güncelleştirdi. Bazı öğrenci gruplarının kendi savunmalarını gerçekleştirip faşistlere gereken cevabı vermeleriyle, kitle savunmasının örgütlenebildiği takdirde faşist saldırıların etkisizleştirilebileceği ortaya çıktı. Bütün bu örnekere rağmen dernek yönetimindeki önderlik faşistlere karşı savunmayı örgütlendireceği yerde, öğrencilere okullara gitmeme çağrısında bulundu. Yurtlarda kalan öğrenciler okullara gönderilmedi, bütün çabalar polisin tarafsızlaştırılması için yapılan talihsiz

uğraş oldu. Faşist saldırılar sonucu öldürülen öğrenciler için yapılan yürüyüşler eylemsizlik içinde tek eylem biçimi oldu.

Öğrenci örgütlenmesinin parçalanması bütün sol grupların katıldığı ilk dernekler oluşumunda, başından ayrı olan resmi maoistlerin DGB'si (Devrimci Gençlik Birliği) ayrı tutulursa, sonradan kendini geçici parti ilan eden, kuruluşundaysa işçi sınıfının tek siyasî örgütü olduğunu ileri süren TSİP'in güdümlü olarak GSB'yi (Genç Sosyalist Birliği) kurmasıyla başladı. Resmî maoistlerin ayrı dernek kurmaları ve bütün sol grupların birlikte var olduğu öğrenci derneğine katılmamalarının gerekçesi tek ve aynı zamanda basitti : bu dernekler sosyal emperyalizme karşı mücadeleyi amaç maddesi olarak programlarına almamışlardı. Demokratik örgütleri siyasî çizginin salt uzantısı niteliğinde ele alan stalinist tahlilin sonucu, kitle örgütlerinin parçalanmasının temeli hazırdı. GSB'nin kuruluş gerekçesi kendi içinde kadro örgütü olmasıyla ilgiliyse de asıl olarak aynıydı, çünkü bu grupta tüm kadrolarını öğrenci derneklerinden çekti. Öğrenci derneklerinden çekilme nedeni kendilerinin yönetimde bulunmayışları ve yönetimdeki merkezci akımın, yarı-Doktorcu, yarı-Moskovacı TSİP'e göre küçük-burjuva anarşist hareket olmasıydı. Bütün bu eleştiriler, 12 Mart bonapartizminin ertesindeki siyasî bulanıklığı fırsat bilip kısa bir süre devrimci öğrenciler içinde etkinlik sağlıyan reformist revizyonist eğilimin, hareketin dinamiği karşısında bu konumunu sürdüremeyip yapa bildiği şey, çaresizlikle öğrenci hareketini teorik ve pratik bütünlüğüyle bir yana itmek oldu. Birbirlerine karşıt iki eğilimin birleştikleri nokta stalinist örgüt anlayışının temelinde şekillendi; işçi sınıfının görüşü tektir, bu doğru ideolojik görüşün dışındaki bütün eğilimler karşı devrimcidir dar mantığıyla tarih sahnesinde yerini alan stalinizmin ideolojik takipçisi bütün sol gruplar bu hatalı anlayışı terk etmedikleri sürece yönetiminde bulunmadıkları her örgütü terk etmeye, yönetimde bulundukларında ise diğerlerini örgütlerden dışarlamaya çalışmaları diğer sorunlardaki farklılıklarına karşın genelinde örgüt anlayışında birleştiklerini izah etmektedir. Ancak bu ortak anlayış her türlü örgütün parçalanmasına bahane temin eden talihsiz bir ortak anlayıştır.

Reformist mülteci grup öğrenci dernekleri içindeki faaliyetini sızma taktikleriyle yürüttü. Uzun süre kadroları kendini açığa çıkarmadı; bağımsız bir çizgi ortaya koymadı. Öğrenci hareketine kendi programıyla ulaşmayı değil, sadece ilişkiler kurarak kadrolaşmaya yöneldi, Resmi reformizmin perspektifi öğrenci hareketini düzene karşı yönlendirmek niteliği taşımıyordu. Akademik taleplerle sınırlı örgütlenme çabaları, genelinde toplumsal muhalefeti düzen sınırları içinde tutmaya çalışan reformizmin stratejisiyle uyumluydu. Bu temeller üzerine kurulan İGD mülteci reformist grubun aynen amaçladığı biçimde öğrenciler içindeki siyasî uzantısı işlevini üzerine aldı.

Merkezi nitelik taşıyan büyük şehirlerdeki öğrenci derneklerinin bu niteliklerini kaybetmesinin dönüm noktası 1976 yılı oldu. Derneklerin yönetiminde bulunan merkezci eğilime alternatif olarak 71 hareketinin mirasçılığını bırakmadan maoizme kayan grupların birleştiği bir blok oluştu. Öğrenci hareketinin ilkeleri ve demokratik kitle örgütleri konusunda yoğunlaşan tartışmaların görünürdeki amacı tek kitle örgütünün oluşturulması yönündeydi fakat sonuç gösterdi ki, çabalar kitleyi kendi grubuna kazanmak için yapılan atraksiyonlardı, yoksa merkezi öğrenci örgütünün varlığını sürdürmesi değil. Muhalif maoist blok öğrenci derneğinin yapısı hakkında demokratik bir program sundu. Bir yandan ideolojik arayış halinde olması ve maoizme tam vakıf olmaması, diğer yandan merkezci akım karşısındaki sayısal güçsüzlüğü onu faydacılığa itiyordu. Blok'un kitle örgütü içinde varolan bütün siyasî eğilimlerin güçlerine göre yönetimde yer almaları talebi örgütün birliğini ve demokratik işlerliğini sağlıyabilecek bir çözümdü. Ancak blok önerilen çözüme karşı çıkan merkezci akımı haklı olarak «stalinist merkezi örgüt» anlayışıyla eleştirmesine rağmen bu hatayı yönetimde olduğu derneklerde k e n d i s ü r d ü r d ü. Stalinizmin ö r g ü t a n l a y ı ş ı n d a n uzaklaşamayan Blok, öğrenci örgütü ilkelerini sıraladığında büsbütün çelişkiye düştü. Bu ilkeler :

«1 — **Faşizme karşı olmak**

2 — **Feodalizme karşı olmak**

3 — **Ezen ulus şovenizmine karşı olmak ve ulusların kaderlerini tayin hakkını savunmak**

4 — **Emperyalizme karşı** (başta iki süper güç ABD ve Sovyet sosyal emperyalizmi olmak üzere bütün emperyalist güçlere karşı) **olmak.**»

Öğrenci hareketinin siyasî görünümüyle yetinen, kitlesel niteliğini bir yana bırakan tahlilin ürünü olan bu ilkeler öğrencileri birleştirmeyi başaramıyacağı gibi, öğrenci kitlesinin örgütsel parçalanmasının yolunu açıyordu. Herşeyden önce öğrencilerin birarada bulundukları eğitim kurumunun, kapitalist sistemin bir parçası olmakla içerdiği çözümsüzlüğün açıklanması çabaları gerçekleşmemektedir. Blok'un sıraladığı ilkelerin kapsayıcı olamaması, bu ilkelerin her alanda kullanılabileceğidir; öğrencilerin düzene karşı mücadelelerinde kendi taleplerinin oluşturulması gereğine karşın, bu doğrultuda bir çabaya gerek duyulmamasının nedeni ise öğrenci hareketinin, salt aydın olmalarından ötürü öğrencilerin tepkiselleşmeleri ile izah edilmesidir.

Maoist Blok'un programının görünümdeki demokratikliğine neden olan sayısal güç sözlüğüne karşılık, merkezci eğilimin böyle bir endişesi yoktu. Yönetimin homojen olması savunusunu, demokratik merkeziyetçilik esaslarına göre azınlığın çoğunluğa uyması ilkesini, muhalefetin hiçbir yönetim kademesinde bu lunmamasıyla birleştirdi. Öğrenci derneğinin ilkelerini ise kendi siyasetine uygun olarak saptadı. Bu ilkeler kısaca anti-emperyalist, anti-faşist ve anti-şovenist olmak, ayrıca gençliğin acil talepleri uğruna mücadele etmek. Öğrencilerin özgül hedeflerini tesbit edemeyip her sol grubun kendi siyasî formülasyonlarını demokratik örgütlere uyarladıkları sürece birleşmenin imkansızlığı ortaya çıkıyordu. Olayın sonuçlanması maoist Blok'un ayrılarak kendi derneğini kurması oldu. Böylece her siyasî grup kendi derneğine çekilerek öğrenci derneğinin parçalanması sonucuna varıldı.

Yakın geçmişte öğrenci hareketinin örgütsel parçalanma süreci, sosyalist hareketin içinde bulunduğu durumla ilgilidir. Sosyalist hareketin, kadrolarını üniversite gençliğinden derlemesi, öğrencilerin salt kadrosal alan olarak ele alınmasını getirmekte, kitlelerin örgütlenmesi konusunda Stalinist anlayıştan kurtulamamakla da, öğrenci hareketine özgün bir yaklaşıma gerek duyulmasına neden kalmamaktadır. Bir çok sosyalist parti ve grubun faaliyetine rağmen halen sınıf hareketiyle sosyalist hareket arasındaki kopukluk giderilmiş değildir. Devrimci önderliğin olmayışı işçi sınıfına reformist burjuva partisi CHP'yi desteklemekten başka bir yol bırakmamaktadır. 60'lardan sonra eylemli gelişimiyle solun öğrenci çevresinin sınırlarını aşma belirtilerinin görülmesi ancak yakın dönemdedir. Reformist solun öğrenci hareketine, düzen sınırları içinde kalması önşartı ve çabasıyla yaklaşması, bolşevik devrimci önderliğin öğrenci başkaldırışları içinde yer alıp düzene karşı bir niteliğe dönüştürmesi perspektifiyle çelişkilidir.

Önümüzdeki görev geçmiş deneylerin değerlendirilmesini yapmak, devrimci marksizmin geleneğini bütün çarpıtmalara karşı titizlikle savunarak öğrenci hareketinin kitlesel niteliğinin özgünlüğünü belirlemektir. Reformist ve sol sekter grupların stalinist dogmatizmin metoduyla kısırlaşan ideolojisi sorunları çözmekten acizdir. İnsanlığın tarihsel gelişim içersinde önündeki sorunları çözmek için uğraşa girmesi bulunduğu yapıyı aşmasında veri olmuştur. Sorunların çözümü ise olgunun dinamiğine varmak, çelişkinin diyalektiğini gün ışığına çıkarmakla ilk basamağına ulaşır. Hareketin yüzeysel görünümüyle yetinerek, açıklama metoduna yönelme her zaman hareketin kendisi tarafından olumsuzlanır.

Öğrenci Hareketinin Temelleri :

Öğrencilerin büyük bölümü küçük burjuva kökenlidir. Şehirli orta halli kesimin çoğunluğu teşkil etmesine karşın, köylü kökenliler daha azdır; proleter kökenli öğrenciler çok azdır. Bu yapılaşma öğrencilerin çeşitli sınıf ve tabakalardan oluştuğunu gösterir. Öğrenci gençliğin toplumsal hareketlerde oynadığı aktif rol, hareketin nedenleri üzerine burjuva düşünürlerin de eğilmesini getir-

miştir. Hareketlenmeyi «psikolojik etken» lerle açıklayanların düşüncelerine göre «şiddet derin bir mahrumiyet duygusuna, mutlak gerekli olan şeye sahip olunmadığı tepki olarak doğan bir davranıştır», Bir diğer açıklama da, «biyolojik etken»lerle, yaş itibariyle kuşak çatışmasına neden oluşun şiddeti yarattığı şeklindedir. Bu yaklaşımların öğrenci hareketinin siyasî krizlere yol açan etkilerini açıklamaktaki sınırlılığı, bütün gençlik yığını değil de, neden öğrenci kesimi sorusuna cevap verememektedir. 1968'de Fransa da başlayıp büyüyen daha sonra diğer kapitalist ülkelere sıçrayan öğrenci hareketleri kısa zamanda emperyalizme bağımlı ülkelere sıçramış, büyük kitle hareketleri dünyayı sarsmıştır. Yakın geçmişte Yunanistan'da askeri cuntanın yıkılmasına zemin hazırlayan politeknik öğrencilerinin direnişi, Tayland'da siyasî değişikliğe neden olan öğrenci ayaklanması ve bir dizi emperyalizme bağımlı ülkedeki benzer olaylar, öğrencilerin düzenle karşı karşıya gelebilen toplumsal bir katman olduğunu ortaya koymaktadır.

İleri Kapitalist Ülkelerde :

İleri kapitalist ülkelerde 1968'de öğrencilerin üniversite dışı maddi koşullarında onları hareketlenmeye sürükleyecek nedenler olmadığı halde (bugün için ise sadece işsizler içinde genç ve aydın işsiz oranının yükselmesini hatırlatırsak, durum daha farklıdır) politize olmalarını üniversite kurumunun yapısında ve burjuva eğitim sisteminin çöküşünde aramak gerekir. Burjuva eğitim kurumlarının yapılarındaki ve eğitim programındaki yetersizliği, maddi ve sosyal olumsuzluklar, otoriter yapıya başkaldırışın itkileridir. Burjuva eğitim sisteminin çürümüşlüğü, burjuvazinin gericileşmesiyle beraber, «Aslında, amacı gerçekliğin bilgisini edinmek olan bilimden, sınıf çıkarları adına bir sürü saptırma vardır... Ama sosyal bilimlerde tabiat bilimlerinde olduğundan çok daha dobra, çok daha burjuvaca dile gelen sınıf çıkarları burjuva toplumun iktisadî düşüncesinin gelişmesine dur demesini bilmiştir.» (Troçki, **Sosyalizmin Güncel Meseleleri,** Suda Yay., s. 290). Öğrencilerin eğitim kurumlarında edindiği bilgiler toplumsal olayları anlıyabilmelerine olanak vermediğinde eğitim sisteminin güçsüzlüğü ve gerçeklerle uyuşmayan niteliği gizlenemez hale gelmektedir. Toplumsal işbölümünün kapitalist sistemde en gelişkin biçimine varışı eğitim alanında da benzer sürecin gerçekleşme eğilimini zorlamakta, öğrencilerin sektörel bilgilenmeye yöneltilmeleri insanın her alanda olduğu gibi eğitim alanında da kapitalist çıkarlara kurban olmasını getirmektedir. Kapitalist eğitim sisteminin doğurduğu sonuç, öğrenci gençliğin çeşitli sınıf ve tabakalardan oluştuğu halde, düzene karşı güçlü bir hareket olmasının itkileri, asıl olarak bireylerin sınıf çelişkilerinden değil, öğrencilerin ortak sorunlarının bütünsel niteliğinden kaynaklanmaktadır. Dünyada öğrenci hareketinin önemli boyutlara ulaşması emperyalist çağın ürünüdür. Teknolojik gelişme emperyalizm döneminde toplumsal çelişkileri her yönden keskin bir biçimde ortaya çıkarmıştır. Teknolojik gelişimle ilgili olarak teknik bilginin gerekirliliği ve toplumsal işbölümü sonucu beyaz yakalıların sayısal artışı, kafa emeğinin günümüz dünyasında etkin bir konumda olduğunu göstermektedir. Emperyalist sistem, bağımlı ülkelere ekonomik ve siyasî alanda olduğu gibi, eğitim alanında da damgasını vurarak prekapitalist zümrelerin direnişini kırdı ya da zayıflattı. Çağın tüm toplumlarını belirleyen bu süreç geniş bir öğrenci yığınının oluşmasını sağladı. (Unesco rakamlarına göre 1950-1964 yılları arasında öğrenci nüfusu iki misli arttı). Belli bir zaman aralığı içersinde öğrenim süreci yaşayan, üretim sürecine katılmayan geniş öğrenci yığını, özel mülkiyet düzeninin eğitim sisteminin çarpıklığı sonucunda düzene karşı hareketliliğin içinde bulunmaktalar.

Azgelişmiş Ülkelerde :

Bağımlı az gelişmiş ülkelerde sosyal ve maddi yoksulluk ekonomik krizin yükünü sırtına alan emekçi yığınların başkaldırısına neden olmaktadır. Bağımlı ülke burjuvazisinin sermaye birikimini sağlamak için başvurduğu enflasyonist politika, hayat pahalılığı ile işsizliğin artmasını getirmekte. Emperyalist tekelci sermaye bağımlı ülkelerdeki geri sektörlerin ucuz işgücüne dayanarak yarattıkları artı değerin büyük bölümünü teknolojik üs-

tünlüğü sayesinde metropole taşımaktadır. Sanayileşmenin yetersizliğine karşın azgelişmiş ülkelerde sermaye yoğun ileri teknolojinin kullanımı işsizliği kronikleştirmektedir. Toplumsal gereksinimleri karşılayacak sosyal transfer harcamaları da dış borçların yükü altındaki devlet tarafından karşılanamayınca, toplumsal eşitsizliğin gölgelenemeyen hali sosyal krizlere yol açmaktadır. Bütün bu maddi ve sosyal olumsuzluklar gençliğin üzerinde etkin olmakta düzenden umutsuzluk arayışa sürüklemektedir. Öğrenim yapma olanakları sınırlı ve işsizlik tehlikesi gencin geleceğini bilinmezliğe götüren kabustur. Öğrenim olanağını bulanlar içinse durum daha iç açıcı değildir, burjuva eğitim sisteminin nesnel gerçekliği açıklamaktan uzak oluşu, prekapitalist etkilerden tam anlamıyla arınmamış burjuva eğitim kurumunun anlamsız otoriter yapısı, eğitim sisteminin özüne yönelen tepkinin nedenidir.

Emperyalizme bağımlı az gelişmiş ülkelerde yerli burjuvazinin güçsüzlüğü, geleneksel devlet bürokrasisinin himayesini gerekli kılmıştır. Az gelişmiş toplumların modernleşme (burjuvalaşma) çabalarına kapitalizmin bütün dünyayı kendi pazarı haline getirme eğilimi eşlik etti; iç dinamiğin gerçekleştiremediği modernleşme, devletin yürütmesi gereken işlev oldu; aydınlar modern düşüncenin etkilerine açıldı. Sınıflaşmanın modern olarak belirginleşmediği toplumlarda, aydınların modern düşünceyle techizatlanmaları devletle olan ilişkilerine göre tavırlarını belirledi. Kendini sınıflardan bağımsız olarak ebedileştiren devlet bürokrasisi bu temeller sarsıldığında, kendi elleriyle yollarını açtığı burjuvazinin, o gücü bulabildiğinde karşısında yer aldı. Devlet bürokrasisinin aydın kesimle içiçeliği öğrencilerle gereğinde ilinti kurmasının zemini oldu. Halkın yerine karar verip gelişimi tesbit eden küçük burjuva radikalizminin aktif kanadını öğrenciler oluşturdu. Radikal öğrenci hareketinin halkı kurtarmak için halkın dışında yürüttüğü mücadelenin başarısız olacağı açıktır; çünkü sonucu belirleyecek olan, sınıfın kendi politik önderliğini ortaya çıkartıp çıkartmaması gerçeğidir. Az gelişmiş ülkelerdeki aydın öğrenci hareketinin bu niteliği, devletin görece bağımsızlığını kaybederek bürokrasinin burjuvaziyle bütünleşmesi ve bütün bunların temelini sağlıyan ekonomik gelişim, yani toplumun modern sınıflara bölünmesi ile yok olur. Günümüz toplumunda burjuvazi kendi mezar kazıcılarını yaratmış, işçi sınıfı mücadelesi, diğer ara zümrelerin arayışlarını kendi önderliğine kanalize edecek tarihsel yolu sunmuştur.

Toplumdaki konumu belirlenmeye çalışıldığında öğrencilerin genel aydınlar katmanı içersinde yer alması, sosyal varlığının nedenlerini izah edemez. Öğrencilerin bu bağlam içersinde özgün niteliğinin belirlenmesinin yolu toplumsal tahlil yöntemidir. Öğrencilerin sayısal güçlerinin yanısıra, toplu halde ve toplumun can damarı sanayi merkezlerinde yoğunlaşmaları, etkin bir duruma gelmelerini sağlamaktadır. Öğrenimi bitirdiğinde işsiz kalma olasılığı, öğrenim sırasında maddi olanaksızlıklar, her türlü araç gereç eksikliği, okulun bilimsel çalışma yapmak için yetersizliği, hayata atılacağı sırada karşısına çıkan zorunlu askerlik hizmeti, kapitalist sistemin öğrencilerin tümünün önüne serdiği sorunları oluşturmaktadır. Burjuvazinin bu sorunları çözmekteki yeteneksizliğinden ötürü, güdük kalmasına karşın sürdüreceği şey, sınıf çıkarlarına alet ettiği bilimin gerçeklerden uzaklaşmasıdır. Kapitalist sistemin toplumsal üretim güçlerinin yolunu tıkaması özel mülkiyet sisteminin çöküşünün objektif temelini belirler. Marx'ın **Ekonomi Politiğin Eleştirisine Katkı'nın Önsözünde, «Maddi hayatın üretim tarzı, sosyal, siyasî ve genel olarak entellektüel hayat sürecini şartlandırır»** şeklindeki ifadesi açık bir gerçektir. Hakim üretim tarzının gerici nitelik kazandığında, hakim entellektüel yapının da gericileşmesi bütünlük arzeder.

Bu süreçte, çürümüş burjuva eğitim sistemi, öğrencilerin toplumsal olayları anlamasını sağlayamaz. Öğrencilerin bu yoldaki çabalarını nötralize etmek için burjuva eğitim kurumu, kitlenin etkinliğine uzak otoriter yapıdadır. Kapitalist üretim sistemiyle eğitim sisteminin bütünlüğü, eğitim sorunlarıyla hareketlenen öğrencilerin derhal politize olmalarının nedenidir. Öğrencileri salt ileri unsurlarla sınırlandırmadığımızda **«okulcu türü dahil her demokratik öğrenci hareketini geniş-**

letmeye çalışmak, onu bilinçli ve kararlı yapmak» (Lenin, Gençlik Üzerine, s. 104) marksistlerin görevidir. Öğrenci hareketinin salt akademik taleplerle sınırlı reformist çözümleri aşması, geçiş talepleri karakterine sahip program doğrultusunda yönlenebildiğinde olanaklıdır. Bilimi burjuvazinin sınıf çıkarlarına alet olmaktan kurtarmanın yolu özgür, demokratik eğitimle mümkündür; eğitimin demokratikleşmesi eğitim kurumlarındaki kitlenin kendi yönelimi hakkında kendinin karar verebilmesiyle sağlanır: Üniversitedeki öğrencilerin, öğretim görevlilerinin ve işçilerin birlikte yönetimi -bunun gerçekleşmesi toplumsal bir devrimle gündeme gelebilir.- Burjuvazi kendiliğinden, etkinliği dışında kendi temellerine karşı yönelecek bilgi üretimine olanak sağlamaz. Ancak bu olgu, burjuva eğitim sistemine karşı bugünden mücadele etmenin şartlarını yok etmez. Bugünkü eğitimin sahteciliğini açığa çıkarmak, eksikliklerini sergilemek, burjuva eğitim düzeninde onun temellerini sarsacak gedikler açmak üzere **öğrenci denetimi** perspektifi, toplumsal düzene karşı mücadelenin bir parçasını oluşturur. Burjuva çarpıtmalara karşı bilimsel gerçekliğin devrimci niteliği, kurumsal planda alternatif kitle organlarının doğabilmesi için bir etkendir. Bütün bunlar eğitim kurumlarında yönetmeliklerin, ders programlarının hazırlanmasında burjuvazinin kendi çıkarlarına uygun olarak yerleştirdiği mekanizmaya karşı, kitlesel mücadelenin örgütlülüğüne dayanan somut alternatif önerilerin dayatılması, süreç içindeki kazanımların belirtisidir. Öğrenci, öğretim görevlisi, üniversite işçisinin birlikte denetimi, kapitalist eğitim sistemine karşı denetim organının oluşması, ikili iktidar organlarının filizlenme temelidir. Toplumsal çıkarların bilimsel gerçeklerle olan uyumluluğu, toplumun çıkarlarını kendi çıkarlarına heder eden burjuvaziye karşı işçi sınıfı ve öğrencilerin ortak mücadelesinin gerekçesidir.

Dünyada öğrenci hareketinin siyasal hareketlenmelerdeki etkin konumu işçi sınıfının reformist liderliklerce pasifize edilmesinden ötürü ortaya çıkmış, sınıfı öğrencilerden uzak tutan reformistlerin ataleti, kimi düşünürlerce (işçi sınıfının iktidar alternatifi olarak bir çok tarihi örnekle görüldüğü gibi kendine düşeni yaptığı halde) reformistlerin günahı sınıfa yüklenmiştir. Öğrencilerin radikalleşmesinin yarattığı sonuç, kimilerince öğrencileri en büyük güç olarak nitelemeye sürüklemiştir. Öğrencilerin toplumsal dinamiğin sürükleyici gücü nitelendirilmesinin temelsizliği, sınıf tabiatına sahip olmamasındandır. Üretim sürecinin dışında 4-5 yılık bir süre için birlikteliğe karşı öğrencilik sürekli bir hayat tarzı değildir. Öğrenciliğin gelip geçici olması, bireylerin konumlarını değiştirme gerekirliliği, kaygan bir tabaka yaratmaktadır. Kendi özgül talepleriyle başlayıp derhal politize olan, belki de toplumsal hareketlenmenin kimi zaman barometresi olabilmesiyle önemini belgeleyen öğrenci hareketi, görünümünden ötürü ve bununla sınırlı kalan kanıtlara dayandırılan teorilerle, kimilerine işçi hareketi karşısında her daim bir engel olarak görülmüş, kimilerince ise kapitalist düzene karşı mücadelenin en büyük gücü olarak ele alınmıştır. Değerlendirmelerin birincisi reformizmin, kitle hareketinin gelişimine set çekme çabalarının can kurtaran simidi olurken, ikinci değerlendirme sektarizmin, sınıf hareketiyle olan kopukluğunun çaresizliğe dönüşen ifadesidir. Sorunun en önemli yanı öğrenci hareketinin bir kitle hareketi olmasıdır; doğrusu, yanlışı, eksiği ile bir kitle hareketi olarak değerlendirildiğinde, bu hareketin yönlendirilmesi devrimci liderliğin kapasitesi ile belirlenir. Yoksa öğrencilerin kendi başlarına verecekleri mücadele, toplumsal tabakalaşmada bulundukları konumdan dolayı, nihaî hedefe varmaya olanak tanımaz. Üniversite, kapitalizmin ayakta kalmasını sağlayan meta üretici bir fabrika değildir. Asıl olarak üretim sürecinden kopuk olması, özel mülkiyet düzenine toptan yok edecek bir darbe vurmasının olanaksızlığının kanıtıdır. Toplumsal krizlerde öğrencilerin durumuyla ilgili 1848 Viyana ayaklanması sırasındaki durum üzerine Troçki şöyle diyor: «1848'de Viyana proleteryası, **hayranlık duyulacak bir cesaret ve tükenmez bir enerji göstermiştir. Tekrar tekrar kavgaya girmiş, mücadelenin hedefleri hakkında genel bir kavrayışa sahip olmadığı için sadece bulanık bir sınıf içgüdüsüyle harekete itilmiş ve el yordamı ile bir slogandan diğerine geç-**

mıştır. Proletaryanın liderliği, dikkate değer bir şekilde, öğrencilerin **eylemliliğinden ötürü kitlelerin ve dolayısıyla olayların üzerinde büyük bir etki yapan bu tek aktif** demokratik grubun **eline geçmiştir. Öğrenciler hiç kuşkusuz barikatlarda kahramanca çarpışabilmiş ve işçilerle hayranlık verici bir dayanışma içine girebilmişler, ama onlara sokağın «diktatörlüğünü» teslim eden devrimin ilerleyişini yönlendirmekten de bütünüyle aciz kalmışlardır.»** (Sürekli Devrim, **Köz Yay., s. 233-234**).

Öğrenci hareketinin düzene karşı etkin bir güç olarak yönlendirilmesi devrimci önderliğin tutumuyla bağıntılıdır. Düzene karşı kitle hareketliliğinin gerisinde kalıp nötralizasyon görevini başarmaya çalışan reformist revizyonist sol, öğrenci hareketini «sol» bir yanlış olarak lanse etmekte, kitlesel niteliğini göz ardı ettirmek amacı gütmektedir. Düzene muhalif olan bütün kitleleri örgütleme perspektifine sahip olan bolşevik anlayış, reformist ve revizyonist sol tarafından rafa kaldırılmıştır.

Öğrenci hareketinin kitlesel niteliğine işaret eden devrimci marxistler, onu düzene karşı yöneltecek geçiş talepleri doğrultusunda mücadeleye çeker. İkili iktidar perspektifi içinde ele alınan ÖĞRENCİ DENETİMİ formülasyonu eğitim kurumları KONSEYLERİ yoluyla kurumsal planda düzene karşı mücadelenin dinamiğini oluşturur. Kitlenin mücadelesinin düzen sınırlarını aşması, düzene karşı bilinç kazanması, günlük mücadelenin devrimci niteliğe ulaşması ile mümkündür. Aydının vicdan azabı ile belirlenmeyen bu mücadele biçimi, bu noktada devrimci öğrencileri yukarıda sözü edilen perspektifler doğrultusunda eyleme sokacak devrimci bir harekete her zamankinden daha çok ihtiyaç duyar.

Devrimci öğrencilerin konumu

İşçi hareketinin sınıfsız toplumu kurmak için verdiği mücadelede öğrencilerin kitlesel potansiyelinin yanısıra sosyalist düşünceyi benimseyen devrimci öğrenciler işçi sınıfının siyasî örgütlenmesinin gelişmesinde etkili olmaktadır. Marksist teoriyi işçi sınıfına iletim devrimci aydınların fonksiyonu olarak belirdiğinde devrimci öğrenciler bu işlevî uygulamakta her zaman dinamik bir güç olmuşlardır. Lenin, profesyonel devrimcinin sınıf kökeninin işçi, öğrenci veya aydın olmasının hiç önemi yoktur derken, öğrencileri kadro açısından siyasî örgütlenmeyi geliştirecek etkin bir kaynak olarak görmesiyle ve bolşevik örgüt anlayışıyla ilgilidir. Öğrencilerin ileri unsurlarının sosyalist hareket içindeki teorik ve pratik ataletin aşılmasında ve devrimci heyecanın değerini gramla ölçenlerin bitkinliğini süpürüp atmakta mutlak önemli bir payı olacaktır.

1917 Ekim devrimini ve Sovyet iktidarını dünya devriminin habercisi olarak nitelendiren Bolşevik liderliğin beklediği Avrupa'daki devrimlerin başarıya ulaşmaması, Rus devriminin yalnız kalmasına neden olmuştur. Bir küçük burjuvalar ülkesi olan Rusya, Paris komünü deneyinden sonra proletarya diktatörlüğünün kurulduğu ilk ülke olmuştur; fakat geri kalmış bir toplum olması ve yalıtlanması, proletarya diktatörlüğünün yozlaşmasına zemin hazırlamıştır. Böylece ortaya çıkan bürokratik yapının politik eğilimi ise komünist hareketin enternasyonalist özünü bir kenara itmek ve bunun aksine milliyetçiliği ön plana çıkarmak olmuştur. Stalin, tek ülkede sosyalizm teorisiyle dünya komünist hareketini SSCB'nin sınır bekçisi haline getirmiştir. SSCB'de sosyalizmin korunması adına çeşitli anlaşmalarla verilen ödünler KP'leri ülke burjuvazisinin destekçileri haline getirmiştir. Burjuvazinin kuyruğunda kurulan Halk Cepheleri, proleter devrimin, kapitalizmi tarihin çöplüğüne atmasına engel olmuş, Tahran, Yalta, Potsdam'da SSCB ve emperyalist ülkeler arasında yapılan siyasî sınır belirlemeleriyle Yunanistan ve İtalya kapitalist kampta kaldığı için, proleterya devriminin gerçekleşmesine bu ülkelerde hiçbir engel olmamasına rağmen sonuç devrimin yenilgisi olmuştur. Stalinizmin Dünya devrimini SSCB'nin güçlenmesine bağlaması KP'leri işçi sınıfı hareketi karşısında statükocu bir hale getirmiştir. İşçi sınıfı iktidar alternatifi olacak gücü gösterdiği halde, liderliğin ihanetlerinden doğan yenilgiler dizisi, proletaryayı güç ve bilinç olarak geriletip savaş sonrasında reformizmin etkinlik kazanmasına olanak sağladı.

1968'lerdeki öğrenci hareketinin sarsıcı etkisi, yılgınlığa maruz kalmayan gençliğin resmi KP önderliğini aşarak reformizme darbe vurmasıdır. Günümüzde KP'lerin etkinliği dışında gençlik hareketlerinin varolmasında, kapitalizmle uzlaşmayı reddeden devrimci öğrencilerin varlığı önemli bir nedendir.. Yıpranmış kuşağın gölgesinden tedirginliğe düşmesi yaşanan deneylerin ağır baskısındandır. Yeni kuşak var olanı korumayı kendine rehber eden reformizmi, geleceğin inşasının ustası olarak görmemekte, çağın sorununun devrim olduğunu anlayarak devimci sol kampa doğru yönelmektedir.

Türkiye'de gençliğin reformist-revizyonist solla bağlaşması kısmi bir düzeydedir ve son yıllara özgüdür. Devrimci öğrenciler 50 yıllık mirasın sahibi olarak hak talep eden eskilerin geçmiş diye yücelttiklerine baktığında hiçbir şey göremeyip, yeni arayışlara yönelmişlerdir. Cumhuriyetin kuruluşuna doğru filizlenen sol hareket Kemalist devletle uzlaşma çabalarıyla maluldur, 60'lara gelene değin sosyalist hareket olarak adlandırılan şey, sadece kendi içine sıkışmış, parmakla sayılacak kadar az sayıda kişiden oluşan insanlar grubudur. 1960'dan sonra sosyalizmin legaliyet kazanması ve sosyalizmin aydın çevreler tarafından ilgiyle karşılanması sayesinde geçmişteki içine kapanıklık aşılmaya başlanmıştır. Bu sürecin belirgin niteliği solun öğrenci çevresi ile yetinmek durumunda olmasıdır. Geçmiş sol hareketin doğal sonucu ortaya ancak böyle bir durum çıkabilirdi. Öğrencilerin sosyalizme yöneldiklerinde TİP'in hareket karşısındaki pasif tutumu ayrı yolları gerekli kılmıştır. TİP'in reformist niteliği öğrenci hareketine kuşkuyla yaklaşmasına neden oldu. Öğrencilerin TİP'ten kopması, radikal görünüme sahip kemalizmle sosyalizmi bileştiren jöntürklük oyunlarıyla devlet içinde darbeciliği amaç edinen MDD ciliğin (Millî Demokratik Devrim) etkinlik kazanması aynı zamanda oldu. Teorinin yeni yeni öğrenilmeye başlandığı bu dönemde, teorik bir açlık çeken sol kadroların görüşlerinin belirlenmesi bu sürecin kendi karakteriydi. Bu değişime olanak sağlayan şey Türkiye'de resmi görüşün mülteci bir grup olmasından ötürü etkinlik sağlayamamasıdır. Kitleler üzerinde hiçbir etkinliği olmıyan Moskova eğilimli resmi sol öğrencileri kendine kanalize ederek gemliyecek güçten yoksundu. Her ne kadar TİP'e alternatif olan MDD önderliği kendisini eski tüfekler olarak adlandırsa da örgüt geleneğinin dışına düşmeleri ve bir kurumsallaşmaya da gidemedikleri için devrimci kadroları kendi etkinliklerinde tutamadılar. 1965 yılında TİP eğilimli gençlerin FKF'yi (Fikir Kulüpleri Federasyonu) kurmaları öğrencilerin CHP çizgisini aşarak sosyalist fikirlere ulaşmalarının dönüm noktasını belirledi. Yeni düşünce olan sosyalizmin üniversite gençliği arasında yaygınlaşması, FKF'nin bütün okullarda örgütlenmesiyle birlikte yürüdü, Bu arada TMTF, TMGT (Türkiye Millî Talebe Federasyonu, Türkiye Millî Gençlik Teşkilâtı) gibi öğrenci örgütleri anti-emperyalist eylemler düzenliyerek Atatürkçülük umutlarına sarılmışlar, 27 Mayısın başarılarının DP mirasçısı iktidar tarafından rafa kaldırılması karşısında öğrenciler yeniden mücadeleye girişmişlerdir. 1968'lere gelindiğinde batıda patlayan öğrenci hareketlerinin benzeri Türkiye'de de gerçekleşmiş, akademik taleplerle başlıyan hareketlenme büyük bir yaygınlık kazanmıştır. Kitlesel patlamanın liderliğini yapan devrimci öğrenciler aktivite kazanarak akademik taleplerin sınırlarını aşmaya yöneldiler. MDD'ciliğin bonapartist milliyetçi özelliği doğrultusunda anti-emperyalist mücadele öğrenci hareketini siyasal boyutlara eriştirdi. Bu hareketlenmelerle birlikte reformist-parlamenterist TİP, öğrenciler üzerindeki etkinliğini hızla kaybetti. Burjuva devletinin icazet sınırlarıyla eylemini belirleyen reformist TİP için yapılacak tek şey tası tarağı toplayıp öğrenci eylemini terk etmek oldu. Devrimci öğrenciler gelişme dinamiği sürecinde işçi köylü yığınlarına giderek kitle hareketinin örgütlenme çabalarına giriştiler. Marksist temel eserlerin yeni yeni yayınlanması, teorinin yol göstericiliğine kavuşmayı geciktiriyordu. Dönemin bu niteliğinden ötürü, sosyalizm mücadelesini devletle karşı karşıya gelmeden, sınıf temelinden uzak olarak alıp solun bu geleneğini sürdüren, bir şey yapamamış olmanın doyumsuzluğu içinde kısa yoldan bonapartist çözümlere bel bağlayan ve aktif görünümüyle çekici olan MDD'ci lider-

lik arayış halindeki devrimci öğrenciler için kaçınılmaz alternatif oldu. Aktif görünümün öbür yüzü darbeci radikalizm olduğundan hareketin gerçek niteliği sadece bir yaprakla örtülmüştü. Bu da, devrimci öğrenci hareketinin yaşadığı dinamik süreçte kısa zamanda burjuva devletle karşı karşıya gelip bonapartist amaçtan kopuşuyla başka çözümlere yöneldi. Reformistlerin devletle uzlaşma politikasını ilk defa solun geleneğini parçalayarak aşan devrimci öğrenciler için çare kitlesel destekten mahrum olarak burjuva devlete karşı silahlı mücadeleye girişmek oldu. Reformizmin günahları böyle tecelli etti; fakat devrimci öğrencilerin çözümsüz de olsa reformizmi bir kenara iterek mücadeleye girişmesi, sosyalizm hedefinin bugünkü devletin çöküşünü gerektirdiğini somut bir biçimde ortaya çıkardı.

Reformistlerin sınıfı günlük mücadeleyle sınırlı tutma çabalarına tepkiyle sekterizme kayan devrimci öğrenciler işçi sınıfıyla dolaysız bağ kuramadığından bu eğilim süre gitmektedir. Sosyalizmin kuruluşunu reformlarda görmeyip proletarya devriminin tek çözüm olduğunu gören devrimci öğrencilerin, sorunu devlet sorunu olarak ele alan devrimci marksizme ulaşmaları için bu tür bir engel yoktur. Devrimci önderliğin, iktidarı almaya yönelik sınıf hareketini sınırlamayı değil geliştirecek yolları açan önderliği üretebildiğinde devrimci öğrencilerin proletarya devrimini amaçlamalarına karşın işçi sınıfına ulaşamamalarına yol açan durum ortadan kalkar. Şu bir gerçektir ki, bu gün devrimci öğrenciler unutturulmaya çalışılan uluslararası marksist geleneğin yeniden yeşermesini sağlayacak potansiyel güçtür, yeter ki işçi sınıfının mücadele gücü anlaşılsın, reformist liderliklerin ihanetleri teşhir edilebilsin.

Öğrencilerin bu evredeki mücadele yöntemi

Azgelişmişlik kategorisi içinde yer alan Türkiye'nin son yıllarda varmış olduğu ekonomik durum burjuvazinin acizliğini belgelemekte, resmi tarihçilerin kederle andıkları Düyun-u Umumi idaresini hatırlatan IMF vb. gibi emperyalist kuruluşların rolü belirginleşmektedir. Kapitalizmin sürmesi ve bunun sonucunda zorunlu bağımlılık, içinde bulunulan ekonomik krizin nedenidir. Bağımlı kapitalizmin kitlelerin sırtına yüklediği yoksulluk, çoğu zaman burjuvazinin siyasî partileri tarafından manipüle edilememekte, bundan ötürü de gündeme askeri diktatörlükler, baskıcı rejimler gelmektedir. Bugün bu görevi CHP üzerine almış, bonapartist tedbirlerle kitleleri frenlemeye çalışmaktadır. Ancak kitle hareketini pasifize etme çabaları ve sosyal barışın CHP «sosyal demokrasisi» ile başarıya ulaşması, Türkiye dıştan kâr transferi yapan bir ülke değil, dışarıya kâr transfer eden bir ülke olduğu için olanaksızdır. Azgelişmiş kapitalist ekonominin krizi, kitlelerin yaşam taleplerine cevap verememesiyle birleşince CHP dengeciliğinin uygulanma temelleri mümkün olmamakta, kitleler radikal çözümlere yönelme ihtiyacını duymaktadırlar. Bu bağlamda hassas bir niteliği olan öğrenciler üzerindeki sosyal etki çok çabuk kendini göstermekte, öğrenci hareketlenmesi toplumun siyasal hareketlenmesinin habercisi olmaktadır.

Öğrencilerin toplumsal bir sınıf olmamalarına karşın siyasal mücadelede etkin bir güç olmaları, burjuvazinin bu hareketi bastırma ve kontrol altına alma çabalarına neden olmaktadır. 60'lı yıllardan sonra üniversite gençliğinin hızla sosyalizmle tanışması, kapitalizmin toplumsal sorunları çözmekteki çaresizliğine karşı bir arayışın ürünü olmuştur. Öğrencilerin düzene karşı hareketini bastırmak için başvurulan polisiye tedbirlerin yanısıra, yıllardır Enver Paşa turancılığı, türkçülük, dünya türklüğünün birleşmesi hayalleriyle varlığını sürdüren bazı emekli subay ve birkaç eski profesörün faşist grupçuğu kendi içine sıkışmışlığını aşmak için CKMP'yi ele geçirerek MHP şeklinde ad değiştirmişler ve tarihsel benzerlerinin uyguladığı yöntemler doğrultusunda işçi hareketine alternatif olmak üzere kitlesel etkinliğe dayalı örgütlenme çabalarına girişerek temel alan olarak radikalize olan öğrencileri seçmişlerdir. Devlet güvenlik kuvvetlerinin yardımcılığını devrimci öğrencilere karşı üzerine alan faşistler, böylece sosyalist ideolojinin öğrenciler arasında yayılmasına karşı vurucu saldıran güç olarak sağ iktidarların desteğini sağlamışlardır. Bu sürecin ifadesi olan MC iktidarı, milliyetçilik

tutkalının birbirine bağladığı sağ partilerin kendi pespektiflerini ayrı ayrı gerçekleştirme çabalarıdır. Burjuvazinin has siyasî partisi AP parlamentoda etkinliği sağlamakta, MHP ise devlet olanaklarını kullanarak düzenden umudu kesilen kitlelerin hareketlenmesini karşı-devrimci niteliğe dönüştürme amacını gütmektedir. Hareketlenmenin en yoğun olduğu eğitim kurumları ise faşist hareketin gelişme dinamiğini sağlıyacak kadro ve kitle temeli için temel alan seçilmiş, bu stratejinin gerçekleştirilmesi, eğitim kurumlarına yönelen faşist terör vasıtasıyla öğrenci kitlesini devrimci etkilerden uzaklaştırmak üzere sindirmek, bunun sonucunda da faşizmi çözüm olarak öğrencilere dayatmaktır. Bir tepki hareketi olan faşizmin eğitim kurumlarında boy göstermesi tesadüfi değildir. Son seçimlerde aldığı bir milyona yakın oyla günümüzde dünyanın hiçbir yerinde rastlanmayan bir görünüm arzeden faşist MHP'ye karşı mücadele solun en önemli güncel görevi haline gelmiştir. Bu bağlamda öğrenci hareketini faşistleştirme çabalarında bugüne değin faşistlerin başarıları özellikle özerk olmayan eğitim enstitülerinde olmuştur. Devlet desteğinin ürünü olan bu durum, faşistlerin başarı hanesine yazılırken aynı zamanda sol için bir derstir. Kapitalist devlet faşizmin çanakçısı olmak durumundadır. Kapitalizm tarihin çöp lüğüne atılmadıkça faşizmi yok etmek müm kün değildir. Tarihe kara bir leke olarak geçen faşizmin hüküm sürdüğü yerlerde insanı her alanda sefalete sürüklemesini henüz kimse unutmamıştır. Türkiye'de filizlenen faşist hareket ise faşizm adını reddederek meşrulaşmaya çalışmasına rağmen temel alan seçtiği öğrenciler içinde dünyaya kapanık kırsal kesimin gençliğini barındıran eğitim enstitüsü öğrencilerini yer yer saflarına çekmekle sınırlı kalmıştır. Sanayi merkezlerindeki ve büyük şehirlerdeki gençliğin faşizme karşı olan nefret bilinci bütün izm'ler dışı yeni bir düzen safsatasıyla meşrulaşma çabalarına rağmen nötralize edilememiş, öğrenciler üzerindeki etkinlik sayısal azlığıyla tıkanmıştır. Faşizmin eğitim kurumlarında gelişim yollarının engellenmesine reformist ve revizyonistlerin ataletini aşarak «aman faşistlerin oyununa gelmeyin» lafazanlıklarını kendilerine bırakıp, faşistlere anladıkları dilden cevap vermesini bilen devrimci öğrenciler olmuştur. Faşist saldırılara karşı reformist ve revizyonistlerin mücadele etmekten uzaklaşmaları, öğrencileri tecrite yönelmeleri ve işçi hareketini tarafsız bırakma çabaları, yalnızlaşan öğrencilerde sekter eğilimlerin tek çare olarak görülmesine yol açmaktadır. Bu durumda mücadelenin kitle temeline oturmayışın olumsuzluklarını içermesi, mücadele gücünü zayıflatmaktadır. Faşizm toplumsal bir olgudur; yoksa göründüğü gibi, üniversiter bir olay değildir. Bu da, eğitim kurumlarında ağırlığını duyuran faşist gelişimin önemini belirler. Sorun bu olduğunda öğrenci hareketinin sosyalizme yönelmesi sınıf önderliğinin görevi olmaktadır. Devrimci önderliğin görevini gerçekleştirmesi öğrencilerin taleplerinin mücadelesini yüklenmesiyle mümkündür. Stalinistlerin öğrencileri **apriori** olarak devrimci görmesi, öğrencilerin bugünden sosyalizmi bir toplumsal düşünce sistemi olarak seçme zorunda olduklarını yansıtan anlayıştır. Ancak bu anlayış bilimsel ve ussal olmayan faşizmin Almanya ve İtalya'da neden tüm öğrencileri peşinden sürüklediğini izah edemez. Türkiye'de faşist hareketin tarihsel geçmişinin tüm olumsuzluğuna rağmen bunu unutturacak motiflerle öğrenciler üzerinde etkinlik sağlamasına olanak hazırlıyacak toplumsal temeller mevcuttur. Bu tehlikeyi önliyecek olansa, devrimci hareketin faşizme karşı tarihten dersler çıkarabildiği takdirde vereceği mücadeledir.

Öğrenci hareketinin özgün niteliğini değerlendiremeyen Stalinist sol, öğrencileri kendi siyasetinin bir uygulayıcısı olarak görünce, öğrenci hareketini akademik taleplerle sınırlı ele almakta, bu da öğrencilerin sorunlarının kapitalist düzen içinde halledilebileceğinin belirtisi olunca, öğrenci kitlesini düzenin temellerine karşı hareketlendirmenin önderi olamamaktadır. Amaçlanan öğrenciler içinden kendi siyasetlerine kadro temin etmektir. Aynı tahlilin öteki ucu Stalinizmin etkisi altındaki merkezci akımların öğrenciler üzerindeki etkinliğini sınıf hareketiyle bağlaştırmayıp küskünlüğe varması, bunun sonucunda siyasî mücadeleyi öğrenci hareketiyle nihayetlendirmesidir. Bu nitelik öğrenci derneklerinde kendini göstermekte, kitle örgütleri olarak kutsanan dernekler tek bir si-

yasî grubun var olabildiği yerler olmaktadır. Merkezci eğilimin kadrosal aktif mücadele doğrultusundaki eylemi faşistleri geriletirken, geniş kitleye açılma yollarını bulamaması ve kendini ispata çalışarak bununla yetinmesi, bütün öğrencileri mücadele içine çekebilme imkanını yok etmekte, geniş öğrenci yığını pasif seyirci durumuna girmektedir. Böylece eğitim kurumlarında öğrencilerin bütününü kapsıyamıyan hareket, başarılarını maddi temeline oturtamamaktadır. Geniş öğrenci yığınlarının, içinde bulundukları durumu aşma talepleri doğrultusundaki hareketlenmeleri, akademik reformların gerçekleşmesiyle çözüme ulaşamadığında —ki bu reformların acizliği ortadadır— süreci bu amaçla sınırlayan reformistlerin önderliği mümkün olmamaktadır. Akademik sınırları aşarak kapitalist düzeni hedef alan hareketlenme devrimci öğrencilerde kendini göstermekte, reformizme tepki sol sekterliğin doğmasına zemin olmaktadır. Ekonomik ve siyasî mücadelenin kesin sınırlarla ayrılığına dayanarak kitlenin günlük mücadelesine gözucuyla bakıp önemsememekle ve doğrudan kapitalizmin yokolmasının gerekirliliğinden hareketle siyasî mücadeleyi yetkinleştirdiklerine inanan devrimci öğrenciler, bunu bütün öğrenci kitlesinin taleplerini kapitalizmin yıkılması yönünde kanalize ederek yapacak yerde, sadece onları da kendileri gibi devrimin herşeyi çözeceğine inanmak ve inandırmakla yapmaya çalışmaktadırlar. Sektarizmin bu niteliği geniş öğrenci yığınlarının hareketlenmesini pasifize etmektedir. Öğrencilere yönelik faşist saldırılara ve faşistlerin etkinlik sağlama çabalarına karşı, salt sosyalist propagandayla yetinerek amaca ulaşmaya çalışmak bir hayaldir. Burjuva eğitim kurumunun bütününe karşı olan hareketlenmeyi proleter devrimle birleştirmek devrimci önderliğin öğrenci hareketine yaklaşımıyla ilgilidir. Bugün Türkiye'de MC dönemiyle iyice açığa çıkan eğitim sistemindeki gerici facia, öğrenim kurumlarının medreseci tarzdan arınamayışı, burjuvazinin kendisini ideolojik olarak savunabilmesi ve karşı çıkışları önliyebilmesi için ancak böyle bir yapıya gereksinmesinden ötürüdür. Bilimsel çalışma olanaklarının yetersizliği öğrenimin gittikçe daha sınırlı zümrelere doğru eşitsizlik göstermesi, eğitim sisteminin acizliğini ortaya sermektedir. Bütün bunlar öğrenci sorununun özgün niteliğini belirtmektedir. Devrimci önderlik bu sorunlara getirdiği çözümleriyle, öğrenci hareketini kapitalizme karşı yönlendirebilir. Burjuvazinin eğitimin yapısını kendi çıkarlarına göre yozlaştırmasına, bilimi yok etme eğilimine karşı mücadele, ancak kapitalist devletin himayesindeki eğitim kurumlarının burjuvazinin etkinliğinden koparılarak demokratik yapıya kavuşturulmasıyla amacına ulaşır, Sosyalist demokrasinin anlamı, kitlelerin kendi durumlarının kendileri tarafından karara bağlanmasıdır. Eğitim kurumlarında demokratik yapı, ancak öğrencilerin, bilim adamlarının, eğitim işçisinin birlikte, bilimin gelişimi doğrultusunda oluşturacakları kendi kararlarıyla işleyecektir. Bu perspektif öğrencilerin kendi sorunlarının sosyalizmle çözümlenebileceğini izah eder. Aynı zamanda bugünden kapitalist eğitim kurumlarına karşı kitlesel öz-örgütlenmelerin gerekirliği bu öz-örgütlerin işlevinin, burjuva eğitim sistemine darbeler vurarak onun üzerinde denetim kurma çabaları olması, geleceğin inşasının nüvelerinin oluşturulmasıdır. Burjuva devlete karşı İKİLİ İKTİDAR alternatifleri olarak oluşan İŞÇİ SOVYET lerinin destek güçlerinden biri eğitim kurumlarında belkemiği öğrencilerden oluşan KONSEYLER olacaktır. ÖĞRENCİ DENETİMİ, devletten bağımsız yönelimiyle, bugünkü eğitim sisteminin kendisine ortak olan yönetime katılma talebinin reformist niteliğinden apayrıdır. Akademik taleplerle sınırlı kalmayarak burjuva eğitim sisteminin özüne karşı yönelen ÖĞRENCİ DENETİMİ talebi kitlesel mücadelenin gücü oranında başarılar elde edebilir. Ancak demokrasi kendi başına soyut bir kavram değildir. Asıl olarak sınıf temeline dayanır ve sınıflı topluma özgüdür. Burjuva demokrasisinin, azınlığın demokrasisi olduğu gerçeği ve eğitim kurumunun toplumsal sistemin bir parçası olduğu gerçeği gözönüne alındığında, proleter devrim gerçekleşmeden eğitim kurumlarında çoğunluk iktidarının tek başına kurulması imkansızdır. Öğrencilerin işçi sınıfının siyasî mücadelesinin yanında yer alması ihtiyacını doğuran neden, proleter devrimin öğrenci sorunlarını çözümleyecek güce sahip olmasındandır. Öğrencileri sindirmeye yönelik faşist saldırıların bu niteliği, faşizme

karşı mücadeleyle burjuva eğitim düzenine karşı mücadelenin içiçeliğini gündeme getirmekte, öğrencilerin kitlesel mücadelesini bu birliktelik içinde ele almak doğal sonuç olmaktadır.

Öğrenci derneklerinin durumu ve parçalanmışlık

Öğrenci hareketinin bugün önündeki sorun sadece yöneleceği program sorunu değildir, Öğrenci dernekleri sorunu, parçalanmışlık gerçeğiyle olumsuzluk zincirinin bir halkasını teşkil etmektedir. Gençliğin bir parçası olan öğrencilerin, özgün durumlarından ötürü ayrı bir örgütlenmeye gitmeleri gereklidir. Gençliğin toplumsal olarak ortak sorunları olmasına karşılık, öğrencilerin eğitim kurumlarıyla ilgili özgün sorunları farklı yapılaşmaları da gerekli kılmaktadır. Türkiye'de genel eğilimle öğrenci derneği olarak kurulan dernekler kısa bir sürede işçi, köylü ve öğrenci gençliğin dernekleri haline dönüşmektedir. Bu eğilim tesadüfi değildir. Tüm stalinist gruplar öğrencileri kendi siyasetlerinin salt kadrosal gücü olarak değerlendirmekte, her sol grup kendi konsomolunu kurma çabasını baş eylem edinmektedir. 71'den önce DEV-GENÇ'in gelişimi, 73'ten sonra da öğrenci derneklerinin gelişimi aynı niteliği göstermektedir. Demokratik kitle örgütleri planında öğrenci dernekleri diğer kitle derneklerine nazaran çok daha fazla parçalanmış durumdadır. Bunun nedeni de öğrencilerin bütün stalinist sol gruplarca kadro kaynağı olarak nemalandırılmaya çalışılması ve her parselin kıskançça bloke edilip kendi çöplüğünde horoz olmanın yeterliliği rahatlatıcı etken olmaktadır. Varolan bütün gençlik dernekleri kendilerini demokratik kitle örgütleri olarak tanımlamakta, tüm ilerici gençliğe çağrı yapmaktadırlar. Aslında bu çağrıların ardında ön şartlar vardır : en ufak bir önşart, derneğin tüm siyasetine katılmaktır. İşçi hareketi içinde çeşitli siyasî eğilimlerin bulunabileceği veri olduğunda, sol grupların kendi kadro-gençlik derneklerini de parti ve partileşme ilişkisi içinde kurmaları kaçınılmazdır. Ancak bu olgu kitle örgütlerinin parçalanması temelinde sürdürüldüğünde, kitlesel eylemin parçalanmışlığını da gündeme getirmektedir. Tüm sol lafazanlıklarla birlikte merkezi gençlik örgütü olarak kendini ilan eden çeşitli isimlerdeki dernekler sadece kendi siyasî görüşlerindeki bireyleri içlerine barındırmaktadırlar. Sonra da demokratik mekeziyetçilik üzerine bir sürü «teorik» lafazanlık yaparak kendilerine özür bulmaya çalışmaktadırlar. Bütün gençlik derneklerinin ortak karakteri, eğer muhalif eğilim varsa, bu muhalefetin yönetimin siyasetine bağlı hareket edebileceği ültimatomunu taşımasıdır. Yönetime alınmayan, hiçbir kurula sokulmayan muhalif eğilimler sonradan, çalışmalara katılmıyor diye suçlanmakta, tecrit edilmektedirler. Derneklerin demokrasiden nasipsiz oluşu gençliğe özgü coşkunluğu nötralize etmekte, bağımsız gelişme dinamiğini yok ederek kısırlaşmaya neden olmaktadır.

Bütün olumsuzluklara rağmen kadrosal derneklere parçalanmış, geniş yığınla bağları zayıflamış örgütlenmelerin aşılarak tüm öğrenci kitlesini kapsıyacak merkezi bir öğrenci derneğinin kurulabilmesi için çabalar gereklidir. Böyle bir örgütlenmenin gerçekleşmesi yakın bir ihtimal değildir. Ancak bugün kitle örgütü işlevini yerine getirdiğini ileri süren bütün gençlik derneklerinin her birinin, sol siyasî grup ve partilerin simetrik yansımaları olmaları, stalinist örgütlenmenin kaçınılmaz ve kötü bir sonucu olmuştur. Bu kısır döngüden kurtulmak için bütün öğrenci kitlesini içine alacak merkezi bir öğrenci örgütünün, demokrasinin lafta değil pratikte uygulandığı takdirde, kurulması için hiç bir engel yoktur. Bir kitle örgütünde demokrasi, muhalefetin eleştirilerine sınır koymayarak muhalefetin bütün kurullarda, çoğunluğun etkinliğini bozmayacak şekilde var olmasıyla, ve de yönetime geçmek için muhaliflerin mücadelesini, önderliğin bürokratik engellerle sınırlamamasıyla somutlaşır. Bu aşamada okul birim dernekleri, merkezi öğrenci örgütünün yaratılmasında ilk basamak olabilir. Bunun için okul birim derneklerinin demokratik bir yapıya kavuşmaları amacın temel taşı olabilir.

Sosyalist demokrasinin kurulması aynı zamanda bugünden kitle hareketinin kendi örgütlenmelerini oluştururken atacağı temellere bağlıdır. Ayrı görüşlerin varlığını kabullenmek bir lütuf değil PROLETER DEMOKRASİ'nin özüdür.

Mayıs 1968'den On Yıl Sonra

Ernest MANDEL

I

Mayıs 1968, sosyalist devrimi Batı Avrupa'da yeniden gündeme getirme yönüyle tarihsel bir etkiye sahiptir.

Fabrikalarını işgal eden ve devlet dahil, tüm toplumu felce uğratan on milyon Fransız işçisinin genel grevi, emperyalist ülkelerdeki işçi sınıfının tüketim toplumuyla bütünleştiğini ve burjuva düzenine, bir sınıf olarak karşı çıkamayacak derecede tabakalaşmış, bölünmüş ve apolitik hale gelmiş olduğunu söyleyen sahte peygamberlerin, tüm ideolojisini tek bir hareketle silip süpürmüştür.

Ve yine işçiler, Fransız tarihinde daha önce hiç olmadığı ölçüde, ne kitlesel işsizliğin ne de işçilerin gelirlerinde bir düşmenin olduğu, ekonomik gelişme döneminin ortasında, kapitalizme meydan okudular. Güçleri, hareket sırasındaki birlikleri, enerjileri ilk kez yalnızca teknik işçilerin çoğunluğunu değil, «proleterleşen orta sınıfların» bir kesimini, kamu görevlilerini de çevresinde topladı. Hatta politik olarak tutucu tavırları daha önceden herkesçe bilinen doktorlar gibi «liberal» meslekleri içine aldı.

Mayıs 1968, tüm burjuva toplumsal ilişkileri sarsan yapısal krizin derinliğini bir şimşek gibi ortaya çıkardı. Radikalleşmiş gençliğin ateşleyici rolü oynaması olgusu ve kesinkes «kol» işçisi olarak sınıflandırılamayacak birçok işçi kategorisinin harekete katılmış olması, bu açıdan önemlidir. Ancak, Daniel Cohn-Bendit'in yaptığı gibi hatalı sonuçlar çıkarmamalıyız. Mayıs 1968'de kanıtlanan şey günümüz batı proletaryasının toplumsal çekim gücüydü. —1917'deki Rus proletaryasının, 1918'deki Alman proletaryasının ya da 1936'daki İspanyol Proleteryasının gücünden kat kat daha üstün bir güç.

Mayıs 1968 yalnız bir müjdeci değildi. Onu, İtalya'da 1969'da «emekleyen Mayıs» ve yine İtalyada 1975-76'da yeni bir toplumsal patlama; 1974-75 Portekiz devrimci süreci; Burgos mahkemesine karşı yapılan gösterilerden, 1976'nın ilk altı ayı içindeki «dünya grev rekoruna» kadar, İspanya'daki işçi mücadeleleri ve kitle mücadelelerinin müthiş yükselişi izledi.

Güneybatı Avrupa'daki burjuva toplumu, Mayıs 1968 öncesinde sahip olduğu göreceli dengesine hiç geri dönemedi. Görünüşe rağmen, o noktaya tümüyle geri dönmesi pek yakın değildir. Ekonomik değişme ve içine battığı uzun kasvet döneminin dertleri tabii ki, böyle bir yeniden durallaşmaya katkıda bulunmamaktadır.

Mayıs 1968, 1936 Cumhuriyetçi İspanya'sından beri, işçi sınıfı kendiliğindenliğinin en yüksek noktasını simgelemektedir. Çünkü 1968 Mayısı, örgütlü işçi hareketini hâlâ denetleyen geleneksel bürokratik aygıtlarca arzulanmış —ne de öngörülmüş ve planlanmış— değildir. Patlamadan hemen hemen burjuvazi kadar ölesiye korkmuşlardı. Durumu normale döndürmek için yapmadıkları kalmadı. Bu yolla, devrimci krizler sırasındaki karşı-devrimci rollerini bir kez daha gösterdiler.

Ancak ihanetlerine oldukça ağır bir bedel ödemeden, böylesine namussuzca bir tavırla hareket edemezlerdi. Mayıs 1968'den önce, devrimcilerin fabrikalar ve sendikalardaki etkisi zayıf ve dağınıktı. Bu, üstelik fabrika işgalleri bir kez gerçekleştirildikten sonra, genel grevin yavaş bir ilerleme göstermesini açıklayan esas etkenlerden biridir.

Fransız işçi sınıfının, KP'nin ve SP'nin bürokratlaşmasından yarı-içgüdüsel, yarı-bilinçli olarak kuşkulanan kesimi Mayıs 1968'den beri oldukça büyümüştür. İçinde devrimcilerin faal olduğu fabrikalar ve sendikaların sayısı, sanayinin ve hizmet sektörünün çoğunluğunu oluşturmaktadır. Mart

1978'de, bir milyon oyun KP'nin ve SP'nin solundaki adaylara gitmiş olması olgusu ve bu oyların büyük çoğunluğunun işçi sınıfı yerleşim bölgeleri ve mahallelerinde bulunması, bilinçteki değişmenin çapını açıkça sergiler.

Evet bu, kuşkusuz, hâlâ azınlıktır. Ancak Mayıs 1968'den önce hayal bile edilemezdi. Benzer bir olgunun İtalya'da, İspanya'da, Portekiz'de ve hatta kapitalist Avrupa'nın göreceli olarak daha dural ülkelerinde yer aldığının belirtileri vardır.

Bununla birlikte, Mayıs 1968 işçi sınıfı kendiliğindenliğini daha önce görülmeyen bir yükseklige çıkarması yanında, bu tür kendiliğindenliğin sınırlarını da gösterdi. Fransız proleteryası Mayıs 1968'deki çifte eşiği, geçmiş devrimci deneyim olmaksızın ve özellikle geniş kitlelerin gözünde gerçek otorite sağlamış devrimci bir önderlik olmadan kendi başına aşamamıştır.

Fransız proletaryası işgal edilmiş fabrika ve bürolarda kendilerini federasyonlaştırarak ve merkezileştirerek, işçilerin karşı-kuvvetinin nüvesinin, sendelemekte olan burjuva devletine meydan okumaya başlamasını sağlayacak yeterli sayıda seçilmiş grev komitesini ortaya çıkaramamıştı.

Ne de, krize, çalışan kitlelerin çoğunluğunca kabul edilebilecek, ya da en azından inanılabilecek nitelikte politik çözüm getirebilecek bir plan oluşturmayı başarabilmiştir.

Mayıs 1968'in başlıca iki zayıflığı biribirine kaçınılmaz biçimde bağlanmış değildi. Teorik olarak, kitlelerin, tutarlı bir genel politik tasarının yokluğunda bile yeni bir devlet iktidarının nüvesi olarak kendiliğinden komiteler oluşturabilmesi, anlaşılabilir bir şeydir. Örneğin, Temmuz 1936'da Katolonya ve Cumhuriyetçi İspanya'nın diğer bölgelerinde durum buydu.

Tersine olarak, tüm işçi sınıfı örgütlerinden oluşan bir işçi hükümeti tasarısının, Sovyet tipi yapılar ya da parlamentoda işçi çoğunluğu önceden varolmadan ortaya çıkabilmesi, teorik olarak anlaşılabilir bir şeydir. Bu, Almanya'da, 1920'de Von Kapp'ın gerici darbesine karşı başarıya ulaşan genel grevin hemen ertesindeki durumdu.

Ancak gerçekte, Mayıs 1968'de hareketin önemli zayıflıklarından hiçbirinin kendiliğinden ortadan kalkma olasılığının olmadığı kanıtlandı. Devrimci krizin neden devrimci duruma yol açmadığını açıklayan budur. Burjuva hükümeti ansal olarak felç olmuştu; ancak saldırıyı durduramayacak kadar dağılmamıştı. Bundan sonra kitle hareketinin kısa bir durulmanın ardından alçalması kaçınılmazdı. Herşeyden çok Fransız Komünist Partisi ve Genel İşçi Konfederasyonu önderlerinin suç ortaklığı ile birlikte De Gaulle, basitçe yasama organı seçimleri aracılığıyla, tüm toplumsal yapının patlayıcı protestosunu sona erdirebilmiştir.

II

10 yıl boyunca, Mayıs 1968'in politik odak yokluğundan ötürü yenilmeye mahkum olduğunu ileri sürmek beylik birşey olmuştur. George Marchais, KP Merkez Komitesine sunduğu Nisan raporunda, bu sonucu yeniden belirtmiş; bununla birlikte, ona oldukça dar bir anlam vermiştir. Politik bir odak yokluğunu, Haziran 1968 seçimlerinde de «Sol Cephe yokluğuyla, bu tip seçim paktının yokluğuyla özdeşleştirmektedir *(l'Humanite*, 28 Nisan 1978).

Ancak, grevcilerin pek seçim istemeyişleri ve «Sol Cephe» türünden birşeyin varlığında bile isteyebileceklerinin kanıtlanmamış olması bir yana, Marchais, ne bir KP-SP uzlaşması varken ne de, hatta işçi partilerinin yanısıra burjuva oluşumları da içeren bir anlaşma varken, KP'nin parlementer seçimleri bir sonuç olarak kabul edişini hasır altı etti.

Diğer bir deyimle bu, seçimlerin böyle koşullar altında hiçbir politik çözümü temsil edemeyeceğinin gecikmiş bir kabulüydü. Böylece Marchais, Stalinist aygıtın esas kaygısının hareketi zafere ulaştırmak değil, *bastırmak* olduğunu kabul ediyordu. Bu önemli bir kabuldü.

Fransız Demokratik İşçi Konfederasyonu lideri Edmond Maire, Mayıs 1968 ve Mart 1978 yenilgileri arasında bağıntı kurarak şöyle diyor: «Son on yılın ülkemizdeki tüm işçi hareketi için en büyük dersi... Mayıs 1968'de politik alternatifsiz toplumsal hareketlilikten diğer aşırı uca gitmiş olmamızdır —toplumsal hareketlilik olmadan herşey politik değişim için, herşey seçim yoluyla. İşte mart 1978 budur.» (Le Monde 25 Nisan 1978).

Aradaki paralellik gerçekten de çarpıcıdır. Ancak, Maire «kararsız» seçmenleri ürkütmemek bahanesiyle, Barre planına karşı gelişen «toplumsal hareketliliği» kasten frenliyenlerden biri olarak, sorumluluğun bir kısmını paylaşmamakta mıdır? Şu çok lafı edilen «Kararsız» seçmenler, Mart 1978'de milyonlarca işçi hâlâ burjuva partilerine oy verirken, zaten aynı partilere destek verenlerdi. Eğer, kendi acil çıkarlarını savunmak için birleşik bir ha-

reket içinde bir araya getirilebilselerdi, bu işçiler, örgütlü işçi hareketine oy vermeye ikna edilebilirlerdi.

Yalın ve kabaca seçimci politik stratejinin, tam anlamıyla seçimci bir bakış açısından bile bir işe yaramadığı görülmüştür. Ama bu stratejinin, yani Edmond Maire'nin kendisinin bile «kıyısından köşesinden» ılımlı eleştiriler yöneltmekle birlikte tümden reddetmediği bu stratejinin altında yatan, herşeyden çok, reformizmin tam da temeli olan bir «politika» anlayışıdır.

Böylece politik değişme ve politik bir alternatif, Maire'nin en fazlasından, işçilerin toplumsal mücadelesiyle «özerk bir çakışma»dan kaçınmakla eleştirdiği seçimsel ve parlamenter perspektifler ve faaliyetle çarçabuk özdeş hale getirdi. Bununla birlikte eğer Mayıs 1968'den ayrıca emperyalist ülkelerin en az sanayileşmişi olmasına rağmen, 1975-76 Portekiz Devrimci krizi de dahil olmak üzere, yirminci yüzyılda sanayileşmiş ülkelerde ortaya çıkan tüm devrimci krizlerden çıkarılacak bir ders varsa, o da, bu engin patlama ve «toplumsal» hareketlerin kesinlikle doğrudan politik boyut ve etkiye sahip olduğudur.

Bir genel grevin, tek tek her patronun ya da hep sinin birden gücüne «meydan okuduğu» gibi, bir sınıf olarak burjuvazinin gücünde «meydan okuduğu» şeklindeki, geçmişi *Komünist Manifesto*'ya kadar uzanan, bu basit gerçek, her türden reformist tarafından ustaca unutturulmaktadır. Seguy de dahil, Valdec Rochet'den Georges Marchais'ye kadar, KP liderleri bu işin eski ustasıdırlar. Edmond Maire de istisna değildir.

«Politika»nın, seçimsel ve parlamenter faaliyete artık *indirgenmediği* —bu, böylesi faaliyetlerin gözardı edilmesi ya da küçümsenmesi anlamına gelmez— noktada açıktır ki işçi kitlelerinin «politika ile uğraşmak» ve bir «politik odak» bulmak için seçim faaliyeti yerine buna, öz-örgütlenme organları, çeşitli hareket biçimleri, ve *en temeldeki* demokratik denetim faaliyetlerinin çoğalması yoluyla, ulaşmaları çok daha kolay ve verimlidir; çünkü seçim faliyetine genellikle atomize değilse de parçalanmış şekilde katılırlarken politikayla uğraşmaları kollektif biçimde olur. Ve yine açıktır ki, 1972'den (gerçek «Mayıs 1968 sonrası») Mart 1978'e kadarki tüm gelişim çizgisinin tesadüflere bağlı olmadığı gibi acımasız bir mantıkla işlediği ortaya çıkmıştır. Sol Cephe bir başka Mayıs 1968'i *önlemek* için bir politik kaçış noktası olarak görülmüştür. Bu, Mayıs 1968'in sonucu olarak Fransız işçi sınıfının geniş tabakalarında biriken muazzam anti-kapitalist potansiyeli, kapitalizmi sürdürmekle uyumlu bir programa dayandırılan sınıf işbirliğinin reformist kanallarına yeniden akıtmayı amaçlayan önleme manevrasıydı.

Burjuvazi ve reformist bürokrasiler, gelecek altüst oluşta, işçilerin özörgütlenmesinin ileriye doğru, hem Mayıs 1968, hem de Haziran 1936'ya kıyasla büyük bir sıçrama yapabileceğini gördükleri için —tabii bu boşuna değil— yeni bir Mayıs 1968'den özellikle korkmaktadırlar.

Sendika hareketi içinde seçilmiş grev komiteleri fikrinin yayılması, devrimcilerin hemen tüm büyük fabrikalardaki varlığı geniş işçi sınıfı öncüsü ve bürokrasi arasındaki güç ilişkisindeki değişim, hatta SP, CGT ve KP içinde özyönetim fikrinin sonraki etkileri, böylesi bir gelişimi önceden görmeye olanak vermektedir.

Bu nedenle, seçilmiş atölye komiteleri ve özyönetim üzerine güzel sözlere karşın, SP ve KP, CFDT ve CGT —FO (İşçi Gücü)nün sözünü bile etmiyoruz— bürokrasilerinin üyelerini ortak programın içeriğini belirlemeye katmayışları bir yana, hem onları politik faaliyet içinde seferber etmekten, hem de Sol Cephe'yi tabanda örgütlemekten özenle kaçınmaları rastlantı değildir.

Sol Cephe'nin tepedeki bir koalisyondan başka birşey olmaması; hiç kimsenin ünlü «birlik dinamiğini» inşa etmeye çabalamaması ve bürokratik koalisyon içindeki, bir iki çıkarcı huysuzluğun bu dinamiği durdurmaya, buruşturup atmaya ve parçalamaya yetmesi raslantı değildir.

Mart 1978 yenilgisinin belirleyici nedenleri hem burada hem de kendi kısa vadeli çıkarlarını savuna rak, işçileri Barre planına karşı harekete geçirmeyi reddedişlerinde aranmalıdır. Çünkü, *buna bağlı olarak* seçim sonuçları temelde üç ya da dörtyüzbin seçmenin eğiliminin değişmesi umuduna bağlanmıştır. *Eylemde birlik* ve tüm sınıfın birleşik örgütlenmesini temel alan değişik bir politika anlayışı yani bir sınıf anlayışı varlığı halinde sonuçlar oldukça değişik olabilirdi.

III

Mayıs 1968 büyük bir ümitti. Birçok katılan ve önemli kişiler için hayal kırıklığı yarattı. Sanayileşmiş kapitalist rejimin devrilmesi ile ortaya çıkabilecek tarihsel olanakları şaşırtıcı bir şekilde sergileyen Mayıs 1968'in atılganlığı, böylece hayal kırık-

lığına, politik ve ideolojik karışıklığa ve moral bozukluğuna yol açtı.

Bu olgunun, yerine hiçbir «devrimci bilgisayar»ın geçemeyeceği, hâlâ bir yürek taşıyan kimsenin gözardı edemeyeceği bir «varoluşçu» yönü vardır. Mayıs 1968'de ateşleyici rolü oynayan genç öğrenci ve işçilerin isteği —birkez daha belirtelim bu olay sadece öğrenci çevresine özgü değildi ve değildir— «herşeyin o anda» olmasıydı. Geçmiş tümbüyük devrimleri itimleyen böylesi enerji patlamalarıdır, gelecek devrimler de bundan farklı olmayacaktır.

Bu tür itişleri «anarşik» olmakla ya da «politik gerçekçilik» adına akıl dışı olmakla reddetmek ya da küçük görmek, barikatlarda yer almayıp «silaha sarılmak yanlıştı» diyen soyu tükenmez Plehanovlarla aynı safta yer tutmak demektir; Paris Komününde Marx'ı, ya da Rus Sovyetlerinde Lenin'i izlemeyi reddetmek demektir; tüm büyük yazılı ve sözlü yeminlere karşın kendilerinin devrimci olmadıklarını açığa çıkarmak, bütün bunların ötesinde, devrimin ne olduğunu anlamadığını göstermektir.

Ancak hareketin yükselmesini alçalma izlediğinde, devrimin zaferinin ya da en azından yeni bir Mayıs 1968'in sözkonusu olmadığı açıkça ortaya çıktığında, Mayıs 1968'e katılanların birçoğu, işçi sınıfının büyük çoğunluğunun mahkum olduğu «normale dönüş»ü, yani şu kendilerine özgü parlak zekayla Parislilerin «Metro, Boullot, Dodo» (metro, iş, yatak) deyişiyle özetledikleri normal yaşantıya dönmeyi kabul etmediler.

Bu «sorunun üstesinden gelmek» girişimi çok değişik biçimler alabilir. Daha alt bir kültüre ve geçici bir yaşam biçimine gömülmek; dağlardaki küçük köylere çekilmek; «işini devrimci koşullara uyacak bir yolla yapmayı» denemek, ya da daha da yaygın olarak «politik olarak aktif olmak yerine kendi hayatını yaşamak.»

Bütün bu Mayıs 1968 yitikleri (yüreklerinin derinliğinde, proleter ücretli işçilerin, onların örneğini izlemeyeceklerini tamamiyle bilerek) *bireysel* çözümlerin peşinde koşup *kollektif* çözüm için savaşı terkettiler.

Böylece, ultra-radikal politik konuşmalarla kamufle edilse bile, ortaya çıkan, gerçek bir bilinç gerilemesidir. Gerçekte, ortaya çıkan militanlığın ve anti-kapitalist *faaliyetin* terkedilmesidir. Rejim açısından (10.000 aşırı solcu, örgütsüz öğretmen bir yana) 10.000 çiftçi, zenaatkar ve kazandığını yiyen tüketici, devrimci bir örgütün 10.000 üyesinden çok daha az tehlikelidir.

Bu olgu daima devrimci yükseliş içindeki geçici durgunluk evrelerine eşlik eder. Paris Komününün kanlı yenilgisini bir yana bırakırsak 1905 Devriminden sonra Rusya'da, 1923 sonrasında da Almanya'da bu görülmüştür. Bu olgu 1968 sonrasında sönmekte olan öğrenci hareketinden yükselen işçi mücadelesince dizginlerin ele alınmadığı ülkelerde çok daha belirgindir.

Birleşik Devletler'de ve Batı Almanya'da ve bir ölçüde Japonya'da Mayıs 1968 emektarlarının özel hayata dönüşü, emekli olma duygusu ve hatta politik yozlaşması, Fransa, İtalya ya da Büyük Britanya'ya göre çok daha hızlı ve görünür bir tarzda gerçekleşti.

Ancak olgunun tek başına vurgulanmaya değer, daha dolaysız bir politik yönü vardır. Mayıs 1968'de bürokratik aygıtların, ilkönce gençlik kitlelerinin, sonra da işçi kitlelerinin kenarında kaldığına tanık olundu. Geniş kitlelerin tecrübe düzeyi ve bilinci gözönüne alınırsa bu, *şimdi ancak arasıra ortaya çıkabilir.*

Mayıs 1968'de işçi konseyleri oluşsaydı bile ilk başta seçilenlerin büyük bir çoğunluğunu KP ve SP oluşturacaktı (şu gerçektir ki, yeterince güçlü ve doğru bir politik çizgiyi izleyen devrimci bir partinin varlığında gerçek bir ikili iktidar durumu bu çoğunluğu azaltmak için ideal koşulları sağlardı).

Sonuç olarak, sadece Fransa'da değil, tüm Güney-Batı Avrupa, Büyük Britanya ve diğer yerlerde Mayıs 19968'in açtığı döneme iki özellik hakim oldu: Bir yanda, işçi hareketinin yeniden gruplaşması nın *başlangıcının* göstergesi olan devrimci örgütlerin yaşadığı sayısal büyüme, diğer yanda geleneksel aygıtların kitlelerin savaşçı potansiyellerini eritme ve onu kapitalizmi sürdürmeye uyumlu kanallara akıtma yeteneğinin göreceli sarsılmazlığını gösteren örgütlü işçi hareketi üzerindeki reformist denetimin sağlanması. Fransa'daki «Sol Cephe», İtalya'daki «tarihsel uzlaşma» ve İspanya'daki «Moncloa paktı» gibi işlemler bu yeteneği simgelerler.

Demek oluyor ki, devrimciler «Mayıs 1968 sonrası» dönemde, barikatlardan, fabrika işgallerinden ya da grev komitesi seçimlerinden daha az heyecan verici ama, sadece kısmen tamamlanması halinde bile *gelecek Mayıs 1968'lerin başarısını belirleyecek* uzun vadeli bir görevle karşı karşıya geldiler: Hâlâ bürokratik aygıtlarca egemen olunan ve saptırılan kitleler içinde, bu aygıtların geniş kitleler üze-

rinde hâlâ sahip oldukları denetimi azaltmak, gerilemek ve sonunda kırmak (bu büyük bir olasılıkla ancak devrimci bir durumda gerçekleşir) için süregelen etkinlik kazanma mücadelesi.

Bu, inatçı, sistemli bir eylemde birlik politikasına, işçilerin birleşik cephesi ve bir KP-SP hükümeti için propagandaya özel bir önem kazandırmaktadır.

Böyle bir politika, mümkün olduğu her durumda, eylem için ve eylem sırasında birleşmiş insiyatiflerle ve zamanın olgun olduğu ve kısa bir sürede inandırıcı hale gelebilecek, geniş kitleleri harekete geçirici acil ve birleştirici talepler etrafında ajitasyonla bir araya getirilmelidir.

Leninist birleşik cephe politikasını uygulamak ile devrimci bir parti ve enternasyonal inşa etmek için ileri doğru nitel adımlar atmak çabası arasında çelişki yoktur. Böylesi çabalar zorunlu olarak açık, doğru bir program ve genel politik çizgi temelinde bir dizi devrimci birlik (gruplaşma) deneyini kapsar.

Devrimci ve reformist *örgütler* arasında *karşılıklı güç ilişkileri* sorununun, işçi hareketi üzerinde reformistlerin denetimini sürdürmekte önemli bir rol oynadığına kesinlikle inanıyoruz. Kitleler için kendi örgütleri sınıf mücadelesindeki silahlarıdır. Hiç bıçak olmamaktansa ya da normal bir ekmek yerine ancak kırıntıları «kesebilen» bir çakıdansa, kör bile olsa alışageldikleri bıçaklarını kullanmayı tercih ederler.

Reformistlerin tekrar tekrar ihanetlerinden isyana kalkan ama bu isyanları yalıtlanan ve canlı bir alternatif örgütün yokluğundan ötürü perspektifsiz kalan binlerce usanmış işçi için bir çekim merkezi olabilecek yeterince güçlü bir devrimci örgüt yaratmak — işte kitleler üzerindeki bürokratik aygıtların denetimini kırmak mücadelesinde önemli bir noktadır bu.

Ame kilit nokta bu değildir. Kilit nokta, yine politiktir. Yani kendi deneyleri temelinde geniş kit lelerin bilincinin gelişme biçimi; devrimci Marksist programın, sloganlarını ve amaçların bu kitlelere nüfuz etmesi.

Bu yüzden benim görüşüm, (KP-SP hükümeti sloganıyla doruğa ulaşan) işçi sınıfı örgütlerince eylemde birlik mücadelesi; geniş kitlelerin özlemlerine karşılık düşebilecek bir program mücadelesi; SP ve KP'nin bu programı uygulamıyacakları yönünde kitlelerin uyarılması; kitlelerin birlikte seferber edilmesi ve öz-örgütlenmesi mücadelesi; devrimci Marksist örgütü ve onun sınıf üzerindeki politik etkisini acilen güçlendirmek mücadelesi, yani iktidarın proletarya tarafından zaptedilmesi dahil programımızın bütünü etrafında propaganda ve eğitimi de içeren bir mücadele arasında, evet bütün bunlar arasında kopmaz bir bağın var olduğudur.

Mayıs 1968 sonrası politik sorunlara Troçkistlerin yaklaşımı böyledir. Ama 1968 Mayıs'ına katılanlar ve önemli kişiler tümüyle Troçkist değildi ve olmamışlardır — hâşa. Bu, tüm Batı Avrupa aşırı solu için daha da geçerlidir. Aslında devrimci bir örgütün inşası ile, sınıf bağımsızlığı ve birliği çizgisi izlenerek geniş kitleleri geleneksel bürokratik aygıtlardan koparmak için verilen inatçı mücadele arasında varolan zorunlu karşılıklı ilişki anlayışı —Lenin'in «çocukluk hastalığı»ndan Dördüncü Enternasyonal'in geçiş programına değin— Bolşevizmin eşsiz teorik başarılarından biridir ve bu, reformistlerin solundaki diğer akımlarca henüz, ya da yeterli derecede, özümsenmiş değildir.

Bu akımlar genelde, Mayıs 1968'den, SP ve KP' lerin süregen düşüşü ve kendilerinin kitleler içinde manevra yapma ya da öncünün bir kesimini yeniden kazanmaktaki yetersizlikleri hakkında sonuçlar çıkardılar. Bu ham, hatalı muhakeme çoğun yanlış teorik tahlillerle bezeliydi. SP için, büyük sermayenin diğer aracılarından farksız bir burjuva partisidir dendi; KP ise «sosyal emperyalizmin» aracısı olduğu andan itibaren bir işçi partisi olmaktan çıkmıştı; biri ya da öteki (veya ikisi birden) birer «sosyal-faşist» parti olmuşlardı, vb. Bu, onları bu partilere karşı aşırı sekterliğe sürükledi.

Ama olaylar geleneksel aygıtların, emekçi kesimlerin büyük bir kesimi üzerindeki seçimsel ve gerçekte politik denetimini kanıtlayınca bu merkezci akımlar (Maoist-merkezci veya sabık Maoist merkezci hizip dahil) bir dizi sağ dönüş yaparak kendilerini reformistlerin manevralarına ve sözlüğüne oportünistçe uyarladılar. Hem oportünizm hem de sekterlik ve bazen sekterlik ve bazen ikisi birlikte, aynı sonuca yolaçar: kitlelere, reformistlerin stratejisine alternatif bir gerçek, canlı politik strateji sunmakta başarısızlık. Reformistlerin denetimine ciddi bir meydan okuma olmamıştır.

Reformistlerin, maskelerini en kaba biçimde düşürmeye zorladıkları İtalya ve özellikle Portekiz de, merkezcilerin bu feci hataları, SP ve KP önderlerinin,

ihanetleri için ödemek zorunda oldukları bedeli büyük ölçüde azalttı. Böylece acilliği Mayıs 1968 tarafından vurgulanan proletaryanın alternatif devrimci önderliğinin inşa edilmesi görevinin, ancak Dördüncü Enternasyonal'in programı temelinde başarılabileceği, olaylar tarafından doğrulanmıştır.

— IV —

Mayıs 1968, güneybatı Avrupa'daki burjuva hükümetleri için, sosyalist devrimi kısa vadede gündeme getiren kitle mücadelesinin yükselişiyle birlikte, bir kriz dönemini başlattı. Ama mücadelenin yükselişi, burjuva toplumsal ilişkilerin krizi gibi, kesintisiz bir biçimde gelişmez. Kaçınılmaz olarak iniş-çıkışlardan geçer.

Geçmişe baktığımızda, 1974-76 sırasında güneybatı Avrupa'nın dört ülkesindeki devrim öncesi krizlerin olgunlaşması ve patlak vermesinin giderek eşanlılaştığını söyleyebiliriz.

Portekiz'de 1975 yazı ve sonbaharı, İspanya'da 1976'nın ilk altı ayı, İtalya'da 1975 sonu ve 1976 başı, Fransa'da Mart 1977 belediye seçimlerine kadar süregiden dönem, burjuvazinin dağınıklığı ve artan yenilgiciliğinin yanısıra, kitlelerin militanlığında tezcanlı ve bazı durumlarda olağanüstü yükselmeyle belirlenmişti. Hatta burjuvazi Portekiz'de «ayaklarıyla oy vermeye» başlamıştı. Dışarıya önemli miktarda sermaye çıkışı (göçü), bu dört ülkede büyük sermayenin, durumu devrimci Marksistlerinkinden pek farklı görmediği gerçeğini vurgular.

Bu dört ülkede bir dizi gerileme ve duraklamanın yer aldığı şimdi kesindir. Portekiz'de Kasım 1975; İtalya'da 1976 yazı; Suáres ile İspanyol Sosyalist İşçi Partisi ve İspanyol Komünist Partisi arasında anayasal paktın imzalanması; Fransa'da 1977 sonbaharı bir yana, Mart 1978; bütün bunlar herhalde bu geri dönüşlerin gerçekleştiği noktalardır; hepsinin önemi ve ağırlığı aynı değildir.

Şüphesiz, geri dönüşün en dramatik olduğu yer Portekiz'dir. Daha verimli bir baskıcı aygıtı yerleştiren ve devlet aygıtını yeniden pekiştiren burjuvazi, SP'nin ve de KP'nin yardımıyla, kitlelerin 1974-75 dönemindeki tüm kazanımlarına karşı sistemli bir saldırıya geçti. İşçi sınıfı ve müttefikleri şimdi yine savunma durumuna geçmeye zorlanmış bulunuyorlar.

İtalya'da büyük fabrika işçileri şimdiye değin kapitalistlerin yeniden inşa planlarını önlemede başarılı olmuşlardır. Şimdi ise, on yıl boyunca hemen kesintisiz olarak süren kitle mücadelesinin yine de herhangi bir politik alternatife yol açmamış oluşu; özellikle gençliği etkileyen işsizliğiyle tam bir kronik resesyon; ve KP ile sendika önderliğinin burjuva kemer sıkma planı lehindeki kampanyası ile KP'nin ulusal birlik hükümetine katılması, işte bütün bunların birleşik etkisi sonucunda, direnme çok daha güç bir hale gelmiştir. Moro olayı şimdilik, ulusal birlik çağrılarını güçlendirmekle sonuçlanmıştır ve işçi sınıfının mücadeleyi yinelemesini zorlaştırmaktadır.

Fransa'da 1977 sonbaharından beri işçi saflarına SP ve KP önderliklerince getirilen bölünme ve Mart 1978 yasama organı seçimlerinde Sol Cephe'nin yenilgisinin getirdiği derin hüsran, bir burjuva saldırısı için fırsatları genişletmiştir. Bu kendisini ekonomik alanda hissettirmektedir zaten (en çok zarar gören sektörlerde kitlesel işten çıkarmalar, kamu hizmetlerinde pahalılaşma). Bu, SP'yi kendi yanlarına çekme ve bölmeye yönelen manevralarla sürdürülecektir. Ayrıca, reformist önderliğin bölme politikası sürmektedir ve yansımasını, sendikaların birleşik bir tepki göstermemesiyle bulmaktadır.

İspanya'da, İspanyol Sosyalist İşçi Partisi ve Komünist Partisi'nin, burjuva parlamenter demokrasinin kurumlaştırılması ve bir kemer sıkma politikasının yerleştirilmesi projesine katılmaları, kitle hareketine darbe indirerek burjuvaziye soluklanma süresi verdi. Yine de, işçi örgütleri güçlü bir pekişme yaşamışlardır ve proletaryanın politikleşmesi sürmektedir. Yeni bir kitle mücadelesi her an mümkündür.

Bununla birlikte, bu dört ülkedeki gelişmelerin *toplu etkisi* küçümsenmemelidir. Nitekim İspanya da diktatörlüğün düşüşüne devrimci bir krizin eşlik etmemesi olgusu, Portekiz'de işçi sınıfına karşı bir saldırı şansını epeyce arttırmıştır. Mart 1978'de Fransa'da Sol Cephe'nin yenilgisi — ve Sol Cephe-nin iktidara gelmesiyle başlayacak olan burjuva reaksiyona cevap olarak boşalacak güçlü bir yükselen mücadelenin olmayışı — kısa vadede İspanyol ve özellikle İtalyan burjuvazisi için manevra alanını genişletmiştir. Güney Avrupa'nın dört ülkesinin durumundaki değişme yadsınamaz. ***Yine de bunu, dönemin karakterindeki bir değişmeyle karıştırmak yanlış olur.***

Bu dört ülkenin hiçbirinde sınıflararası güç iliş-

kilerinde nitel bir değişme olmamıştır. Hiçbirinde işçi sınıfı göğüs göğüse bir kavgada yenilmiş değildir; mücadele potansiyeli temelden tıkanmış değildir; ve herşeyden çok, burjuvazi, yönetimini biraz olsun kalıcı olacak şekilde durallaştırabilmiş değildir. Ekonomik depresyon, burjuvazinin bir reformlar politikasını başarıyla yürütmesini engellemektedir (bu açıdan ilk önemli deneme, herhalde Portekiz'den gelecektir).

Öyleyse hâlâ, iki ana sınıftan birinin, burjuvazi ve proletaryanın, toplumsal krize «kendi» çözümünü dayatmaya şimdilik başarılı olamadığı aşırı derecede kararsız ve kırılgan bir denge durumundayız. Bu durumda herhangi türden bir kaza — politik, toplumsal, ekonomik ya da mali — ya devrimci bir patlamayı ya da burjuvazinin çok daha hoyrat bir karşı-devrimci saldırısını başlatabilir. Biri ya da diğerinin doğrudan sonucu, ya uluslararası eğilimi bir kez daha tersine çevirmek ya da toplulaşan bir süreçle her defasında bu eğilimi güçlendirmek olacaktır.

1972-75'te, artıkdeğer oranında belirgin bir artış dışında sermaye birikimi sürecinin anlamlı bir şekilde yenilenemeyeceği ekonomik depresyon koşullarında böylesi bir kararsız denge durumunun sınırsız olarak uzatılamayacağına işaret etmek doğruydu.

Artıkdeğer oranında böyle bir artışa güneybatı Avrupa'nın hiçbir yerinde ulaşılmış değildir. Ama sınıflar arasında kaçınılmaz kuvvet denemesi için fazlasıyla katı bir zaman çizelgesi koymak, burjuva yönetiminin krizinin *süresini* küçümsemek (son çözümlemede bu, o krizin ne kadar *vahim* olduğuyla açıklanabilir) yanlıştı.

Bize, gerçekleşen geri dönüşün yapısal değil konjonktürel olduğunu, sözkonusu olanın, değişmeyen bir dönemin bağlamındaki iniş-çıkışlar olduğunu ileri sürmemize olanak veren, bu krizin doğasıdır. İşçi sınıfı hiçbir ciddi yenilgiye uğramadığı, burjuvazi durumunu yeniden durallaştırmak için gerekli kaynakları bulamadığı sürece, güneybatı Avrupa'da yeni «Mayıs 1968'ler» olasıdır ve bütün uluslararası yansımalarıyla birlikte kaçınılmazdır da.

Kapitalist Avrupa'da sosyalist devrimin zamanı olduğuna kesin kanaat getiren tek hareket bugün —Mayıs 1968 öncesinde olduğu gibi— bizim hareketimizdir. Mayıs 1968'in parlaklığıyla ansal olarak gözleri kamaşan solcu aydınlar geçmişteki eski cinlerine geri döndüler. Bu entelicensiyanın, emperyalist ülkelerdeki proletaryanın devrimci potansiyeli konusundaki şüpheciliği, her renkten reformist ve revizyonistlerin şüpheciliğini beslemektedir.

Hayal kırıklığı içindeki üçüncü dünyacılardan (Samir Amin — bkz. *Monthly Review*, Haziran 1977), Maoistlerden (*Peking Review*, No. 45, 1977) ve hatta tövbekar sabık teröristlerden (en tipik örnegi Batı Almanya'dan Horst Mahler'inkidir), Mayıs 1968'in savaştan korkan emektarlarından, Örokomünistlerin ve sol Sosyal Demokratların yaygarasını yankılayan genel bir çığlık yükseliyor: «Olanaksız bir proleter devrimi hayallerini bir yana bırakın! Bu yüzden, uzlaşmasız bir sınıf mücadelesinin savunucuları olmayı bırakın, çünkü bu hiçbir maddi perspektife yönelmez! Gerçekçi olun! Pratik politika yapın, başka bir deyişle bir 'fikir birliğine', sınıf uzlaşmasına dayalı 'cesur' reformlar politikası uygulayın.»

Eğer Glucksmann tipi «yeni felsefeciler» ve anti-Marksist saldırının destekçileri seslerini bu koroya ekliyorlarsa, bu, mantığın aşırıya vardırılması ve Stalinist bürokrasinin geçmişte reddettikleri cinayetlerine dayanarak hep bir ağızdan «Marksizmin sonu»nu ve «politikanın sonu»nu, «devrimin sonu» nun ve sınıf mücadelesinin sonunun kaçınılmaz sonucu olarak mırıldanmalarındandır.

Bütün bunlar — gençliğin «apolitize olması» ve «kayıtsızlığı» üzerine sosyologların gevezelik ettiği Mayıs 1968 öncesi dönemi hatırlayarak — ben bu hikayeyi biliyorum duygusunu vermektedir. Bu zeki teorilerden Mayıs 1968 sonrasında kalan ne oldu?

Bu konjonktürel sükunetin izlenimcileri ve oportünistleri daha önceki döngü süresince olduğu gibi, bu kez de cezalarını çekecektir. Krizde olan Marksizm değil, kapitalizmdir. Yapısal olarak zayıflayan proletarya değil, burjuva egemenliğidir. Mayıs 1968'in ve ondan beri olanların ışığında bunu reddetmek, olguları reddetmektir.

Büyük devrimci kavgalar ardımızda değil, önümüzdedir. Bu kavgaların tarihsel dayanağı, adına layık tek politik gerçekliğin, bu kavgalara toplumsal faaliyetin her alanında —teorik düzey dahil— sistemli olarak hazırlanmaktan ve geniş kitleleri eğitsel ve etkin olarak hazırlamaktan ibarettir. Evet o, sadece bir başlangıçtı. Evet, kavga sürüyor. Evet, kazanma şansı, tüm kuşkuların ötesinde eksiksiz ve gerçektir.

13 Mayıs 1978

İşçi Hareketinin Bir Yandaşı : Öğrenci Hareketi

Ahmet METİN

Türkiye'deki öğrenci hareketlerinin irdelenmesi iki noktadan hareketle yapılmalıdır: birincisi, ülkedeki çeşitli aydın gruplarının nitelikleri, ikincisi emperyalist ülkelerde üçüncü sanayi devrimi ile birlikte girilen yeni ilişkilerin Türk toplumuna getirdiği değişimler ve bunların sonuçları.

Bugün Türkiye'de mevcut çeşitli tipteki aydın kategorilerinin gelişimi, Batı'da görülmüş olan şemayı izlememiştir. Geleneksel aydın (*) tipi olan «ulemalar» tarihi bir sürekliliği temsil etmişler, dinci ideolojinin, yani çağın bilim ve felsefesini, okulları, eğitim, ahlak, adalet vs. kurumlarını ellerinde bulundurmuşlardır. En saf biçimiyle 17. ve 18. yüzyıllarda İngiltere ve Fransa'da görülen, burjuvazinin organik aydınları, toplumda burjuvazinin ideolojik egemenliğini kurmak için geleneksel kurumları ve onları ellerinde bulunduran aydın gruplarını kendi yanlarına almak için mücadele verirken Osmanlı'da bu, devlet eliyle tam tersi bir mekanizma içinde yapılmıştır. Osmanlı'da üretim ilişkilerinin girdiği çıkmazda ne batılı anlamda bir sanayi burjuvazisi doğmuş, ne de onun organik aydınları yetişmiştir. Tersine, saray, gelişen batıyı yakalayabilmenin yolunu onun üstyapısını aktarmakta aramış ve orijinal bir aydın tipinin doğmasına yolaçmıştır. Batı normları ile harekete geçen bu aydın grupları ile doğucu geleneksel aydınlar arasındaki mücadele, devlet çarkının etrafında olmuş ve nihayet Millî Mücadelenin bitimiyle, bu savaşın öncü kadroları olan birinci grubun zaferi ile tescillenmiştir. Ancak, bu zafer üstyapı kurumlarında olmuş ve bu aydınlar grubu (İttihat-Terakki) toplumda ayaklarını sağlamca basabilecekleri bir temel sınıf bulamamıştır, Bu durumun 1960 sonlarında değişmeye başlamış olması, öğrenci hareketlerinin temelinde yatan nedenlerden birine yaklaşma noktasıdır.

(*) *«Organik» ve «geleneksel» aydın kavramları Gramsci'ye aittir. Gramsci'nin bu kavramları çok geniş bir genellik içinde kullanmasını kabul etmiyoruz. Özellikle proletaryanın partisi ve önderliği konusuna yaklaşımı bizce geçerli değil. Ne var ki onun bu yaklaşımı batı Avrupa'da aydınların gelişimi konusunda çok aydınlatıcı ve doğu toplumları ile ilgili gelişimlerde farklılıkları belirtici. Bu yüzden çok kısa ve bir dipnotta da olsa Gramsci'nin bu kavramlarını açıklamak gerekir: Gramsci, aydınların toplum içindeki eylemlerini incelerken bunun, bu eylemlerin içeriğine göre değil fakat bunların toplumun işlerliği içindeki yerlerine bakarak yapılması gerektiğini söyler. Ona göre, her kol emeğinin içinde mutlaka belirli bir oranda kafa emeği de vardır ve bütün insanlar «aydın»dırlar, fakat bu bütün insanların toplum içinde aydın fonksiyonu yüklendikleri anlamına gelmez. Gramsci ayrıca aydınları organik ve geleneksel olarak iik kategoriye ayırır. Maddi hayatın üretimi içinde oluşmaya başlayan her temel toplumsal sınıf, kendisiyle birlikte organik olarak bir veya birkaç aydın tabakası yaratır. Bu, doğmakta olan yeni sınıfa bir homojenlik veren ve onun sadece iktisadî değil fakat aynı zamanda toplumsal ve siyasî alanlardaki işlevlerinin bilincine varmasını sağlayan bir kesittir. Ancak bu yeni sınıfın organik aydınları, karşılarında halen yaşamakta olan bir aydınlar kategorisi bulur. Ve bu kategori en karmaşık ve radikal politik ve toplumsal değişikliklere rağmen kesintiye uğramadan sürekliliğini devam ettirmiştir. Bu geleneksel aydınlar devlet ve toplum hayatının bütün kesimlerini ellerinde bulundurduklarından organik aydınların saldırısına uğramışlar ve ikincilere kazanılmaya çalışılmışlardır (Gramsci,* Selection From Prison Notebooks, *Lawrence-Wishart Editions, London).*

Batıcı-laik diye adlandırılan (bkz. İ. Küçükömer, **Düzenin Yabancılaşması**) bu orijinal aydın tipi, en hızlı gelişimini genç subaylar arasında bulmuştur. Bunun iki nedeni vardır. Birincisi, Osmanlı İmparatorluğu'nun zaten sınırlı olan eğitim kurumlarının o devirde doğucu-islâmcı diye adlandırılan kesimlerin elinde bulunması. İkincisi ise, imparatorluk içindeki yenilikçi hareketlerin ilk önce orduda denenmiş olmasıdır. Tarihe «ilerici-gerici» mücadelesi adı altında geçen bu savaş sonunda, egemenliği silahlara sahip olan taraf ele geçirmiş ve iktisaden hakim olmayan bir sınıfın, sanayi burjuvazisinin ideolojisini toplu ma egemen kılmaya çalışmıştır. Bu çelişkili durum, topluma hakim kılınmaya çalışılan ideolojiye sınıflar üstü bir nitelik verilerek aşılmaya çalışılmıştır. Bu ideolojinin tarihi ve geçirdiği serüvenler (türkçülük, turancılık, vs.) ayrı bir çalışmanın konusudur. Biz burada onun son uğrak noktası olan «Kemalizm» in devlet ideolojisi haline getirilerek gelenekselleştirilmiş olduğunu belirtmekle yetinelim.

Bugün işte bu gelenekselliği temsil eden aydınlar, devletin sınıflarüstü olduğu toplumsal ütopyasına bağlı kalmaya çalışan, fakat özellikle 1960'dan sonra Türkiye'de kapitalizmin gelişmesiyle ayaklarının altındaki toprağın iyiden iyiye kaydığı toplumsal gruptur. Nasıl bu bürokrasi, içsel dinamikle gelişen bir burjuvazinin organik temsilcisi değilse, devletin geliştirmeye çalıştığı kapitalizm de ayakları üzerinde dikilmenin şartını, bu bürokrasinin kendi yolu üzerinde temizlenmesinde arar oldu. Güçlenen kapitalizm kendi aydınlarını yetiştirmeye başlamıştır. Ve yeni doğan bu kategori Kemalist ideolojiyi, sanayi burjuvazisinin bugünkü gereksinimleri doğrultusunda yeniden biçimlendirme amacıyla devlet bürokrasisine karşı, onları kendi saflarına katma mücadelesi vermektedir. Bunda oldukça başarılı olduğunu söylemekle birlikte şunu da bilmek gerekir ki, bugün eğitim, kültür, vs. kurumları halen «batıcı, gelişmeci ve sınıflar üstü» olma hayalinden hâlâ vazgeçmemiş geleneksel aydınların elindedir. Ne de devlet çarkı Kemalist ideoloji ile donanmış bürokrasiden arındırılmış ve herhangi bir burjuva grubun dolaysız denetimine sokulabilmiştir.

Üstyapı kurumlarındaki bu çatışma aynı zamanda devletin krizi anlamına da gelmektedir. Resmi ideolojinin toplumu dengede tutmaktaki yetersizliği, iç çatlakları, yerine başkasının ikame edilememesi, sistemin ideoloji, kültür, ahlak, vs. düzeylerde kendini yeniden üretememesine, kurumların çözülmesine neden olmaktadır. Toplumun üstyapısındaki bu kargaşaya, batıda üçüncü sanayi devrimi ile ortaya çıkmış olan yeni emperyalist ilişkilerin Türkiye'deki gereksinimleri eklenince, dünya devrimci hareketlerinde görülen radikalleşme ile birlikte öğrenci olayları bütün ülkeye yayıldı.

Üçüncü sanayi devriminin en önemli özelliklerinden birisi de yaratmış olduğu teknolojinin daha çok kafa emeğine gereksinim duyması, onu sanayi, üretim ve hatta iş sürecine iyice bütünleştirmesidir. Böylece bir yandan sanayi ve devlet çarkı için teknik açıdan uzmanlaşmış emeğin yaratılması, diğer yandan da hayat şartlarının nisbi gelişmesiyle orta sınıfların, toplumsal gelişmenin bir aracı olarak gördükleri, daha yüksek düzeyde eğitime duydukları isteğe cevap verilmesi açısından reform hareketlerine girişildi. Bu reformu, 1971 öncesi öğrenci hareketleri sırasında, öğrencilerin talep ettikleri «reform»la karıştırmamak gerektiğine işaret edelim. Aslında üniversiteler, Adalet Partisi iktidarları tarafından Amerikan emperyalizmi ve Türk özel sanayiinin ihtiyaçları doğrultusunda bir yeniden biçimlendirme hareketi içine sokulmuştur. Bu elbette emperyalist teknolojinin bütün gelişkin biçimlerinin ülkeye aktarıldığı anlamına gelmez; kaldı ki böyle birşey azgelişmişliğin şartları altında mümkün de değildir. Ama metropol sanayilerin azgelişmiş ülkelere, bu arada Türkiye'ye devretmiş olduğu teknolojilerin dahi, bu ülkelerde varolanlardan daha üstün olduğu ve kafa ve kol emeği arasındaki ayrılığı daha çok zorladığı bir gerçektir. Özellikle Orta Doğu Teknik Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesi, bu gereksinimler doğrultusunda burjuvazinin atmış olduğu önemli adımlardır.

Ancak suni bir şekilde yaygınlaştırılmaya çalışılan yüksek öğrenim bir yandan artan talebe yeterli cevabı veremezken, bir yandan da ekonominin kapasite kısırlığından ötürü

bir kafa emekçileri işsizleri ordusu yaratmıştır.Kafa emeğinin uzlaştırılması ve işlevselleştirilmesi ve böylece çağdaş kapitalist teknolojinin ihtiyaçları doğrultusunda aydınlar yetiştirme amacıyla kurulan veya reorganize edilen yüksek öğrenim kurumlarında ise bu işlerliğe karşı bir tepki doğmuştur. Özetle, öğrenciler bir yandan üniversitelerin geleneksel otoriter yapılarına, diğer yandan da yaratılmak istenen iyice yabancılaştırılmış aydın tipine karşı ayaklanmışlardır.

Bu ayaklanış, ülkedeki geleneksel aydın tipinin «vatan kurtarıcı» olma genel niteliğinden ve toplumdaki hoşnutsuzlukların iyice artmış olduğu bir döneme rastlamış olmasından ötürü hızla üniversite sınırlarını aşmış ve politik bir içerik kazanmaya başlamıştır. Kurum olarak üniversitelere hakim olan Kemalist ideoloji, emperyalizme karşı dünyada verilen ulusal kurtuluş savaşları ve yine dünya sosyalist hareketindeki radikalleşmeler, öğrenci hareketlerine damgasını vurmuştur. Öğrencilerin genel olarak küçük-burjuva kökenli ailelerden gelmiş olmaları, ülkede bağımsız bir proleter hareketinin bulunmayışı ve daha da önemlisi kitleler üzerinde prestij ve otoriteye sahip devrimci bir partinin olmayışı, yukarıdaki faktörlerin etkilerini daha da arttırmıştır. Böylece öğenciler çok kısa sürede, karşı çıktıkları geleneksel aydın tipinin düştüğü yanılgıya ülkeyi kendi başlarına «kurtarma» yanılgısına düşmüşlerdir. Bir farkla ki, birinciler kendilerini sınıflar üstü kabullenirken, öğrenciler kendilerini proletaryanın aracıları, hatta giderek örgütlü öncüleri olarak ilan etmişlerdir. Bu ütopya da tabii gerçekleşmemiş, ne sosyalist bir kılık kazandırılmaya çalışılan Kemalist ideoloji ile başlatılan «anti-emperyalist ulusal kurtuluş savaşı», ne vülgarize edilmiş «Leninizm» toplumda istenen yankıyı uyandırabilmiştir. Ne de bütün bunların «ilerici, bağımsızlıkçı, Atatürkçü» ordu içindeki yansımaları «demokrat, ilerici, sol» bir cuntayı iktidara getirebilmiştir.

Türkiye'de öğrenci hareketlerinin Marksist açıdan değerlendirilemeyişi, zıt uçlarda iki ayrı temel yanılgının bu hareketlere hakim olmasına yolaçmştr. (1971 öncesi) TİP tarafndan temsil edilen görüş, öğrenci hareketlerini faşizmi «kışkırtıcı» olarak nitelemiş ve bir yandan öğrencilerin işçiler ile temaslarına karşı çıkarken, bir yandan da bu hareketleri partiye bağlamaya çalışmıştır. Başka bir deyişle, öğrenci hareketlerinin toplumsal etkinliğini göremeyerek, öğrencilerin birer «uslu» parti militanı olmalarını istemiştir. İlk önce TİP'in içinde oluşmaya başlayan diğer görüş ise (MDD) partiden uzaklaştırılınca kadrolarını öğrenciler içinden aramaya başlamış ve çeşitli «ulusal kurtuluşçu» ve «bağımsızlıkçı» teoriler yaratmıştır. Genel olarak öğrenci hareketlerine egemen olan bu ikinci kesim kısa sürede kendi iç bölünmelerine uğramış ve politikalarını öğrenciler içinde hakim kılmaya çalışmıştır. Aslında bu akımların sözcü ve militanlarının büyük bir çoğunluğu da öğrenci idi.

Ancak, 1971 önceleri öğrenciler içinde hakim olan, Türkiye'de ulusal kurtuluş savaşının öğrenci hareketlerinin ve örgütlerinin öncülüğünde gerçekleştirilebileceği tezi artık hemen hiç taraftar bulamamaktadır. Tersine, klasik Stalinist tez, yani öğrenci örgütlerinin partinin yan kuruluşları ve öğrencilerin de partinin fizik gücü olarak görülmesi anlayışı hakim olmuştur. Öğrenci hareketlerinin toplum içinde bağımsız, özerk nitelikleri görülmemekte ve partinin çeşitli kollarına girmedikce, ya da parti yoksa «partileşme sürecine» katılmadıkca öğrencilere ya küçük burjuva anarşistleri, ya korkakları, ya da «tarafsızlar» gözüyle bakılmaktadır. «Bağımsız, özerk» sözcüklerini seçerek, ama dikkatlice kullanıyoruz. Zira emperyalist çağda burjuvazi ile proletarya arasındaki sınıf ve tabakaların uzun süreli, kalıcı veya iktidar alternatifi oluşturucu hiçbir toplumsal bağımsızlıkları, özerklikleri yoktur. Ama her hareketin düzenle **kendi** çelişkileri, **kendi** dinamikleri vardır. Son tahlilde bu kesimlerin hareketleri sistemle kendi hesaplaşmalarını ya burjuvazinin, ya da proletaryanın programı çerçevesinde yaparlar. Ama özellikle proletarya bu çelişkileri gerçek ve kendi arkasında bir **harekete** dönüştürebilmek için, bu ara sınıf ve kesimlerin öz ihtiyaçlarından ve dinamiklerinden kalkmak zorundadır, Bu kavranmadığında, öğrenci hareketleri basitçe küçük-burjuva ideolojisinin çeşitli ifadeleri olarak kabul edilmekte ve bu hareketlerin toplum içindeki,

sosyalizm savaşı içindeki etkinliği yokedilmektedir. Anlaşılamayan, öğrenci hareketlerine çeşitli küçük-burjuva ideolojilerinin hakim olmasının başta gelen nedenlerinden birisinin de, Türkiye sosyalist hareketinin küçük-burjuva karakteridir.

Öğrencilerin çoğunluğunun küçük-burjuvazinin çeşitli tabakalarına mensup ailelerden geldikleri doğrudur. Zira her toplumda aydın «üreten» birtakım kesimler oluşur. Bunlar genellikle kent ve kır burjuvazisinin belirli orta ve alt tabakalarıdır. Ancak şunu da unutmamak gerekir, öğrenciler henüz toplumsal üretim süreci içinde yerlerini almış değillerdir ve onlara hakim olan bilinç, aile bağları ile mensup oldukları sınıfın maddi aktivitesinden çok ebeveynleri ve yakın çevreleri tarafından kazandırılmış olan bilinçtir. Bu, öğrencinin kendi deneyimlerinden çok, önyargılar halinde soyutlamasında vardır ve heran kırılmaya ve yerini yine aynı yollarla bir başkasına bırakmaya açıktır. Kişinin gerçek sınıfsal bilinci, hayata bağımsız olarak katılımı ile oluşur. Aydın adayları olarak öğrenciler için ise üniversite bir geçiş ve öğrenimin en temel niteliğinden ötürü de bir arayış dönemidir.

Buna bağlı olarak ikinci bir önemli nokta da şudur : eğer öğrencilik genel olarak bir arayış dönemi ise, öğrencilerin içinde bulundukları öğretim kurumunun genel bilimsel yapısı, ülke gençliğinin geçmiş gelenekleri ve tüm insanlığı ilgilendiren ideolojiler onların üzerinde etkide bulunan en önemli unsurlardır. Öğrencilerin belirli bir dönemdeki kitlesel psikolojik durumları bu unsurların etkisi veya bunlara karşı duyulan tepki ile açıklansa bile **temelinde** öğrenciler, bilimin (özellikle pozitif bilimlerin) sentezci, gelişmeci olmasından ve de gençlerin sosyo-fizyolojik özelliklerinden ötürü, toplumsal, bilimsel ve dünyayı ilgilendiren sorunlara en radikal çözümler arayan kişilerdir. O halde öğrencilerin kitlesel bilincini oluşturan etkenler : ülkenin somut maddi şartlarına bağlı olarak içinde bulundukları öğretim kurumunun toplum içindeki fonksiyonu ve geleneksel bilimsel yapısı, geçmişten devraldıkları gelenek, toplumun çeşitli sınıf ve tabakalarının ideolojileri ve dünyada varolan ve ulaşabildikleri ideolojilerdir. 1965-71 yılları arasında bu etkenlerin nitelikleri gözönünde tutulduğunda, patlak veren öğrenci hareketlerinin kazanmış olduğu yapı kolayca anlaşılır.

Bunların ışığında, öğrenci hareketlerini basitçe işçi sınıfı hareketine **tabi** kılmaya çalışmak, onun etkinliğini azaltan bir yaklaşımdır. Önemli olan bu hareketlere, öğrencilerin bir **toplumsal tabaka** olduğunu kavrayarak tavır almak ve toplumun tüm hoşnutsuz sınıf ve tabakalarının hareketliliği içinde gerçekten devrimci çözümleri hakim kılmaya çalışmaktır. Öğrencilerin bir toplumsal **sınıf** olmadıkları ne kadar gerçekse, onların günümüz toplumlarının en hoşnutsuz ve hareketli **tabaka**larından biri olduğu o kadar gerçektir. Bundan da öteye, dünyanın birçok yerinde öğrenciler potansiyel olarak devrimci ve ülkede politik açıdan etkin olabileceklerini ispat etmişlerdir (Fransa, Yunanistan, Tayland, şimdi İran, vs.) Ayrıca devrimci mücadele sırasında ve proleter iktidarının kurulmasından sonra toplumun birçok kesimleri gibi, aydın yetiştirmekle görevli üniversiteler de —kafa ve kol emeği arasındaki farklılığı **bilinçli** bir biçimde yoketmek doğrultusunda— hem ideolojik ve hem de işlerlik açısından değişiklik süreci içine girerler. Bunun yürütücüsü dolaysız olarak proletarya değil, fakat devrimci Marksizme kazanılmış öğrenciler, yeni aydın nitelikleri kazanmaya başlamış öğretim görevlileri ve eğitim emekçileridir.

Aydınların Düzenle Çatışması ve Proletarya Partisinin Görevi

Bu noktada, tartışmamızı gerekli sonuçlara ulaştırmadan önce, iki nokta üzerinde durmak istiyoruz. Birincisi, genel olarak aydınların ve özel olarak da aydın adayları olarak öğrencilerin, her verili anda düzenle çatışma gibi bir eğilim içinde oldukları şeklindeki hatalı görüşle ilgilidir. Stalinist hareket kendi evrimi içinde geliştikçe, yani düzenle uyumluluğunu arttırdıkça, iktidar olanaklarını proletarya dışı kesimlerin desteğine bağlar oldu. Bu kesimlerin en önemlisi de «aydınlar» kategorisi. Resmi komünist partilerinin gözünde sosyalizm proletaryanın **bilinçli**

devrimci eylemi olmaktan çıkıp, tüm toplumun **bilinçli oyları** haline dönüşmüş durumdadır. Tabii bu bilinçli, aydınlık oyları kullanacakların başında da aydınlar gelmektedir. Yeter ki onlar sosyalizme inansınlar, Tam bu kelimelerle ifade edilmese de günlük hayat içinde bu karakteri gösteren ve «sistemin aydınlara ihtiyacı vardır bu yüzden eğitim yapılır, ama eğitim de bilinçlenmedir, ve bilinçlenme de düzenle çatışmadır» basitlemesinden kaynaklanan bu görüş, aydın-devlet çatışmasının her verili durum için geçerli olmadığını gözardı etmektedir. Sistemin mevcut, geleneksel aydınları ve geniş kapsamıyla «entelicensiya», sistem kendi gelişme olanaklarını elinde tuttukça, onunla uyum içindedirler. Aydınların sistemle, devletle çatışmaları ancak üretici güçlerin gelişmesinin tarihsel tıkanışı ile gündeme gelir. Ama bu da varolan aydınlar tarafından değil, toplumun kendisini yeniden üretememesi sonucunda doğan yeni aydınlar tabakası tarafından yürütülür. Yoksa varolan aydınlar olsa olsa düzeni onarma fikrine kadar varabilirler, onu parçalamak değil. Bu da sosyalist hareketin bilinçli öncülüğü sorununu gündeme getirir. Öğrenciler heran devrimci ve düzeni parça layıcı nitelikli değillerdir. Ama sorunlara radikal çözümler arama eğilimi içindedirler. Toplumun kriz anlarında proletarya bu kesimlerin hareketliliğine kendi öncülüğünü sunamazsa, radikal demagojisi ve iyi ve daha büyük bir ülke hayalleri ile faşist hareketin öğrenciler içinde tabanını genişletmesi hiç te olanak dışı değildir ve bugün üniversitelerde bu dinamik işlerliktedir. Dolayısıyla, Stalinistlerin öğrencilere basitçe «proletaryanın önderliğini kabul edin» çağırısı («yolumuz işçi sınıfının yoludur») öğrenciler için pek bir anlam ifade etmiyecektir ve etmiyor da.

Buna bağlı olarak üzerinde duracağımız ikinci nokta da, proletaryanın öğrenci hareketine öncülük etme sorunu ile ilgili. Stalinist partilerin öğrenci hareketlerine karşı duydukları kuşku, hatta nefret, bir dizi «teorik» ifadeler altında sunulmaya çalışılmaktadır. En yaygın kanı, «öğrenciler küçük-burjuvalardır, bu yüzden kendilerini proletaryanın önüne koymamalıdırlar» şeklinde. Bu en soyut anlamıyla doğrudur, ama toplumsal sınıf ve kesimlerin mücadele alanına çıktıkları anda, bu kesimlerin hareketliliklerinin eşanlı olmasını beklemek ham hayaldir, En son örnek İran'dır. İran'da kitlelerin ayaklanması birçok sınıfı içermektedir, ama bu mücadeleye proletarya en son katılanlardan olmuştur, katıldığı andan itibaren de mücadeleye yeni perspektifler, yeni örgütlenme anlayışları taşımıştır. Sınıf mücadelelerini **birleştirecek** ve iktidarın devrimci zaptı doğrultusunda ve proletaryanın önderliği altında odaklaştıracak olan devrimci partidir. Eğer böyle bir parti yoksa, ya da mevcut olanlar bu görevlerini yerine getiremiyorlarsa, proletaryanın dışındaki sınıflara ve kesimlere «evlerinize dönün» çağırısında bulunmak kelimenin basit ve açık anlamıyla ihanettir. Bir partinin öğrencilere «proletaryanın öncüsü gibi davranmayın» demesi kolaydır, ama proletaryanın öğrencilerin öncülüğünü ele geçirmesi için seferber edilmesi yapılması gerekendir. 1968 Fransa'sında, FKP'nin «öğrenci olayları ile ilgilinen» ideologlarından Althuser'in «öğrenciler fabrikalara gidip işçilere yardım etmeye çalışacaklarına, onlardan okullara gelip kendilerine yardım etmelerini istemeliydiler» dediğini **Birikim** dergisinin 1. sayısından öğreniyoruz. Burada Althuser'e (ya da Birikim'e) hemen şu soruyu sormak gerekir : neden FKP üniversitelere, öğrencileri örgütlemek, onlara yardımcı olmak üzere devrimci işçiler yollamadı? Dolayısıyla, öğrencilerin, işçi sınıfının önderliğini kabul etmelerini istemek yetmez; işçi sınıfı partisinin toplumun proletarya dışı kesimlerinin hareketliliğinin önderliğini ele geçirebilme yeteneğini göstermesi gerekir. Kaldı ki, yine biliyoruz, 1968 Mayıs'ında Fransa sokaklarına damgasını vuran proletaryaydı (bunu Althuser de kabul ediyor) ama proletaryayı fabrikalarına geri dönmeye çağıran, hatta bu yolda De Gaulle hükümetine destek veren de FKP idi. (İşçi sınıfının diğer müttefikleri gibi) öğrenci hareketinin proletaryanın önderliği altına girmesi kendiliğinden, ya da potansiyel müttefiklerin bağımsız iradeleriyle gerçekleşmez. Bunu ancak proletarya (onun öncüsü) bu kesimlerin düzenle çelişkilerinin gerçek çözümünü kendi sınıfsal iktidarında olduğunu göstererek, yani onu kendi programına **kazanarak** gerçekleşti-

rebilir, İttifak ya da yardım-destek alma gerçeği budur.

O halde öğrenci hareketlerine, unsurları salt işçi partilerinde «terbiye edilerek kullanılacak» kişilerin işçi sınıfı hareketi içinde eritilecek eylemleri, veya proletaryanın görevlerini yerine getirecek girişimler olarak yaklaşmanın yerine, toplumun diğer hoşnutsuz tabakaları gibi bu hareketleri de proletaryanın toplumu, hem maddi üretim yapısı, hem de kültürel, ideolojik, vs. üstyapısını yeniden kurma mücadelesinde, özerkliğini dikkate alarak kazanmaya çalışmak gerekir. Ayrıca toplumda egemenlik kurmaya yönelik her temel sınıfın eylemlerinin önemli bir bölümü de, geleneksel aydınları ideolojik olarak fethetmeye yöneliktir. Bu açıdan genel olarak üniversitelerin ve öğrenci hareketlerinin önemi bir kat daha artmaktadır. Ancak bu amacın gerçekleşmesindeki başarı, proletaryanın kendi öncülerini ve öncü örgütünü yetiştirebilmesi ve oluşturabilmesi ile orantılıdır.

Bu durum, proletaryanın kendi öncülerini henüz bir kurum olarak yetiştiremediği Türkiye'de paradoksal bir görünüm almaktadır. Normal ve sağlıklı gelişim diyebileceğimiz, proleter öncünün öğrenci ve geleneksel aydınları yanına alması yerine, Marksizmle ilişki kuran öğrenci ve aydınların devrimci harekete sahip çıkmaya ve bunu işçi sınıfı içinde yaygınlaştırmaya çalıştıkları görülmektedir. Bu tersine işleyiş ise birçok hastalıkların ve yabancı ideolojilerin Marksizme sızmasını kolaylaştırmaktadır. Bu durum, telin edilmesi değil fakat anlaşılması gereken yapısal bir sorundur ve bir süre daha devam etmesi kaçınılmaz gözükmektedir. Sürece gerçek devrimci-Marksistlerin aktif ideolojik ve fiili müdahaleleri ve Marksizmi proletarya içinde «organikleştirme»leri, **zararları en aza indirebilecek tek çözümdür.**

O halde, öğrenci gençliğin özerk politik gücünü açığa çıkartma, üniversitelerin toplumun ideolojik ve kurumsal kabuk değiştirmesinde yeterli etkinlikteki yerlerini alabilmeleri ve proletaryanın mücadelesi ile bütünleşebilmesi için ne yapmak gerekir?

Herşeyden önce gençlik için bir eylem programına ve bu doğrultuda öğrenci kitleleri seferber edebilecek bir gençlik örgütüne gereksinim vardır, Marksist tahlillerin üretilebilmesi, bu tahlillerin pratikte sınanmaya konması ve geniş öğrenci kitleleri tarafından benimsenmesi güçlü ve kalıcı bir örgüti için ilk şarttır.

İkinci olarak, «işçi sınıfı ile bağ kurma» amacına varış yollarından birisi de, öğrenci örgütünün işçi örgütleri ile sıkı bağlar kurabilmesidir. Tıpkı TÖB-DER'in sendikalaşma mücadelesi gibi, öğrenci örgütleri de işçı sendikaları ile birleşme, özellikle DİSK üyesi olabilme doğrultusunda mücadele vermek durumundadırlar. Bu öğrenci hareketinin demokrasi mücadelesinde önemli taleplerinden birisidir. Öğrencilik dönemleri bitip üretim sürecine katılan gençlerin, öğrencilikleri sırasında kazanmış oldukları devrimci yapılarını kaybetmemeleri de böylesine bir örgütsel bütünlüğe gerek göstermektedir.

Nihaî amaç, üniversitelerin sadece üretim için yabancılaşmış fonksiyonerler yetiştiren kurumlar olmaktan çıkartılıp, toplumun acımasız eleştirisinin yapıldığı, yeni bilimlerin geliştirilip sınandığı, insanların her türlü yeteneklerinin açığa çıkartılıp üst düzeylere ulaştırıldığı, kafa ve kol emeği arasındaki ayrımın yokedilmesine katkıda bulunulan, yabancılaşmış değil fakat yeni tipte aydınlaı yetiştiren kurumlar haline getirilmesidir. Bu da ancak soyut «demokratik üniversite» sloganına, **eğitim sisteminin denetimi** ve giderek **özyönetim** ile hayat verilmesiyle gerçekleştirilebilir. Yani üniversitelerin hakim sınıfın, ya da iktidarların güdümünden kurtarılarak öğrenci, öğretim görevlisi ve tüm eğitim emekçilerinin ortak, bağımsız (düzenden) yönetimine geçirilmesidir. Ancak böylesine bir demokrasi bilimin özgür yanını açığa çıkartabilir. Bütün bunların gerçekleşmesinin en başta proletarya olmak üzere toplumun tüm diğer sömürülen sınıf ve tabakalarının hareketleri ile mümkün olabileceğini gözönünde tutarsak, öğrenci hareketlerini diğer hoşnutsuz, devrimci kesimlerinin hareketleri ile zaman ve mekanda bütünleştirecek olan işçi sınıfının devrimci partisi ve öğrenci örgütünün de içinde yeralacağı emekçi kitle örgütleridir, Öğrenci hareketinin «eylem programı» buna yönelik olmalıdır.

Emperyalizmin Ortadoğu'daki Kalesi İran Sallanıyor

Bugün İran tahtını sarsmakta olan fırtına yalnızca Şah'ın imparatorluğundaki emperyalist düzeni değil, fakat aynı zamanda bütün Orta-Doğu'daki emperyalist düzeni tehdit etmektedir.

İran bunalımı; Amol, Sanandac ve Meşhed örneklerinin gösterdiği gibi işçi sınıfının öz-örgütlenme yetenekleri hakkında dünyanın bütün devrimcilerine olağanüstü bir ders sunmaktadır. Ülkedeki içki satış yerlerinin ve yabancı şirketlerin acentaları ile bankaların yakılıp yıkılması İran kitlelerinin Pehlevi rejimi ile emperyalizm arasındaki bağı kendiliğinden bir biçimde kavramış olmalarının açık bir göstergesidir.

Ancak bu bunalım aynı zamanda, devrimciler için, İran'ın dünya ölçeğindeki yerini göstermiş ve işçi devletleriyle emperyalizmin uygulamakta oldukları politikanın teşhir edilmesi açısından da son derece uyarıcı olmuştur.

Çin yönetiminin caniyane politikası yeni bir teorik canavarın çerçevesi içerisinde gelişmeye başlamaktadır; bu canavar, adına iki dünya teorisi denilen ve yeni yeni geliştirilmeye başlanacak olan şu teoridir:

Gerçekten de, Çin ile ABD arasında diplomatik ilişkilerin kurulması vesilesiyle Halkın Günlüğü gazetesinin bir başyazısında, bu iki ülkenin hegemonyacılığa karşı muhalefetlerinin, «dünyanın bugünkü durumunu geliştirecek selâmlanması gereken bir etki yaratacağı» savı ileri sürülmektedir. Nato'nun güçlendirilmesiyle eşzamanlı olarak Çin bürokrasisi aynı zamanda SSCB sınırındaki tüm emperyalist üslerin ve özellikle İran'dakilerin güçlendirilmesini dilemektedir. Nitekim Şah'ın kızkardeşinin Çin'i ziyaretinden ve Hua-Kuo-Feng'in İran'a yaptığı yolculuktan hemen sonra Çin basını Şah'ın cinayetleri konusunda sessiz kalmış ve ülkedeki olaylardan da, ilerici atılımlara karşı gerici dincilerin yaratmış oldukları bazı kargaşalar şeklinde söz etmiştir. Buna karşılık gene aynı Çin basını, SAVAK tarafından örgütlenmiş olan Şah'ı destekleme «gösterilerini» de İran halkının krallarını destekleyişi olarak sunmaktan kaçınmamıştır. Uğursuzca bir şaka olarak gözükebilir belki ama, gerçekten de milyonlarca İran'lı sokaklarda «Şah'a Ölüm» diye bağırırken, Hua-Kuo-feng, yaş günü dolayısıyla diktatöre gönderdiği bir mesajda, diktatöre sağlıklılık temennisinde bulunmaktan da çekinmemiştir.

Ancak Hua'nın vaftiz babası gibi davranan Brejnev de bu kutlama işinde on-

dan geri kalmamış ve o da Şah'a sağlıklı günler temennisinde bulunmuştur; çünkü Kremlin bürokrasisinin çıkarları da şüphesiz İran kitlelerinin ve dünya devriminin çıkarlarının üstünde bir yer tutmaktadır.

SSCB İran'ın belli başlı iktisadî iş ortaklarından biridir, ve bu yüzden de ilişkilerinin korunması için hemen yanı başında sağlam ve güçlü bir iş ortağının yer almaya devam etmesini tercih etmektedir. Çünkü İran rejiminde meydana gelebilecek herhangi bir değişiklik iki ülke arasında imzalanmış olan iktisadî anlaşmaların feshini gündeme getirebilecektir. Bundan dolayı da Sovyet bürokrasisi, ancak Şah'ın tahtı çöktükten sonradır ki, yeniden işe koyulabilecek ve yeni rejimin en iyi dostlarından biri olduğunu ancak bundan sonra belirterek dostlar listesinde sıralamaya girmeyi göze alacaktır. Ama Kremlin bürokrasisi hiçbir şekilde mevcut ilişkilerini tehlikeye atmak niyetinde değildir ve daha önce Yunan devriminde, Mehabad ve Tebriz Cumhuriyetlerinde olduğu gibi devrimci hareketleri ezilmeye bırakmaya hazırdır.

Dünya emperyalizminin başkanlığını yapmakta olan Carter ise Şah diktatörlüğüne mutlak desteğini sunabilmek amacıyla «insan hakları»na ilişkin çekmekte olduğu nutukları bir anda unutmuştur. Beyaz Saray stratejicileri, Krallar Kralını korumak amacıyla ABD ordusunun İran'a doğrudan müdahalesinin imkanlarını araştırmaktadırlar. Gerçekten de, ABD 1953'te Şah'ı geri getirmek için bir hükümet darbesi düzenlemişse, İran ordusunu en modern silahlarla donatmışsa ve halen İran'da 40.000 danışman bulunduruyorsa, bunun nedeni bu ülkenin emperyalizm açısından taşıdığı büyük önemde yatmaktadır; bunun ise şu iki nedeni vardır:

— Amerikan askeri sistemi açısından İran'ın SSCB'nin güney sınırındaki öncelikli konumu Afganistan'daki gelişmelerle birlikte daha da artmış bulunmaktadır. Şu anda İran ve Türkiye, SSCB'nin sınırında ABD'nin doğrudan etkisi altında bulunan ülkeler olarak kalmışlardır (yalnızca bu ülkeler).

— Ancak ABD emperyalizmi açısından İran'ın temel rolü bölgenin jandarmalığını yapmasında yatmaktadır, ve bu rol de iki yönde işlemektedir.

İran herşeyden önce Basra körfezinin «koruyucusudur». Dünya petrol rezervlerinin % 60'ını elinde bulundurmakta olan körfezin ekonomik önemi ABD, Batı Avrupa ve Japonya için son derece büyüktür. Bölgenin emekçi yığınlarına karşı bu kaynakların korunması kapitalizm açısından hayati bir sorundur. İran'ın yıllık GSMH'sının her yıl % 20'sini şahın ordusu yutmaktadır; Tomcat F-14 tipi uçaklarla, Sponance tipi destroyerler gibi ültramodern silahların satınalınması için yaklaşık olarak 11 milyar dolarlık bir fonu gerektirmektedir. Bu askeri güçler herşeyden önce Hürmüz Boğazı adalarını ilhak etmek ve daha sonra da Dofar gerillalarına karşı mücadele etmek için doğrudan doğruya kullanılmaktadır (Dofar gerillalarına karşı verilen savaşta 11,000 İran askeri savaş alanına sokulmuştur) İran askeri güçleri aynı zamanda Pakistan'ın çağrısı üzerine 1973 ve 1974 yıllarında özellikle uyguladıkları vahşice bombardımanlarla Belucistan Kurtuluş Hareketine karşı da kullanılmıştır. Ancak bununla birlikte Pehlevi imparatorluğu emperyalizmin polis köpekliği rolünü sadece körfez düzeyinde de sürdürmekle yetinmemektedir. İran daha önce 1946 yılında Kürdistan ve Azerbaycan demokratik cumhuriyetlerini ezmiş olduğu gibi bölgedeki bütün ulusal kurtuluş hareketlerini ve devrimci hareketleri ezmeye hazırdır. Kendisine bu rol 1958 yılı öncesinde Ortadoğu'da imzalanmış olan bütün anti-Kürt anlaşmalarda üstlendirilmiştir ve Irakla İran arasında yapılan Cezayir anlaşmasıyla birlikte yerini korumaktadır. Ama bugün sömürgeciliğin kendisine miras olarak bıraktığı bu bekçi köpekliği görevi İran halklarının saldırısına uğramış bulunmaktadır.

İran Devrimi

Javad SADIK
Azar TABARI

(Javad Sadık ve Azar Tabari, sırasıyla, Sattar Birliği / Dördüncü Enternasyonalin İran'daki Sempatizan örgütü / ve Ortadogu ve Avrupa Dördüncü Enternasyonal Destekçileri İran Örgütü'nün önderlerindendir. Şu sıralarda bu iki grup Dördüncü Enternasyonal'in tek bir İran seksiyonunu oluşturmak üzere birleşme süreci içindedirler.)

Şah'ın despotik rejiminin sürdürmeğe çalıştığı kapitalizmin sefil ve alçaltıcı hayat şartlarına artık daha fazla tahammül etmeye niyeti olmayan, İran'ın ezilen kitleleri devrim yoluna girmişlerdir.

Çeyrek asırlık yoğun ve kanlı bir baskı döneminden sonra kitleler güçlerinin bilincine varmışlar ve, şahlığın yıkılması naraları ile kraliyet birliklerinin makinalı tüfeklerine kahramanca karşı koymuşlardır. Barışçı göstericilere yönelen toplu katliam geleneksel yöntemleri hareketi bastırmaya yetmemiş, tam tersine nüfusun yeni kesimlerini politik hareketliliğe, çekmiştir.

Son bir ay içinde ülke ağır grevler dalgasına sahne olmuştur. İşçi sınıfı yaşayabilmek için ekonomik savaş vermektedir artık. Sınıf çatışmalarının ateşi içinde bu grevler giderek artan bir politik nitelik kazanmaktadır. Grevci işçilerin talepleri, tüm politik tutuklular için özgürlük ve askeri yönetimin sona erdirilmesini içermekte. Proletarya, tüm ezilenlerin demokratik özlemlerinin önderliğini üstlenmeye ve Şah'ın kapitalist yönetiminin İran toplumuna yüklediği bunalımın çözümüne yönelmeye başlamıştır.

Burjuvazi dehşetli bir korku içinde sermayesini yoğun bir biçimde ülke dışına kaçırmakta —son bildirildiğine göre günde 50 milyon dolar kadar!— Kraliyet ailesinin büyük bir kısmı da, özellikle İsviçre ve benzeri ülkelere kaçmış durumda.

Monarşiye karşı duyulan nefret öylesine derin ki, burjuva politikacıları artık onun yanında gözükmeye cesaret edemiyorlar. Monarşi ise, giderek artan oranda askeri yönetime ve emperyalist desteğe dayanmaktan başka bir alternatif bulamamakta. Bu ise yıkılışını daha da yakınlaştırıyor.

Mevcut durum, ayaklanma eğilimleri içeren devrim öncesi bir nitelik taşımakta. Kitle hareketinin etkisi ile ordu giderek güvenilemez olmakta; parçalanması ve halka yakınlaşması artmakta. Sıkıyönetime rağmen gösteriler sürüyor. Çoğu kez askerler ateş açmıyorlar, zaman zaman da halkla dayanışma içine giriyorlar. Bazı kent ve kazalarda —en belirgini Tahran'ın kuzeyindeki Amol'da— kitleler dönem dönem yürütme gücünü ellerine geçiriyorlar. Şah çatırdamakta olan tahtına yapıştıkça, işçi sınıfının devrimci kabarışa katılışı derinleşmekte ve yönetici sınıfın bunalımı yoğunlaşmakta.

1953 yılında CIA'nın Şah'ı yeniden tahta çıkarmasından ve ikinci İran devriminin yenilgiye uğramasından sonraki 25 yıl içinde ilk kez ülkede böyle bir durum ortaya çıktı. Yine, 1946'dan —bu yıl Azerbeycan ve Kürdistan'daki otonom hükümetler, Stalinist ihanetlerin sonucu yıkılmıştı— bu yana ilk kez, İran'daki ezilen uluslar arasında böylesine derin bir devrimci hava esmekte. Bu, özellikle Azeriler, Belücüler ve Kürtler için böyledir. Proletaryanın diğer müttefikleri —köylü kitleleri, küçük-burjuvazi, kadınlar, gençlik ve askerler— değişen oranlarda harekete katılmış durumdalar.

İran devriminin çeşitli bileşkenlerinin birbirine yaklaşması, ona tüm bölgeyi etkileyen güçlü bir dinamik kazandırmaktadır. İran'da devrimin gelişmesinin, Arap devrimi, Afgan devrimi, Hindistan yarımadasındaki devrim ve SSCB'deki politik devrim üzerinde güçlü etkileri olacaktır. Tüm Ortadoğu da emperyalizme öldürücü bir darbe vuracak ve sosyalist dönüşümü gündeme getirecektir.

Şahlık rejimi ve kitleler arasındaki mevcut çatışma, bu yıl içinde yeralan bir dizi kitle mücadelelerinin doruk noktasıdır.

Bu yıla kadar Şaha karşı mücadele daha çok öğrenci ve aydınlar tarafından sürdürülmekteydi. Bu hareket, 1977 başında Yazarlar Birliğinin kurulması

ve sansüre son verilmesi talebinin ileri sürülmesi ile açığa çıkmıştı.

Kuruluşundan sonra Yazarlar Birliği, yeni üyeler kazanarak, giderek büyüdü. Şah'ın diktatörlük rejimine karşı şiir okuma toplantıları düzenliyor ve bu toplantılara binlerce kişi katılıyordu. Hükümet bu hareketi ezmeye çalıştığında da, öğrenciler yazarları koruma mücadelesi içine girdiler. Öğrencilerin ve aydınların giderek artan eylemleri, bir bütün olarak sınıf mücadelesinin yoğunlaşmasının belirtilerindendi.

Ve nihayet 9 Ocak 1978'de, dindar kentlilerin devasa gösterilerine karşı yürütülen Kum kitle kıyımı gerçekleşti. Müslüman liderler, şehitlerinin anılması amacıyla, geleneksel kırkıncı gün için ulusal yas günü çağırısında bulundular.

Tebriz Ayaklanması

O gün, 18 Şubat'da, Tebriz'de polis kitlelerin toplanmasını engellemeye çalıştı. Tartışmalar sırasında bir genç herkesin gözü önünde açıkça öldürüldü. Gencin cesedi sokaklar boyunca eller üzerinde taşındı ve kentliler arasında bir kızgınlık patlamasına yolaçtı. Galeyana gelen kitleler sokakların denetimini ellerine geçirdiler.

Saatler boyunca kitleler denetimi ellerinde tuttular. «Krala Ölüm!» sloganı ilk kez, işçiler, gençler, kadınlar ve kentin dışından gelen köylülerden oluşan kızgın kitleler içinden yükseliyordu. Tebriz ayaklanması sırasında yalnızca Şah taraftarı olarak bilinen kuruluşlara ve dükkanlara saldırıldı. Tek bir eğitim kurumuna dokunulmazken, Şah'ın Rastakhiz Partisi'nin hiç bir binası ayakta kalmamıştı.

Tebriz garnizonu göstericiler üzerine saldırmayı reddedince hükümet dışardan birlikler çağırma zorunda kaldı. Hava kuvvetleri Bell helikopterleriyle göstericilerin üzerine ateş açtı. Başkentten dörtyüz SAVAK ajanı getirildi. Tebriz'e girip çıkanlardan kimlik kartı sorulmaya başlandı. Muhalefet çevreleri, Şah birliklerinin en az 500 kişiyi öldürdüklerini bildirirken, Tahran'da çıkan Kayhan gazetesi tutuklananların sayısını 645 olarak veriyordu.

Tebriz harekatı, emperyalist yönetimin temel dayanağının —ordunun— güvenilir olmadığını gösterdi. En son silahlarla mücehhez, çoğunlukla gençlerden oluşan 700.000 kişilik ordunun askerleri, Şah'ın rejimini korumaya hiç te gönüllü olmadıklarını kanıtladılar. Emperyalist basın tarafından da gözlemlenen bu olgu, 4 ve 7 Eylül gösterileri sırasında birliklerle dayanışma olanakları arayan kitlelerce anlaşılmıştı.

Tebriz'deki Şubat ayaklanması haberleri ülkeye hızla yayıldı ve ezilen kitleler için esin kaynağı haline geldi. Gösteriler hemen tüm şehirlere ve kazalara ve hatta köylere yayıldı ve giderek politik nitelik kazanmaya başladı. Coğrafik olarak giderek yaygınlaşan gösteriler her kırk günde bir tekrarlanır oldu. Mayıs ayında gösterici̇ler sokaklara «Kahrolsun Şah» sloganları ile döküldüklerinde, Tahran'daki kuvvetlerin komutasını bizzat Şah'ın kendisi üstlendi.

Mayıs gösterilerinden sonra İran'daki dini liderler eylem çağrılarını durdurdular ve hareketin sokağa dökülmesini önlediler. Ancak, onların çağırısı olmadan yeni gösteriler düzenlenmeye başladı.

9 Haziran'da Kürt şehri Mehabad'da 10.000 kişi, hayatının son 25 yılını Şah'ın zindanlarında geçiren Kürt milliyetçisi Aziz Yusufi'nin cenazesini büyük bir törenle kaldırdı. Göstericiler «Bağımsız Kürdistan» ve «Ya Kürdistan, Ya Ölüm» sloganları attılar ve Kürtçe yapılan militan konuşmaları dinlediler. Aynı zamanda 1946 Mehabad Cumhuriyeti'nin katledilmiş önderlerinden Muhammed Gazi'nin resimleri taşınıyordu.

Temmuz ayının son haftasında 20 kadar şehirde hükümet aleyhtarı gösteriler düzenlendi. Ve tekrar, 10 Ağustos'da tüm protesto eylemleri tüm ülkeyi kapladı. En büyük gösterilerin düzenlendiği sanayi kenti İsfahan'da ilk kez barikatlar kuruldu. Hükümet kentte sıkıyönetim ilan etti. Çok ilginçtir ki, İsfahan valisi göstericilerin önderliğinin dini liderlerden kayarak, yüksek okul ve üniversite öğrencilerinden oluşan militan gençlerin eline geçmekte olduğunu ilan etti. 10 Ağustos gösterilerinden sonra hükümet, Şiraz da dahil olmak üzere birçok kentte sıkıyönetim ilan edileceği tehdidinde bulundu.

Abadan Sinema Yangını

Abadan'daki yangın Abadan ve Şiraz eylemlerinden sonra ilan edilen sıkıyönetimin arkasından meydana geldi. İşçi semtindeki bir sinemada çıkan ve 600 kişinin yanarak ölümüne neden olan bu yangın rejime karşı yoğun gösterilerin patlak vermesine neden oldu.

Şah bunu kitleler üzerine saldırmak ve geniş tutuklamalar yapmak amacıyla bir fırsat olarak kullanmak istedi. Ama planı geri tepti. 26 Ağustos'da kurbanların cenaze töreninde törene katılanlar i-

çinde hakim olan hava rejime karşı derin bir nefretten başka birşey değildi. Bu hava bir anda, Kayhan'ın bildirdiğine göre «şimdiye kadarki en büyük gösteri»nin düzenlendiği Kum kentine sıçradı. İran ın birçok başka kentinde de, sinema yangınından Şahı sorumlu tutan bir dizi gösteriler düzenlendi. Şahın rejimi için tehlike sinyalleri açıkça yanıyordu. Yükselen kitle nefretine, ordu ve polisin kitleleri ezmedeki yetersizlikleri de eklenince, ortaya çıkan durum tahtın yıkılmasına yolaçabilirdi.

Böylece monarşi hızla bir geri çekilme içine girdi ve yeni saldırıların hazırlığına koyuldu. 27 Ağustos'da başbakan Cemşid Amuzegar istifa ederek yerine, yine erkandan Cafer Şerif İmami getirildi. Şahın sadık bir hizmetkarı ve İran'daki en güçlü emperyalist ajanlardan biri olarak İmami son onüç yıldan beri Senato başkanlığı yapmaktaydı.

Şerif İmami, «ulusal uzlaşma» adını verdiği bir hükümet kurdu. «İran toplumunun değişik sınıfları arasında bir barışın sağlanması»nı istediğini söyleyerek, muhalefetin politik ve dini liderleri ile görüşmeler yapmak niyetinde olduğunu ilan etti. Dini liderlere taviz olarak da, İmparatorluk takvimini «islami takvim»e çeviren ve kadın işleri bakanlığını lağveden iki kararname yayınladı.

Kabine değişikliğinin amacı kitle hareketliliğini durdurmaktı. Ancak yatışacağı yerde kitle ayaklanması giderek arttı. Hemen her gün, yaklaşık tüm şehirlerde düzinelerle gösteri düzenleniyordu. Aynı zamanda işçiler, ücretlerinin arttırılması, daha iyi çalışma koşulları, konut ve daha uzun tatil talepleri ile grev hareketlerine girişmeye başladılar.

Tahran'da Bir Milyon Kişinin Yürüyüşü

İran, belki de Ortadoğu tarihinin en büyük gösterileri, dört milyon kişinin katılımıyla 4 Eylül günü düzenlendi. En büyük eylemler Şiraz (150,000), Meşhed (300,000), Yezd (100,000), Kum (100,000); Ahvaz (150,000), ve Tahran'da gerçekleştirildi. Tebriz de ordu birlikleri, halkın toplanmasını önlemek amacıyla camileri işgal etti. Ancak onbinlerce kişi Tahran dışında ve diğer küçük Azerbeycan kentlerinde gösteriler düzenlediler.

Üç gün sonra, 7 Eylül'de Tahran'da bir milyondan fazla insan «Kahrolsun Kral!» sloganlarıyla yürüdü. Bu slogan tüm ülke düzeyinde kitlelerin monarşi hakkındaki düşüncelerini dile getiriyordu. 4 ve 7 Eylül günlerindeki gösterilerde göstericilerle askerler arasında geniş çaplı dayanışmalar gerçekleşti. Askerlere çiçekler atarken kitleler, «Asker kardeşler, kardeşlerinizi neden öldürüyorsunuz? diye bağırıyorlardı.

Gösteriler 8 Eylül Cuma günü de sürecekti. O sabah Şah büyük bir aceleyle Tahran ve onbir kentte sıkıyönetim ilan etti. Tahran'da, kente yeni getirilmiş olan Kraliyet Muhafızları birlikleri genç göstericiler üzerine makinalılarla ateş açtı. Devrimin kahraman şehitlerine binlercesi daha eklendi. Ama 8 Eylül katliamı kitle hareketinin ivmesini durduramadı. Gösteriler, özellikle sıkıyönetim ilan edilmiş olan kentlerde sürdürüldü. Dahası, Ağustos ayında yaygınlaşmaya başlayan grevler, sıkıyönetim ilanından sonra daha da hız kazandı.

23 Eylül'de, güneydeki önemli petrol sanayiisinin 35,000 işçisi ücret artışı talebi ile greve çıktılar. Bunun üzerine tüm ülkeyi geniş bir grevler dalgası kapladı. Bu harekete hükümet görevlileri de katılmışlardı —ve grevlerin hepsi de yasa dışı idi! Ekim 10'da İsfahan'ın kenar bölgelerinde yaşayan 35,000 çelik işçisi, demiryolu işçileri, bakır madencileri, genel hizmet işçileri, öğretmenler banka görevlileri ve Kuzistan'ın güneyindeki 7,000 tarım işçisi de greve katıldılar.

Grevcilerin talepleri esas itibariyle ekonomikti, ama sıkıyönetimin sona erdirilmesi, tüm politik tutukluların serbest bırakılması gibi politik talepler de yükseltilmeye başlanmıştı. İşçiler aynı zamanda bağımsız sendikalarını örgütlemek mücadelesi de vermekteydiler.

Rejimin, ücretleri % 50 oranında arttıracağına dair vaadi işçileri tatmin etmedi; buna neden, biryandan hızla artan enflasyon ama daha önemlisi grevlerin, çözümlerin ekonomik alanın ötesinde görülmeye başlandığı politik bir seferberliğin içinde yayılmasıydı.

Petrol Milyarlarına Rağmen Ekonomik Kaos

Emperyalizmin ekonomik bunalımı İran'ı etkilemekte. Bu bunalımdan, en sömürülen kesimleri başta olmak üzere tüm emekçiler ağır bir biçimde etkilenmekte.

Şimdiki durumun patlayıcılığı ve çelişkilerin yoğunluğu, rejimin bunalıma karşı bir süre dayanmasını sağlayan, petrol gelirlerindeki artıştan kaynaklanmaktadır.

Enflasyon İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana en yüksek noktasındadır. Bazı raporlara göre bunun oranı % 50 civarındadır ve artmaya da devam etmektedir. Konut kiraları bir yıl içinde hemen hemen % 75 oranında artmıştır. İşçilerin aylık gelirleri-

nin yaklaşık % 60-70'i kiralara gitmektedir. Bu yüzden 1977 ortalarında hükümete karşı ilk kitle gösterilerinin güney Tahran'da konut sorunu ile ilgili olarak patlak vermesi hiç te şaşırtıcı değildir.

O sıralarda hükümet buldozerlerle gecekonduları yıkmaya başlamıştı. Kızgın insanlar hükümetin bu yıkım girişimine şiddetle karşı koydular. Polis ateş açtı ve birçok kişi öldü, ama kitle direnişi karşısında hükümet kararından vazgeçmek zorunda kaldı. O zamandan beri bu tür olaylara sık sık rastlanmaktadır.

Orta sınıflar da konut sorununun cenderesi içinde hissetmektedir kendilerini. Orta sınıftan bir ailenin aylık gelirinin yaklaşık % 50'si konut kirasına gitmektedir. Tahran'da iki odalı küçük bir dairenin kirası aylık 1,000 dolar civarındadır. Genel olarak İran kentlerindeki fiyatlar, Batı ülkelerinin düzeyinde seyretmektedir.

Enflasyon sürdükçe hükümet ekonomiyi yavaşlatma tedbirleri aldı. Ancak enflasyonu durdurmak için uygulamaya konulan bu doğrultudaki kararlar istenen sonucu vermedi. Tersine gelirler düştü ve işsizlik arttı. Bu yıl başlarında ekonomi ve maliye bakanı, «iptal edilmesi ekonomiye zarar vermeyecek bütün projelerin yürürlükten kaldırıldığını» ilan etti. İngiliz *Economist* dergisi 16 Eylül tarihli sayısında «Şah'ın tüm devasa gelişme planlarına rağmen, ekonomik büyüme tam anlamıyla bir durgunluğa girmiştir» haberini veriyordu.

Durgunluk, özellikle, emek gücünün büyük bir çoğunluğunu tarımsal bunalımdan ötürü topraklarını terketmek zorunda kalan yoksul köylülerin oluşturduğu yapı sanayiini etkiledi. Rejim işsizlik konusunda herhangi bir açıklama yapmamıştır ancak birkaç ay önce *Tahran Economist* dergisi Tahran'daki gizli işsizliği şöyle rapor ediyordu: «Şu anda çalışabilecek durumda olan ama hayatını piyango biletleri satmakla, bisiklet kiralatmakla, vs. kazanmaya çalışan 700,000 işsiz bulunmaktadır...»

İş sahibi olanlar için de durum pek iyi değildir. Resmi asgari günlük ücret 3 dolardır, ama birçok düz işçi bunun çok altındaki ücretlerle çalışmaktadır. Vasıflı işçilerin durumu da bundan çok değişik değildir. Ülkedeki en büyük sanayii kuruluşlarının bulunduğu kentlerden birisi olan Tebriz'deki otomobil fabrikasının grevci işçileri, Eylül ayı başında yaptıkları açıklamada ellerine ayda 200 doların altında bir ücret geçmekte olduğunu bildirmişlerdi. Ve Ray Tekstil sanayiinin 2,000 grevci işçisi de 21 Ekim'de hükümete yazdıkları açık mektupta günlük ücretlerinin 7.50 dolardan daha az olduğunu belirtiyorlardı.

Rejimin işçi sınıfının ekonomik şartlarına yönelttiği saldırıların bir bölümü de, vergilendirmede getirilen hızlı artışlar ile ilgilidir. Bu yıl vergiler % 146 oranında arttırılırken, bu yolla devlet gelirlerinde % 22'lik bir artış elde edilmiştir. Bunun yarısı, yoksul kitlelerin ödediği dolaylı vergilerden oluşmaktadır.

Dolaysız vergilerin büyük bölümü de işçi sınıfının omuzlarına yüklenmiştir. Zenginler, birtakım yasal ve yasadışı olanakları kullanarak vergi ödemekten rahatça kaçabilmektedirler. Rejim bu eşitsizliği açıkça kabullenmektedir. Hükümet istatistiklerine göre kapitalist şirketlerin dörtte biri hiç vergi ödememektedir.

Kârlılık oranlarındaki düşmeyi önleyebilmek için kapitalist sınıf, rejimle elele bir biçimde, çalışma tem posunu yükseltme kampanyası açmıştır. Bunun yanısıra, işçilerin şikayet ettikleri bir başka konu da, işçilerin ücretsiz emek sarfetme cezalarına çarptırılmakta oluşlarıdır.

Topraklarından Sürülen Köylüler

Kırsal bölgelerdeki durum, kentlerdekinden çok daha kötüdür. Tarım tamamen bir kargaşa içindedir. Ortalama olarak kır nüfusu, kent nüfusunun gelirlerinin ancak yedide birini kazanabilmektedir. Şah'ın «toprak reformu» köylülerin üçte birini topraksız kılmıştır. Toprak sahibi köylülerin % 90'ı, geçinmeye yetmeyen topraklar işlemektedir. En iyimser raporlar dahi, topraksız köylülerin yıllık gelirlerini aile başına 450 dolar, toprak sahiplerininkilerini ise bunun iki katı olarak gösterebilmektedir. Ekilebilen toprakların sahiplerinin yarısı kentlerde yaşayan toprak ağalarının mülkiyetindedir.

Devlet toprakağalarının yönetimlerine tam destek sağlamaktadır. Ayrıca bankalar ve tüccarlar toprak ağalarına gerekli bütün kredileri sağlamaktalar. Buna karşılık hükümetin yönetimindeki kooperatifler gerekli mali desteği bulamamaktalar ve tam anlamıyla işlersiz durumdadırlar. Hükümetin tarım alanındaki desteği —Beşinci Kalkınma Planında bütçenin % 13'ü ayrılmıştır— büyük ve makinalaşmış tarım işletmelerine, zengin çiftçilere veya kentlerde oturan toprak ağalarına rüşvet karşılığı olarak sağlanmaktadır.

Kapitalist tarım kompleksleri, köylülerin bölgelerden zorla sürülmesi ile boşaltılan arazilerde kurulmuştur. Bu çiftlikler genellikle, pamuk gibi ihraç

ürünlerinin yetiştirilmesine yönelik olmaktadır. Ülke içi tüketim için yapılan üretim çok önemsiz bir oranda kalmaktadır. Devletten yardım göremeyen köylüler ise üretimlerini, faizleri % 100'e varan tefeci borçları ile sürdürmeye çalışmaktadırlar. Köylülüğün yoksullaşması, İran köylülerinin genel bir niteliği haline gelmiştir.

Tarımsal üretimdeki durgunluk ve 1973'de petrol gelirlerindeki hızlı artışın arkasından kentlerdeki hızlı gelişmenin sonucunda köylüler kentlere akın etmeye başladılar. Kentlerdeki kalifiye olmayan işsizler ordusuna katılarak kentlerden kentlere ve kentlerle köyler arasında dolaşmakta ve nerede iş bulabilirlerse orada kalmaktadırlar. Her yıl köyden kente akın edenlerin sayısı 500.000 civarında seyretmektedir. Bugün yayınlanan bazı raporlarda, tümüyle boşaltılan veya artık yalnızca kadın ve çocukların yaşamakta olduğu köylerden sözedilmektedir.

Buğday, arpa, şeker pancarı, peynir, yağ ve et üretimi sürekli düşmektedir. Eskiden tarım ürünleri kendisine yeten İran bugün gıda maddelerinin % 60'ını dışardan almak zorundadır. Geçen yıl tarım ürünleri ithâli % 22 oranında artmıştı; bunların içinde buğday ve un ithalâtının artış oranı % 97, et ve canlı hayvanınki ise % 77 olmuştur. Petrol gelirlerinin % 10 ile % 20 arasındaki bir miktarı gıda maddeleri ithalâtına gitmektedir. Buna ek olarak da hükümetin yıllık yiyecek sübvansiyonu 2 milyar dolar dolayındadır. İthalâtlar kıtlığı bir anlamda önlemekte ve devlet desteği gıda maddeleri fiyatlarının astronomik oranlarda artışının hızını yavaşlatmaktadır. Ama tüm bunlara rağmen tarım tam bir enkaz halindedir.

Geniş sömürülen yığınlar hareketi içinde, ekonomik saldırılara karşı yoğun bir proleter mücadelesi sürdürülmektedir. Proletaryanın müttefikleri —köylüler, ezilen uluslar, kadınlar, gençlik, zanaatkârlar ve küçük esnaf— şu veya bu oranlarda bu harekete katılmaktadır.

Bu yılki ayaklanmalar sırasında işçi sınıfının bu müttefikleri kendi bağımsız grupları ile öne çıkmışlardır. İşçi sınıfının müttefikleri yoksullaşma süreci içinde toplumsal pozisyonlarını kaybettikçe ve kitlesel halde proleterler ve yoksul köylüler haline dönüştükçe, ekonomik çöküntünün en ağır darbelerini yemektedirler. Ve mevcut mücadelede büyük oranda, hareketin toplumsal öncüsü rolünü üstlenmektedirler. Bunlar mücadelenin en militan kesimlerini oluşturmuşlardır. Bu açıdan, kitle hareketindeki nitelik sıçramasının, Azerbeycan ezilen ulusunun ortasında, Tebriz'deki patlama ile başlaması hiç te şaşırtıcı değildir.

8 Eylül katliamından önceki gösteriler dalgasında, köylerinden koparak düz işçiler olarak kentlerdeki proletaryaya katılan köylüler en önemli rolü oynamışlardır.

Sanayi proletaryasının güçlü bir grevler dalgası yaratabilmesi ve öğretmenlerin ve kamu görevlilerinkiler de dahil olmak üzere diğer işçilerin grevlerini yönlendirebilmesi, ezilen tabakaların bu mücadelelerinin temeli üzerinde mümkün olmuştur.

Kentlere göçeden köylülerin mücadeleye aktif olarak katılmalarıyladır ki ilk kez kent proletaryası ile köylülük arasında belirli bir ilişki kurulabilmiştir.

İşçi sınıfının mücadelelerinin etkisi ile köylüler gösteri ve yürüyüşler gerçekleştirebilmiş ve bazı zamanlar kentlere kadar yürüyebilmişlerdir. Bu tür eylemlerin büyük bir çoğunluğu şimdiye kadar Kürdistan'da gerçekleşmiştir ve binlerce köylüyü kapsamıştır.

Köylülerin talepleri, toprak, yol ve su gibi konular etrafında dönmektedir. (Aynı zamanda zenginlerin plansız bir biçimde artezyen kuyularıyla geleneksel Kanat sulama sistemini tahrip etmelerini de protesto etmektedirler) Diğer köylü talepleri, kendi topraklarında çalışan köylülerin kira olarak vermek zorunda bırakıldıkları vergilerin kaldırılması; hükümet tarafından katılmaya zorlandıkları tarımsal ortak yatırımların lağvedilmesi; ve topraklarının geri verilmesini de içermektedir.

Köylülük içinde yeni bir politik bilinçlenme havası esmektedir. Örneğin, Halab köylüleri ve çevre köylerden gelenler, yakınlarındaki Zencan kentinde Şah aleyhtarı gösteriler sırasında öldürülen 12 yaşındaki İsmail Rüstemi için 18 Ekim'de bir anma töreni düzenlemişlerdir. Katledilen gencin anısına, onun ismini köylerine vermişlerdir. Bu törene Zencan'dan, yollardaki askeri barikatları aşarak köye girebilen 600 kişi de katılmıştır.

20 Ekim'de Melik Abad'dan 150 köylü, köylerinden onüç kişinin tutuklanmasını protesto etmek amacıyla Arak kentine kadar onbeş kilometrelik bir yürüyüş düzenlediler. Jandarmalar yürüyüşçülerin önünü yarı yolda kesti. Protestocu köylüler gazetecilere verdikleri demeçlerde, onüç arkadaşlarının köyün zengini Hocabr Yezdani'nin artezyen kuyularını yakmakla suçlandırıldıklarını ve bu asılsız ithamdan ötürü tutuklandıklarını bildirdiler. Ayrıca bu zengin toprak sahibinin artezyen kuyularının bir

yıl önce açılmış olduğunu ve köyün Kanat kuyularının kurumasına neden olduğunu söylediler.

Bütün bunlar gelecekteki köylü mücadelelerinin ilk belirtileridir. Bu mücadelesinde köylülük, şimdiye kadar belli olduğu kadarıyla, kendisine yardım etmesi için gözlerini kentlere çevirecektir. Ve proletarya için yoksul köylüler en önemli sınıf müttefiklerindendir.

Şimdiye kadarki mücadeleler içinde kent ile köy arasında kurulmuş olan bağıntı, köylülüğün asırlar süren tecrit durumunu kırmaktadır.

Ezilen ulusların ulusal duyguları Tebriz'deki Şubat ayaklanmasından sonra yoğunlaşmaya başlamıştır. Bir dizi Azerbeycan okulunda, rejimin tüm baskılarına karşılık, resmi dil olan Farsçanın yerine Azeri Türkçesinin kullanılmaya başladığı yolunda haberler gelmektedir. Ve yukarıda da söylendiği gibi Kürdistan'da ulusal duyguların «Bağımsız Kürdistan» sloganı ile ne denli şiddetlenmekte olduğunu açıkça anlaşılmaktadır ve bu slogan ulusal baskıya karşı Kürt başkaldırışının derinliğini göstermektedir.

Belüciler arasında da ulusal bilinç yükselmektedir. Şahlık rejimine karşı mücadelelerinde Belüci gençleri «Bağımsız Belücistan» sloganını ileri sürmüşlerdir. Onların bu mücadelesi, çözülmekte olan Pakistan devletindeki Belücilerin mücadelesi ile bağıntılıdır. Tüm bu gelişmelerin önemi, ezilen ulusların içinde doğabilecek herhangi bir ulusal kıpırdanışa karşı İran rejiminin yıllarca sürdürdüğü baskı politikalarının şiddeti gözönünde tutulduğunda daha iyi anlaşılır.

Kitle hareketliliği geliştikçe ezilen ulusların kendi kaderlerini tayin etme hakkı için verdikleri mücadele —ki bu İran devriminin hayati bir bileşkenidir— giderek daha belirginleşecek ve kitlevî bir nitelik kazanacaktır.

Kitle Ayaklanmasında Kadınların Rolü

Son ayaklanmaların en belirgin ve önceden beklenmeyen gelişmelerinden birisi de kadınların aktif ve kitlesel katılımlarıdır. Şah aleyhtarı gösterilerin düzenlendiği kentlerde onbinlerce kadın yürüyüşlere katılmışlar ve pankartlar taşımışlardır. Ayrı yürüyüş kollarına toplanan ve çarşafları içinde yürüyen kadınlar Tahran'da ordu birlikleri ile dayanışmalar gerçekleştirmişlerdir. Hükümetin resmi gazetesi *Rastakhiz* bile, 8 Eylül gösterilerinden önce şöyle yazıyordu: «En bariz olan şey, erkeklerle omuz omuza kadınların aktif ve kitlesel katılımlarıdır.»

Şimdiki işçi grevleri dalgası içinde, çocuk bakım merkezlerinin kurulması talebi hem kömür işçileri ve hem de grevci öğretmenler tarafından ileri sürülmüştür.

Kadınların gösterilere katılmaları sürmüş ve kırsal bölgelere doğru yaygınlaşmıştır. Ayrıca yüksek öğrenim kurumlarındaki militan kadın öğrencilerin mücadelesi özel bir öneme sahiptir.

Rejimin bugün karşı karşıya olduğu sorunlardan birisi de, 10-20 yaşları arasındaki kız ve erkek çocukların gösterilere giderek artan sayılarda katılmalarıdır. Rejimin, çocuklarını disiplin altına almaları doğrultusunda ailelere çağrılar düzenlemesi, tümüyle etkisiz kalmaktadır. İlkokul öğrencileri dahi derslerinde Şah'ın renkli karikatürlerini yaparak rejime olan genel nefreti kendi çabalarında dile getirmektedirler. Ayrıca yine ilkokullarda Şah aleyhtarı deyimler, öğretim yöntemi haline dönüştürülmüştür. Bunun en son örneği şöyledir: «Kahrolsun Şah» sloganında kaç tane hece vardır diye sorar öğrenci ve öğretmeninden cevabını alır— «dört tane: Kah/rol/sun/Şah.»

Genel olarak hareketin büyük bir çoğunluğunu gençler oluşturmaktadır. Ülke nüfusunun % 60'ını 20 yaşından küçük olanlar oluşturmaktadır ve bu rejim altında gelecekleri konusunda hiçbir çıkış görememektedirler. İkinci İran Devrimci yenilgisinin izlerini taşımayan ve dünya çapındaki gençlik radikalleşmesinin etkisi altında İran gençliğinin mücadelelerinin geleceği konusunda daha iyimser olabilmektedirler.

Proletaryanın mücadeleye katılan diğer müttefikleri de zanaatkarlar ve dükkan sahipleridir. Enflasyonun ilk ve ağır darbelerini yiyen bu kesimler olmuştur. Küçük dükkan sahipleri Şah'ın «haksız kazançları önleme» gösterisi altında yürüttüğü periyodik uygulamaların kurbanları olmaktadırlar.

Giderek daha da açığa çıkan gerçek, proletaryanın dışında devasa güçlerin İran'da sosyalizm mücadelesine kazanılabilecekleri, örgütlenip seferber edilebilecekleridir.

Proletaryanın müttefiklerinin kazanılması gelecekteki devrimci mücadelelerin başarısı için bir önşarttır. Bunu gerçekleştirebilmek için işçi sınıfının bir önderliğe gereksinimi vardır.

Önderlik Yokluğu

Şu anda İran'da kitle hareketinin görünür veya kabul edilmiş herhangi bir önderliği bulunmamaktadır. 8 Eylül öncesinde dini liderlerin ağırlığı bir

önderliğin bulunmasının değil fakat tersinin, önderlik yokluğunun belirtisidir.

Yüksek ulemaların açıklamalarına ve emperyalist basının tüm propogandasına karşılık, bir «İslam Devleti» kitlelerin hedefi değildir. Bazı dini önderlerin hareket içindeki saygınlıkları şu nedenlerle açıklanabilir:

(1) 1953 yenilgisi ve Stalinistlerin ve burjuva milliyetçilerinin ihanetleri; (2). Kitle hoşnutsuzluğunu dile getirecek herhangi bir politik parti veya önderler grubunun yokluğu; (3). Önde gelen Şii liderlerinin sürgün edilişi ve Şah'a karşı olan muhalefetleri; (4). Camilerin, Şah'a ve rejime karşı kitle toplantı ve ajitasyon merkezleri halinde kullanılma olanakları; (5). Köylülükle ve kent yoksullarıyla yakın iişkilerinden ötürü, alt seviyeden mollaların ezilenlerin ruh hallerini kendi dini ideolojileri doğrultusunda ifade edebilmeleri; (6). Dini hiyerarşi ile Pazar (Bazaar) arasındaki geleneksel ilişkiler.

Dini muhalefete ek olarak, Musaddık'ın eski Ulusal Cephe koalisyonuna bağlı bazı burjuva-milliyetçi önderler öne çıkmaya başladılar. Bunlar gruplar arasında yeni bir koalisyonun kurulduğunu ilan ettiler. Ancak, önceden de olduğu gibi, Ulusal Cephe içinde belirleyici unsurlar bu koalisyona katılan partiler değil fakat belirli kişiler oldu. Aynı zamanda Şah'ın denetimi atındaki Meclis içinde de bazı muhalefet unsurları seslerini duyurmaya başladılar.

Ulusal Cephe de dahil, bu grupların hiçbirisi hareketi örgütleme ve yönlendirme doğrultusunda önemli bir rol oynayamadılar. Aslında, Ulusal Cephe liderleri Şahlık rejimi ile birlikte —tabii emperyalizmin takdisini de almış— bir koalisyon hükümeti kurmaya hazırdılar. Ancak bu amaçlarına Ayetullah Humeyni'yi kazanamadılar. 1963'den beri sürgünde yaşayan bir Şii önderi olan Humeyni, başından beri Şah'ın çekilmesini istiyordu ve böylece şahlık rejimine karşı muhalefetin önde gelen sembolü haline dönüştü. Şimdilik Ulusal Cephe liderleri, Humeyni ile birlikte yürümek konusunda aralarında anlaşmış durumdadırlar.

Stalinist akımlar içinde en güçlü olanı Tudeh Partisidir. Maoistler ise tam bir kriz içindedirler ve İran'da varlıklarından sözedilebilecek bir durumda değillerdir. Çin bürokrasisinin Şah'a vermekte olduğu destek ve Hua'nın son İran gezisi, Maoist eğilimler arasındaki bunalımı iyiden iyiye derinleştirmiştir. Tudeh Partisi ülke içinde *Navid* adlı küçük bir gazete yayınlamaktadır. Ancak çapı ve etkisi, 1953 öncesine kıyasla çok önemsizdir. Yine de bu yayınları aracılığıyla Tudeh partisi, başta ordu komutanları ve Pazar tücarları gelmek üzere tüm «diktatörlüğe karşı» güçlerin koalisyonunu gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Devrimci gençlik ise Tudeh partisinden uzak durmaktadır; çünkü bu partinin geçmiş ihanetlerini ve Sovyet bürokrasisinin şimdiye kadar Şah'a vermiş olduğu desteklerin anlamını iyi bilmektedir.

Rejimin kendi politik aygıtı da bunalım içindedir. Kitle hareketinin güçlü darbelerinin etkisi altında rejim politik dengesini kaybetmiştir ve sallanmaktadır. Şu anda uzun süreler başbakanlık yapmış olan Hüveyda ve eski SAVAK şefi General Nasiri gibi bir zamanların önde gelen devlet yetkililerini tutuklayarak prestij kazanma çabası içindedir. Ancak bu uygulamalar rejimin içine girdiği çürüme ve çözülmenin açık belirtileridir. Devasa bir aygıt ve «milyonlarca» üyesi ile ülkenin tek yasal partisi olan Şah'ın Rastakhiz Partisi de resmen dağıtılmıştır.

Emperyalist Müdahale Tehdidi

Sallantıda olan rejimin ve onun kokuşmuş önderliğinin arkasında emperyalizm bulunmaktadır. Emperyalistler bu rejimi bölgede karşıdevrimin kalesi ve geniş petrol imparatorluğunun bölgesel gardiyanı olarak ayakta tutmaya çalışmaktadır (dünyanın bilinen petrol kaynaklarının % 60-70'i bu bölgededir.) Emperyalistlerin şahın devrilmesine, veya daha da önemlisi İran'da kapitalist sistemin yıkılmasına müsaade etmeye hiç niyetleri yoktur. Başkan («insan hakları») Carter'in, 8 Eylül katliamından hemen sonra kasabı desteklediğini açıklaması bunu açıkça göstermektedir.

Bu arada Pentagon İran'a müdahale için gerekli hazırlıkları yapmaya başlamıştır. «Savunma Bakanı Harold Brown, 'dostları desteklemek amacıyla, gerekli ABD güçlerinin sahneye (Basra Körfezi) çıkartılması' olasılığını tartışmaktadır ve Körfeze yapılacak muhtemel bir müdahale için 100,000 ABD askeri eğitilmektedir» diye yazmaktadır, 17 Ağustos tarihli *Los Angeles Times* gazetesi. Şahın elinde bulundurduğu 36 milyar dolar değerindeki en gelişkin silahlar ve İran'da bulunan 40,000 Amerikalı «danışman» önemli gelişmelerin eşliğinde olunduğunu göstermektedir.

Ancak, İran'da Şah'ı ve kapitalist rejimi ayakta tutmak için emperyalizmin destek çabalarının sınırlı bir potansiyeli vardır. Zira emperyalizmin kendisi de, liderlik bunalımı da dahil olmak üzere bir kriz

içindedir. Emperyalizmin güçsüzlüğü özellikle ABD'nin Vietnam yenilgisinden sonra kitleler tarafından anlaşılmaktadır. Bu durum İran'da gençliğin radikalleşmesinde ve seferberliğinde önemli bir etken olmuştur.

İran kitlelerinin mücadelesinin enternasyonal bir niteliği vardır zira temel düşmanlarından birisi olarak emperyalst burjuvazi ile karşı karşıyadır. Temel görev, bu mücadeleyi muzaffer bir sonuca götürebilecek bir liderliğin inşasıdır.

İran Troçkistlerinin Görevleri

Devrimci yükselişin gelişmesiyle birlikte Dördüncü Enternasyonalin tüm geçiş programı ve bunun İran şartlarıyla ilgili somut ifadesi geçerli hale gelmektedir. İran'lı Troçkistlerin bu alandaki hazırlık çalışmaları güçlü bir proleter partisinin —Dördüncü Enternasyonal'in İran seksiyonu— inşasının politik temellerini yaratmıştır.

Proletaryanın acil talepleri hızla demokratik ve geçiş talepleriyle birleşmektedir. Bazı durumlarda grevci işçiler fabrikaların sahipleri gibi davranarak üretim kotalarını belirlemektedirler. Örneğin, grevci petrol işçileri yalnızca ülke içi gereksinmeyi karşılayacak kadar üretim yapma kararı almışlardır. İşçi denetimine yönelik bu tür eğilimler, ticarî defterlerin açıklanması talebi ile bütünleşmektedir.

Gücünü ve sayısını biraraya getirerek başarılı bir mücadele verebilmek ve toplumsal ağırlığını işlerliğe geçirebilmek için işçilerin kendi sendikalarını kurmaları gerekmektedir. Bağımsız, demokratik ve ulusal düzeyde merkezileşmiş sendikalar örgütlemek, işçi sınıfının önündeki haftalarda ve aylarda çözümlemesi gereken görevlerdendir.

Proletaryanın acil demokratik talepleri, sıkıyönetimin sona erdirilmesi ve tüm politik tutukluların serbest bırakılması gibi politik taleplerle bütünleşmiştir. Proletarya tüm halkın attığı «Krala Ölüm!» sloganıyla gösterilere katılmaktadır. Devrimin gecikmiş sorunlarının çözümünün bu ifadesi, iktidar sorununu gündeme getirmektedir. Burjuvazi ve küçük-burjuvazi kendi çözümlerini ileri sürerken, proletaryanın da çoğunluğun çıkarları adına kendi sınıf çözümünü ortaya koyması gerekmektedir.

Burjuvazinin ve emperyalistlerin şemalarının aksine, proleter politika kitlelerin demokratik özlemlerinin önderliğini yapar. Bu, Şah'ın katil rejiminin yerini alacak olan hükümet biçimini belirlemek için özgürce seçilmiş bir Kurucu Meclis çağırısını içerir.

Kurucu Meclis çağırısı monarşinin yıkılması, emperyalist boyunduruğun kırılması, köylülüğün kurtuluşu, ezilen ulusların kaderlerini tayin hakkını elde etmeleri ve kadınların kurtuluşu ile bağıntılandırılmalıdır. Önde gelen burjuva kişiliklerin tüm demagojilerine rağmen hiçbir burjuva hükümetin böylesine elementer demokratik görevleri yerine getirmeye ne niyeti ne de gücü vardır.

İşçi-Köylü Cumhuriyeti İçin

Burjuva rejime karşılık proleter politika bir İşçi-Köylü Cumhuriyeti'nin kurulması çağrısını yapar. Kitleler, Şah'ın ve emperyalistlerin ülkeyi sürükledikleri mevcut durumdan ancak böylesine bir rejim ile kurtulabilirler ve sosyalist dönüşümü gerçekleştirebilirler.

Devrimci gelişmelerin hızlı temposu daha üst düzeyden sınıf-mücadelesi organları biçimlerinin yaratılmasına yolaçabilir —eylem komiteleri, ve sovyet tipi organlar veya *Encümenler* (bu yüzyılın başında Anayasal Devrim sırasında ortaya çıkan meclisler).

Öz-yönetime yönelik eğilimler, halkın kentin denetimini zaman zaman ellerine geçirdikleri Amol, Senendaj ve Tebriz gibi kentlerde açığa çıkmıştır. Amol ve Senendaj'da halk milisleri çekirdek halinde doğmuştur. İlk iki İran devriminin gelenekleri, devrimci ikili iktidar organlarının ve onların kitle temelli silahlı güçlerinin kurulması yolunda bir örnek rolü oynayabilir.

Şu anda Kurucu Meclis sloganı devrimci ajitasyon ve propagandanın merkezini oluşturmaktadır. Askeri yönetimin sona erdirilmesi ve politik tutukluların serbest bırakılması gibi diğer somut ve acil talepler Kurucu Meclis talebi ile birlikte ileri sürülmelidir. Bu slogan etrafındaki propaganda ve ajitasyon, tüm sosyalist devrim için geçiş programının ileri sürülmesini mümkün kılacaktır.

Mevcut devrim-öncesi durumda esas yokluğu çekilen, işçi sınıfını ve müttefikleri şahın devrilmesi, iktidarın alınması ve sosyalist devrime yönelme doğrultusunda örgütleyebilecek ve ona öncülük edecek Bolşevik-tipi bir proleter partisinin bulunmayışıdır. Böyle bir partinin —Dördüncü Enternasyonal'in İran devleti içindeki seksiyonu— inşası için sınıf çatışmaları içinde verilen mücadele, bugün İranlı Troçkistlerin kendilerini adamış oldukları mücadeledir.

1 Kasım 1978

İran Şahı' 26 Ekim'de 59. doğum gününü kutladı. Devlet başkanlarının kutlama mesajlarında en ilgi çeken üçünü Tahran hükümetinin *Rastakiz* gazetesinin 28 Ekim tarihli sayısından çevirdik. Bildiğimiz kadarıyla bu mesajlardan hiçbiri mesajı gönderen ülkelerde yayınlanmadı.

(*IP/Inprecor*, 20 Kasım 1978)

Şah'ın Doğum Gününü Kutlama Mesajları

Carter'den...

Daha önce de belirttiğim gibi, son aylarda İran hakkında sık sık düşündük. Çok iyi bilmekteyim ki son zamanlardaki huzursuzluk ekselanslarınızın zihnini epeyce meşgul etmiştir. Ama aynı zamanda ekselanslarınızın şu otuzaltı yıl boyunca ülkenizin gelişmesi için yaptıklarınızla övünebileceğiniz ve mutlu olabileceğiniz gerçeğinin de farkındayım.

Bugünkü sorunlar geçicidir ve İran ulusu, siz ekselanslarınızın, ülkenin gelişmesi için önerdiğiniz program sayesinde büyük bir ulus olacaktır.

Amerika Birleşik Devletleri'nin İran ile olan kuvvetli ve ebedi ilişkisini yüksekte tuttuğunu bir kez daha belirtmeme lütfen izin veriniz. Yakın ilişkimiz bizim için özel bir önem taşıyor. Biri biriyle işbirliği içinde olan uluslarımız bütün dünyanın refahına büyük katkıda bulunmaya devam edecektr.

Hua'dan...

Ekselanslarınızın ellidokuzuncu doğum yıldönümünde samimi selâmlarımı iletmek benim için büyük bir şereftir.

Majestelerine sağlık ve İran'a bağımsızlığını ve ulusal egemenliğini savunmada yeni başarılar ve ilerleme ve gelişmede yeni zirvelere ulaşmasını dilerim.

İran ile Çin arasındaki dostça ilişkiler ve işbirliğinin artarak devamını ve pekişmesini yürekten dilerim.

...ve Brejnev'den

Majesteleri Muhammed Rıza Pehlevi, Aryan'ların ışığı, İran'ın krallar kralı:

İran ulusunun ulusal bayramı —majestelerinin doğum günü— dolayısıyla lütfen SSCB Yüksek Sovyeti'nin Yürütme Komitesi'nin ve şahsımın selâmlarını kabul buyurunuz.

Size sağlık ve mutluluk dilerim; İran ulusuna gelişme ve başarı. İran ile SSCB arasında iyi komşuluk ilişkilerinin her iki ülkenin yararına olduğundan ve bunun Asya ve bütün dünyada barış ve dengenin pekişmesine yolaçan bir genişleme göstereceğinden eminim.

Moskova, Pekin ve Havana'nın İran için Söyledikleri

PRAVDA'DA SAYFA ALTLARINDA

İran kitlelerinin şahlık rejimine karşı isyanından Sovyet basınının pek coşku duyduğu söylenemez. Sovyet bürokrasisinin organı Pravda ve İzvestia'nın çekingen tutumunu en iyi ortaya koyan, İran'daki duruma ilişkin yayınlanan makaleler ve başlıklardır. Kullanılan en sert sıfat «gerginlik» olmaktadır. En çok kullandıkları başlık ise «İran'daki Karışıklık» veya «Karışıklık Sürüyor» olmaktadır. Kendilerine sınır komşusu olmayan Nikaragua için söylenenler, sözgelimi «Halkın Kızgınlığının Alevi Yükseliyor» ya da Soykırımı gibi başlıklarla karşılaştırıldığında İran için tutumları oldukça nötr kalmakta.

Örneğin son dört ay içinde Pravda'da yer alan önde gelen makalelerden biri 26 Ağustos tarihli sayıda yer aldı ve başlığı «İran'daki Olaylar Üstüne» idi. Aynı sayfada Çin Başbakanı Hua Kuo-feng'in ziyaretlerine ilişkin geniş bir yazı ise «Çin Barutu Balkanlarda» başlığını taşıyordu. Aynı sayfada daha uzun bir makale ise «Nikaragua'da mücadele sürüyor» başlıklıydı.

Sovyet basını İran'daki mücadelenin başlıca gerçeklerini aktarmıştır. Bunu yapmasa, bazı sorular kendiliğinden ortaya çıkardı; çünkü tam sınırda yaşayan iki milyon kadar Farsça konuşan halk İran radyosunun söylediklerini anlayabilirdi.

Ancak Sovyet okuyucuları, İran'dan haberlere ayrılan yer konusunda herhalde şaşırmış olsalar gerektir; sözgelimi *Pravda*'nın 2 Ağustos sayısında «İran'daki Karışıklık» başlığıyla beş santimlik bir TASS haberi şöyle yer alıyordu :

«Reuter Ajansına göre geçtiğimiz hafta boyunca bir dizi İran kentinde hükümet aleyhtarı niteliğinde karışıklıklar olmuştur. Polisle çatışırken yedi kişi ölmüş ve üçyüzü aşkın kişi tutuklanmıştır.»

«Reuter'e göre bu karışıklık, olayların bastırılması sırasında kırk kişinin ölümüne ve yüz kişinin yaralanmasına yol açan Meşhed'deki resmi görevlilerin davranışlarına bir cevap niteliği taşımaktadır.»

Dev gösterilerin ve binlerce göstericinin öldürülmesinden birkaç gün sonra 22 Eylül'de Pravda «Gerilim Sürüyor» başlıklı kısa bir TASS bülteni yayınladı : «Yerel basına göre İran kentlerinde sıkıyönetim hüküm sürmektedir. Alanlarda polis desteğinde askeri devriyeler dolaşmaktadır.»

«Tahran'da sıkıyönetim ilanından sonra askerlerle göstericiler arasında yer yer çatışmalar olduğu bildirilmektedir. Dün gece kentin kuzey kesiminden silah sesleri gelmiştir. Ve bazı bölgelerde askerler devriye gezmektedir.»

Bu haber sayfanın sol alt köşesine sıkıştırılmış ve Willy Brandt ile bir röportajın yankıları, New York'da Küba elçiliğine bir saldırı olayı ve ABD de bir insan haklarını savunma komitesinin güya Carter'in insan haklarına ilişkin ikiyüzlülüğünü ortaya koyan basın toplantısı haberleri içinde adeta boğulmuştur. İran olayı bir Kuzey Kore köyündeki «Halk İnisiyatifine» göre daha ikincil kalmıştır.

4 Ekim tarihli Pravda'da Tahran kaynaklı kısa bir haber tam sol alt köşeye alınmıştır ve haber şöyledir :

«Yerli basın 1 Ekim'de İran'ın on kentinde yer alan karışıklıklar üzerine resmi raporlar yayınlamıştır. Kayhan'a göre onbinlerce kişi bu olaylara katılmıştır. Göstericileri dağıtmak için polis gözyaşartıcı gaz kullanmıştır. Ettelaat gazetesine göre Kirmanşah'ta polis göstericilere ateş açmıştır.»

Bu haber dahi yalnızca Nikaragua'ya ilişkin

bir haberle değil «Tarafsız ülkeler» dışişleri bakanlarının BM Sekreterliğindeki bir toplantının değerlendirilmesi ile gölgelenmiştir.

Pravda'nın 27 Ekim tarihli sayısında İran haberleri alışılmış yerinde ve uluslararası haberler sayfasının sol köşesinde «İran'daki Karışıklık» başlığı altındadır. Fransız gazetesi (KP'nin) L'Humanite - nin sayfa adedindeki değişiklik ve İtalya'da nötron bombasına karşı protesto gösterilerine daha önemli bir yer verilmiştir.

Oysa gerçekler açık ve çarpıcıdır. Gelen haberler şöyledir çünkü :

«Tahran, Meşhed, Kum, Gorgan, Khoramabad - da ve diğer kentlerde onbinlerce kişi gösteride bulundu...

«Gorgan'da otuzbin kişi sokağa döküldü. Üniversitelerde, bankalarda, tiyatrolarda ve lokantalarda yangın çıktı. Göstericileri dağıtmak için güvenlik kuvvetleri gözyaşartıcı gaz ve ateşli silahlar kullandı.» APress'in haberine göre bir milyon kadar İranlı grevdedir. Politik ve ekonomik talepler öne sürmektedirler.

3 Kasım'a kadar Sovyet basınının, İran'daki ayaklanmanın ölçeği ve anlamına ilişkin bir yorum yapmaya girişmediğini belirtmek gerekiyor. Batıdaki yorumlardan bazılarını aktarmakla yetiniyordu. Sovyet Basını en yakın politik tepkiyi, Stalinist Tudeh Partisi önderliğinin Paris kaynaklı beyanatından alıntı yaparak gösterdi. Kara Cuma katliamından dört gün sonra 12 Eylül tarihli *Pravda*'da muğlak beyanatlar vardı. Bir TASS bülteni şöyle yer alıyordu :

«(Tudeh Partisinin) beyanatında belirtildiği üzere, Tahran'da ve diğer büyük kentlerde sıkıyönetim ilan edilmesi İran yöneticilerinin ve onların muhalefetle uzlaşma sözde politikalarının gerçek yüzünü açığa çıkartmıştır.»

«Beyanatta, mevcut politik bunalıma yol açan şimdiki rejimin ülkenin sosyal sorunlarını çözemeyeceği de yer almaktadır.»

Sovyet basını, şah rejimine Washington'un verdiği desteğe dikkat çekmekte başarısızlık göstermemiştir. Bir haberde de şah'ın, yolsuzluklar olduğunu bizzat kabul ettiği yer almaktadır. 11 Ekim tarihli *Pravda*'da yer alan bir diğer kısa haberde de şunlar söylenmektedir :

«Televizyonda ve radyoda konuşan İran işçi örgütü'nün 2,5 milyon kişilik sendika federasyonu önderi Gorbani Nasab, işçilerin hoşnutsuzluğunun esas nedenlerinden biri olarak toplumsal ve ekonomik sorunların çözümlenmemiş olduğunu söylemiştir.»

Hepsi bu. Oysa bu sözde sendika federasyonunun gerçekte devletin bir aracısı (ajanı) olduğu ve işçileri asla temsil edemiyeceği söylenmiyor.

Hükümetin düşüşünden önceki üç aylık dönem süresince şah, rejime gelen saldırıları püskürtmege bakarken Sovyet basını, Pekin'in diplomatik manevralarını suçlayan yazılarla doluydu. Hua'ya yönelen baraj ateşinde ama, politik olarak çok nazik bir noktada Sovyet basını ateş açmayı gözardı etti. Tam da İran kitleleri sokaklarda gerici diktatörlüğün kuvvetleriyle karşı karşıya gelirken Çin Başbakanının Şah'ı ziyaret etmesine ve onu selâmlamasına karşı saldırıya geçmedi. Görünürde Sovyet liderliği böyle bir saldırıdan kendileri için yarar görmemekteydi. Suskunluk yalnızca hükümet organlarında değil görünürde partiyi temsil eden basında da hüküm sürüyordu.

Oysa, Hua'nın İran ziyareti, o zamana kadarki gösteri ve çatışma haberlerinden daha büyük başlıklarla veriliyordu. Onun Tahran'a gitmesine yakın, 31 Ağustos tarihli *Pravda*'daki bir makale şöyle noktalanıyordu :

«Ettelaat gazetesine göre 'resmi kaynaklar, İran'ın Sovyetler Birliği ile sıcak ilişkilerini sürdürmeye kararlı olduğunu ve Sovyetler Birliği ile Çin Halk Cumhuriyeti arasındaki çatışmanın içine sürüklenmek istemediğini vurgulamaktadır.»

Pravda ancak 3 Kasım'da «Gergin Günler» başlığı ile uluslararası haberler sayfasında en belirgin yeri İran'daki duruma ayırıyordu. Tahran'dan A. Filipov şu haberi geçiyordu :

«Bu ülkedeki durumu çözümleyen Batılı gözlemciler, Kitlesel karışıklığın nedeni olarak etkin dinsel muhalefet ile hakim sivil elit arasındaki çatışmayı görmektedirler. Ama bu yüzeysel bir bakıştır.»

«Tahran gazeteleri, politik bunalımın kökenlerinin ciddi ekonomik ve toplumsal güçlerden köklendiğini anlatan birçok somut ve inandırıcı makale yayınlamışlardır... Uzun yıllar, hayati toplumsal ve ekonomik sorunların çözümü gözardı edilmiştir.»

Kitle muhalefetinin önderlerinin beyanatına yer vermeyen bu makale sadece şahın parlementosundan bir delegenin konuşmasından sözediyordu. Ama anlaşılan Kremlin, şah'la «sıcak ilişkiler»in uzun süre değer taşımayabileceğine karar veriyordu.

Washington muhabirleri genelikle Dışişleri Bakanlığının resmi ağzından dışarı çıkmayan *Christian Monitor* 9 Kasım sayısında, Sovyetler'in İran'a iliş-

kin endişeli tutumuna dikkati çekiyordu: «Sovyetler için Şahın karşılaştığı güçlükler iki yönlü olsa gerek...

«Şah tahtında kalırsa, onunla ticaret yapabilirler... Ama giderse de, dış politikada stratejik kazanımlar elde ederler.»

Sovyet basınından anlaşılan birşey varsa, o da Kremlin yöneticilerinin İran'da bir devrim görmek, hele böyle bir devrimi desteklemek gibi bir kaygıları olmadığıdır.

— *Gerry Foley.*

PEKİN'DE TAM BİR SESSİZLİK

Resmi Yeni Çin *(Hsinhua)* Haber Ajansı uluslararası sıcak bölgeleri fazla keskin biçimde ele almayışıyla bilinir. Çoğu yarı-sömürge ülkeyi ele alırken, yerel hükümet yetkililerinin açıklamalarıyla ve birkaç rastgele ekonomik-kültürel haberle yetinir.

Bu bakımdan İran da bir istisna oluşturmadı. Hua Kuo-feng'in Ağustos sonunda İran'ı ziyaretinden beri, İran'daki olaylara hemen hemen hiç yer verilmemiştir.

Hsinhua, İran'daki kitle hareketinden ilk kez 6 Ekim'de Şah'ın İran parlamentosundaki söylevini aktararak sözetti:

[Şah'ın] açış konuşması esas olarak iç sorunlarla ilgiliydi. Ülkesindeki son karışıklıklara değinen Şehinşah Pehlevi, «dünyanın bugünkü nazik koşullarında, bağımsızlığımızı, özgürlük ve toprak bütünlüğümüzü korumak için ulusal birliğimiz her zamankinden daha fazla gereklidir,» demiştir.

Hükümet aleyhtarı protestolardan gerçekte ilk sözediş *Hsinhua*'nın 10 Ekim tarihli bir bülteninde yer aldı:

Geçen hafta İran'da grev ve gösteriler oldu... Grevciler ücret artışı istediler...

Yılbaşından bu yana başkent Tahran'da ve diğer kentlerde gösteriler ve grevler yer aldı. Göstericiler hükümet aleyhtarı sloganlar haykırdılar. Göstericiler arasındaki bazı dinciler «şeriata uyulmasını» istediler. Okulların karma olmasına karşı çıkıp sinemaların kapatılmasını, içkinin yasaklanmasını istediler. Bazı göstericiler ücret artışı ve çok partili sistemin getirilmesini istediler. Gösteriler sırasında bazı sinemalar, barlar, lokanta ve bankalar ateşe verildi. Polis ile göstericiler arasındaki çatışmalarda yaralananlar oldu.

Hsinhua bültenlerinde öldürülenlerin sayısına ilişkin bir tahmin yer almıyordu. İran'ın bellibaşlı günlük gazetelerinde dört gün süren grev Çin okuyucularına ,sona erdikten sonra 15 Ekim'de duyuruldu. Bunu izleyen haftalarda İran burjuva basını dahi talepler ve hoşnutsuzluklara geniş yer verirken *Hsinhua* sessiz kalıyordu. Bu aradan sonra İran'a ilişkin haber *Hsinhua*'da 28 Ekim'de yer alıyordu.

İran Şehinşahı Muhammet Rıza Pehlevi, bügünkü İran basınına göre şunları söylemiştir: «Şüphesiz hatalar ve yolsuzluklar olmuştur ama bunlar düzeltilebilir.»

Bu sözler, monarkın 59'uncu doğum günü dolayısıyla Meclis sözcüsü Cevad Seyyid'in selam törenindeki konuşmasına cevaben söylenmiştir...

Şah, libaralleştirme önlemlerinin hızlandırılacağını ve daha fazla siyasi tutuklunun serbest bırakılacağını şöylemiş, haberlere göre doğum günü dolasıyla 1.126 siyasi mahkum serbest bırakılmıştır.

Basın, kuzeybatıdaki Rızaiye kentinde çiftçilerin 26 Ekim'de traktörlerle sokakları dolaşıp Şah'ın doğum gününü kutladıklarını ve monark'ı destekleyen gösteriler yaptıkların bildirmektedir. Aynı gün petrol işçileri greve son verdiklerini ilan etmişlerdir.

Bunun ardından yükselen kitle hareketliliğine *Hsinhua* bülteni son iki cümlede yer vermekte ve şöyle demektedir:

«Bu arada 26 Ekim günü on kadar kentte işçiler ve öğrenciler grevi ve gösterileri sürdürmüşlerdir. Cahrum'da da polis şefi ve sıkıyönetim komutanı öldürülmüştür.

— Dan Dickeson

'GRANMA', ŞAH'IN 'KANLI TERÖRÜNÜ' SERGİLİYOR

Ağustos sonundan beri Küba basını İran'daki gelişmeleri yakından izliyor. Haftalık İngilizce gazete *Granma*'nın 3 Eylül tarihli başlığında «Son 25 Yılın En Büyük Halk İsyanı» deniliyordu. «Halkın zalimce hükümet baskısına maruz kaldığı» bir ülke olarak bahseden İran için *Granma* şunları yazıyordu: «İsyan, 25 yıldan beri Şah'ın başını çektiği diktatörlüğün teröründen dolayı ortaya çıkmıştır. Ordunun gerisinde Washington'un gönderdiği 30.000 «askeri danışman» yer almaktadır.»

Hua Kuo-feng'in İran ziyareti için *Granma* 10 Eylül tarihli sayısında «Emperyalist koroya katılmak» diyordu.

«Hua Kuo-feng, İran'ı tam da rejimin ezmek için elinden geleni ardına koymadığı halk isyanının ortaya çıktığı sırada ziyaret etti. Parola'nın anti-komünizm olduğu bir ülkeyi ziyaret etti. CIA—orada 5.000 ajanı vardır— Muhammet Rıza Pehlevi'yi 25 yıl önce iktidara getirmek için darbeyi boşuna planlamadı.»

Granma daha önce 24 saatten bile daha az bir süre için planlanan geziyi Hua'nın dört güne uzatmasını, «Şah'a olan güvenini göstermek» olarak yorumluyordu.

Küba gazetesine göre «İran rejimi en büyük desteği Suudi Arabistan'dan alıyor. Özellikle Şah'ın yardıma ihtiyaç duyduğu bu anda Çin yöneticileri geride kalmak istemiyor. Açıkça konmak gerekirse bu üç ülke de çoktan emperyalist koroya katılmıştır.»

24 Eylül tarihli *Granma*, protestoların çapını belirtiyor ve 3.700'ü aşkın kişinin öldürüldüğünü söylüyor. Baskıya rağmen «hükümete karşı eylemler ülke çapında sürüyor. Dinci muhalefetin yanısıra, çok çeşitli politik eğilimin temsilcileri de protestolarda aktif bir rol alıyor ve demokratik özgürlükler, anayasaya saygı ve siyasî mahkumların salıverilmesi talebinde bulunuyorlar.»

22 Eylül tarihi *Bohemia* dergisi, İran'daki bunalımın gelişimine ilişkin geniş bir makale yayınladı. Monarşinin karşı karşıya bulunduğu ciddi bunalımı anlatan *Bohemia*, başbakan ve yeni kabinesinin sistemin ömrünü uzatabileceğini ama «nihai çöküşünü» önleyemeyeceğini belirtiyordu.

29 Ekim tarihli *Granma*'ya göre Şah Muhammed Rıza Pehlevi rejimi, «kanlı teröre dayalı otokratik sistem için önceden görülemeyen sonuçlar ve tehditlerle ciddi sorunlar karşısındadır.»

Rodolfo Casals'ın makalesi, siyasî patlamaya yolaçan şartları tahlil ederek göstericiler ve grevcilerce ileri sürülen taleplere yer veriyor.

Granma'nın yorumuna göre «gözlemciler, protestoların dinsel karakterde oluşuna ilişkin resmi beyanlara da dikkat çekmişlerdir. Şüphesiz, en azından teorik olarak, İran'ın sorunlarına yaklaşırken 30 milyonluk halkın çoğunluğunun İslam olduğunu hesaba katmalıyız. Ama kitlelerin militanlığını dinsel fanatikliğe bağlamak ve protesto dalgasını, şu anda Fransa'da olan dinsel önder Ayetullah Humeyni üzerinde merkezileştirmek gibi sistemli bir kampanyanın hedefi, halk ayaklanmasının çapını sınırlamak ve muhalefetin başlattığı birlik hareketini engellemektir.»

Makale daha sonra göstericilerin taleplerine, bunlar arasında bir cumhuriyet kurulması, petrol fonlarının ülkenin kalkınması için kullanılması, gerçek bir tarım reformunun uygulanması ve İran'ın iç işlerine emperyalist müdahaleye karşı çıkılması gibi taleplere yer veriyor.

Gazetesinin 5 Kasım tarihli sayısı derinleşen bunalımı anlatarak grevlere özel bir önem veriyor.

— *Will Reissner.*
(IP / Inprecor)

IV. Enternasyonal'in Iran Üstüne Bildirisi

Aşağıdaki bildiri, dünya Troçkist örgütü Dördüncü Enternasyonal'in Birleşik Sekreterliği tarafından 21 Kasım 1978 de yayınlanmıştır.

Geçtiğimiz yıl boyunca Iran kitleleri —öğrenciler, ezilen uluslar, köylüler, kent yoksulları ve kadınlar— Şah Rıza Pehlevi'nin vahşi polis devletine karşı eşi görülmemiş bir ayaklanma içine girdiler. Son iki ay içinde de işçi sınıfı kitlesel bir grev dalgası ile gücünü ortaya koydu.

Işçiler kendi ekonomik taleplerini, nefret edilen rejime karşı politik muhalefetle birleştirmişlerdir. Bir kez daha yarı-sömürge bir ülkede işçi sınıfının, demokrasi ve daha iyi bir yaşam için mücadelelerinde tüm emekçi kitlelerin ön-

cülüğünü almakta olduğunu ve bu mücadelenin kapitalizme ve emperyalist boyunduruğa karşı sosyalist devrime dönüşmek eğiliminde olduğunu görmekteyiz.

Washington bu devasa ayaklanmayı, son zamanların bu en güçlü, kararlı ve kahramanca mücadelesini dinci, şahın «liberalleşme» politikalarına karşı tutucu bir tepki olarak göstermeye çalıştı. Hiçbirşey gerçeğe bundan daha uzak olamaz. Bu büyük elementel mücadele dünyanın en vahşi polis rejimlerinden birisinin yirmibeş yıllık baskılarına karşıdır; rejimin emperyalist destekçilerine ve emperyalist ekonomik sömürüye karşıdır; nüfusun çoğunluğunu oluşturan ezilen uluslar üzerindeki şiddetli baskılara karşıdır; ve Şah'ın, kent ve kır emekçilerini yoksulluğa mahkum eden ekonomik ve toplumsal politikalarına karşıdır.

ABD emperyalizmi mevcut rejimi 1953 yılında CIA'nın düzenlediği bir darbe ile kurdurmuştu. Washington bu rejimin ordusunu tırnağına kadar silahlandırmış ve halkın nefret ettiği SAVAK işkencecilerini eğitmiştir. Şimdi de Washington ve diğer emperyalist güçler Şah'ın yardımına koşarak, onun tahtını korumak için giriştiği kitle kıyımlarını desteklemektedirler. Şahlık rejimi emperyalizmin bölgedeki karşı-devrimci planlarında merkezi bir rol oynamaktadır ve bu yüzden de onların ilgisine mazhar olmaktadır.

Kremlin ve Pekin bürokratları da, Şah'ın Ekim ayındaki yaşgününü fırsat bilerek kamuoyunda yayınladıkları destek mesajlarıyla, bu zor günlerinde zorbaya yardım etmişlerdir. Hatta «Başkan» Hua bu yaz, askeri birlikleri sokaklarda göstericileri top ateşine tutarken Şah'a dostluk ziyaretinde bulunmuştur. Bundan kısa bir süre sonra da Şah'ın kızkardeşi Moskova'da sıcak bir ilgiyle karşılanmıştır. Birkez daha «barış içinde birlikte yaşama» politikalarının karşı-devrimci niteliği gözler önüne serilmektedir.

Aynı zamanda, dar milliyetçi bakış açısından da olsa, Moskova, İran'ın Sovyetler Birliği ile uzun bir sınır paylaştığını söyleyerek Washington'u sallanan tahtı kurtarmak için herhangi bir dolaysız askeri müdahalede bulunmaması yolunda uyarmak zorunda kaldı. Carter gerçekten de böylesine bir müdahalede bulunabileceğini ima etmişti. Dolaysız bir emperyalist müdahalenin yolaçacağı tehlikeler açıktır —ülkenin stratejik önemi gözönünde tutulduğunda böylesine bir müdahale dünya savaşına yolaçabilirdi.

Kasım başlarında Şah, ayaklanmayı askeri güçle kırmaya çalışarak son kozunu oynamaya başladı. Ama bu hiç te umduğu kadar kolay olmayacak. Kitleler çok büyük bir cesaret örneği sergilemişlerdir. Gösteriler birçok kentte sürmektedir. Kitlelerin hiçbir kesimi şimdiye dek herhangi bir yenilgiye uğramamıştır. Belirleyici çatışmalar henüz gerçekleşmemiştir.

Dördüncü Enternasyonal uluslararası işçi hareketini ve tüm demokratik haklar destekçilerini, İran emekçi kitlelerinin Şah'a ve rejimine karşı mücadeleleriyle dayanışmaya, Washington ve diğer emperyalist güçlerin bu rejime verdikleri yardımı kesmelerini talep etmeye ve herhangi bir emperyalist müdahale girişimine karşı uyanık olmaya çağırır.

TENG HSİAO-PİNG OCAKTA WAŞİNGTON'DA OLACAK

Bir ocaktan itibaren Çin ve Birleşik Devletlerin karşılıklı olarak birbirlerini tanıyacaklarına ve diplomatik ilişkileri geliştireceklerine karar verdiklerini açıklamaları genel bir şaşkınlık uyandırdı. 16 Aralık cumartesi sabah 3'te başkan Carter televizyonda görünürken aynı zamanda Pekin'de ve ilk kez Başkan Hua Kuo-Feng yabancı ve Çinli gazetecilerle bir basın toplantısı yapıyordu.

Tayvan sorunu «Milliyetçi Çin», Çin ve Birleşik Devletler arasında ilişkilerin kurulmasına karşı esas engeli oluşturuyordu. Amerikalılar 30 yıldır kolları arasında tuttukları ve Asya'da gerek stratejik gerekse ekonomik açıdan azımsanmayacak bir öge olan müttefiklerini terketmek istemiyorlardı.

Oysa şu anda Birleşik Devletler bu tavizi vermiş bulunuyorlar : Çin'in tek yasal hükümeti Halk Cumhuriyeti hükümetidir. Halk Cumhuriyeti hükümetinin öteden beri ileri sürdüğü gibi Çin bir bütündür ve Tayvan da onun bir parçasını oluşturmaktadır.

Eğer Waşington Tayvan'la diplomatik ilişkileri kesiyor, karşılıklı savunma anlaşmasını kaldırıyor ve önümüzdeki bir mayıstan önce birliklerini çekiyorsa ki bunlar Çin tarafından öne sürülen üç koşuldur, o zaman Waşington Tayvan halkıyla «ticarî, kültürel ve resmi olmayan diğer ilişkilerini» sürdürecektir. Tayvan sorunu Çin'in içsel sorunudur. Kendi açılarından Çinliler Tayvan'ın «bağımsızlığını» anmıyorlar ve Hua Kuo-Feng Çin'in «yeniden birleşmesinden» sözederek Tayvanlı yurttaşları ile ülkenin yeniden birleşmesine yardım konusunda denizaşırı ülke Çinlileri, Makao ve Hong Kong'lu yurttaşları da dahil olmak üzere tüm Çinlileri dikkatle aynı düzeye koyuyordu.

Ortak bildiri, bu «iki taraftan birinin hegemonya olasılıklarını araştırmayacağını» ve «her iki taraf ta birine ya da ötekine herhangi bir Devlet ya da bir grup devlet tarafından yöneltilecek güce, böyle bir hegemonya'ya karşı birlikte direneceklerini belirtiyorlardı.

Çin ve Birleşik Devletler arasındaki ilişkinin otuz yıl sonra yeniden kurulmasının uyandırdığı hayretin nedeni olayın ortaya çıkışındaki süratir. Hiç kimse «normalizasyon» için böyle hızlı bir tempoyu

Çin ile ABD Arasında Diplomatik İlişkilerin Kurulması

tahmin etmiyordu ve yine hiç kimse Teng Hsiao-ping'in Carter tarafından davetli olarak Ocak ayında Waşington'a gideceğini önceden söyleyemezdi.

Nixon'un 1972'de Pekin'i beklenmeyen ziyaretinden beri Vietnam'daki en güçlü saldırılar sırasında dahi Amerikalılar ve Çinliler yakınlaşmalarını hiç kesmemişler ve gerçekten bu son alınan kararlar da Nixon'un bu ziyareti sonucunda yayınlanan Şanghay Bildirisi ilkelerinden kaynaklanmaktadır.

17 Aralık tarihinde gerçekleşmesi gereken Mısır-İsrail barış anlaşmasının imzalanması zamanına rastlayan (ki, bu başarılamamıştır) Pekin ile Washington arasındaki bu hızlandırılmış tartışma-yakınlaşma ortamı Carter'in yeni bir kişisel başarısı olarak gösterilmek istenmektedir.

Carter'in diplomatik coşkusu Yakın Doğu'daki başarısızlığına rağmen sönmemiştir: Altı yıldır SSCB ile süren stratejik silahların sınırlandırılması (SALT 2) çalışması yakında gerçekleşecektir. Brejnev-Carter ilk zirve karşılaşması nihayet organize edilmiştir, önümüzdeki 5-6 Ocakta Carter, Giscard-Schmidt ve Callaghan'la beraber Guadalup'da olacaktır.

Fakat, bu özelikle Çin için büyük bir diplomatik zaferdir. Japonya ile dostluk ve barış anlaşmasından sonra Birleşik Devletlerle ilişkilerin düzenlenmesi SSCB'ye karşı kaydedilmiş ileri bir adımdır.

Hua Kuo-Feng aynı Carter gibi «Çin-Amerikan ilişkilerinin normalizasyonu kimseye karşı yöneltilmemiştir» derken (Çin-Japon antlaşması ve Çin-Amerikan normalizasyonu) dünya halklarının büyüklere olduğu gibi küçük hegemonyalara karşı (burada büyük SSCB'yi küçük veya bölgesel ise Vietnam'ı ifade ediyor) anti-hegemonyacı mücadelelerine katkıda bulunacaktır diye özellikle altını çizmeyi ihmal etmemiştir.

Çin'in bu başarısı pazar günü 'Halkın Günlüğü' nün yayın kurulunda 'üç dünya teorisi ve buna bağlı olarak iki süper güç yaklaşımını yadsıyarak açıkça Birleşik Devletler'ce de SSCB'ye karşı olan cephenin içine kattı : «İki ülkenin hegemonyaya karşı muhalefeti» «dünyadaki durumun gelişmesi üzerine selamlanması gereken bir etki oluşturacaktır.»

Olayların böylesi gelişimi Moskova tarafından zaten beklenmekteydi, nitekim «Moskova'ya karşı Çin-Amerikan ittifakı» tasarılarına yapılan karşı eleştiriler son günlerde şiddetini arttırdı.

«Pekin önderlerinin Amerikan emperyalizmi ile yeni uzlaşmaları Çin halkının sırtında ve onun esas çıkarlarına zıt olarak hazırlanmaktadır» diye cumartesi günü haberi yorum yapmaksızın veriyordu Tass ajansı.

Moskova'nın Birleşik Devletler'e karşı tutumunda özellikle Salt ile ilişkilerde şimdilik bir değişiklik sözkonusu değil. Ama daha uzun vadede şüphesiz ki Sovyet yöneticileri Çin ve Batılılar arasındaki (Washington-Tokyo-Berlin), ittifaktan kaygılanmaktadırlar.

Japonya hoşnutluluğunu ifade etmektedir. Japonlar Amerikalıları kendilerine ayak uydurduklarından ötürü kutlamaktadırlar. Fakat iş çevreleri Amerikalıların Çin pazarına girmeleri ile doğacak rekabetten tasalanmaktadırlar.

Çünkü, dünya çapındaki güçler dengesinin politik çehresinin dışında, Çin ile Birleşik Devletler'in ilişkilerinin gelişmesi onlar için olduğu kadar diğerleri için de çok önemli sonuçlara sahiptir. Resmi hükümet ilişkilerin eksikliğinden ötürü bugüne kadar kısılıp kalmış Amerikan sanayici ve bankerleri, sıraları gelince Çin'in muazzam gereksinmelerine karşılık vermeye başlayacaklar. Ve hiç şüphesiz Almanya-İngiltere Japonya ile mübadeledeki gelişmeler Fransa ile yeni anlaşma Amerikalıların karar almasını ve Tayvan konusundaki son kuruntuların kaldırılmasının hızlandırılmasına katkıda bulunmuştur.

Amerikallar, Fransızların Çin'de Amerikan lisansı altında nükleer santraller yapmasını yeğ tutmaktansa kendi nükleer santrallerini Çin'de kurmayı yeğlediler.

Açıktır ki kendi açılarından Çinliler «dört modernizasyonu» gerçekleştirmek için Birleşik Devletler'in yardımını ve onun teknolojisini yeğlerler.

(*Rouge*, 18 Aralık 1978)

Lüxemburg ve IV. Enternasyonal

Leon TROÇKİ

Troçki'nin 24 Haziran 1935'te tamamladığı bu makalesi, Yeni Enternasyonal'*in 1935 Ağustos sayısında yayınlanmıştır.*

Fransa'da ve başka yerlerde, sol merkezcilerin Bolşevik-Leninistlere karşı bir siper olarak sözde Luxemburg'culuğu inşa etme çabaları sürdürülmektedir. Bu sorun bir hayli önem kazanabilir. Sanırım' çok yakın bir gelecekte gerçek ve sözde Luxemburg'culuk üzerine geniş bir makale yazmak gerekecektir. Burada, bu sorunun ana özelliklerine değinmek istiyorum.

Rosa Luxemburg'un Stalin bürokrasisinin saygısız ve aptalca, yanlış tanıtması karşısında, biz onu birçok kez şiddetle savunduk. Ve bunu sürdüreceğiz. Bunu yaparken de herhangi bir duygusal düşünceye kapılarak değil, tarihi materyalist eleştirinin gerekleriyle harekete geçeriz. Bununla birlikte bizim Rosa Luxemburg'u savunmamız koşulsuz değildir. Rosa Luxemburg'un öğretisinin zayıf kalan yanları teoride ve pratikte açıkça sergilenmiştir. SAP'çılar (Sosyalist İşçi Partisi — Almanya) ve benzer unsurlar (bkz., örneğin, yüzeysel ilgiyle donanmış entellektüel «proleter kültürü», Fransız *Spartacus*'u; Belçika'da yayınlanan sosyalist öğrencilerin dergisinde ve aynı zamanda sık sık Belçika'daki *Sosyalist Eylem*'de vs.), Rosa'da asla belirleyici olmayan yetersiz ve zayıf yanları kullanarak, bu zayıflıkları genelleştirip sonuna kadar abartarak, buna dayanan tamamen saçma bir sistem oluşturuyorlar. Buradaki paradoks, Sosyal Demokrat kamp içindeki geleneksel merkezci ve sol merkezciler bir yana, Stalinistlerin de son dümen kırışlarında —onu öğrenmeden ya da hatta anlamadan— teoride Luxemburg'çuluğun karikatürleştirilmiş olumsuz yanlarına yaklaşmalarından ibarettir.

Özellikle, 1905 Devriminden sonra, Alman Sosyal Demokrasisinin «zaferle taçlanmış» tutucu politikasına Rosa Luxemburg'un kitle eylemlerinin kendiliğindenliğini tutkuyla karşı çıkardığı hiçbir şekilde reddedilemez. Bu karşı koyuş tamamiyle devrimci ve ilerici bir karaktere sahipti. Lenin'den çok daha önce, Rosa Luxemburg kemikleşmiş partinin ve sendika aygıtının geciktirici karakterini farketmiş ve buna karşı mücadeleye başlamıştı. Sınıf çatışmasının kaçınılmaz bir şekilde ağırlık kazanmasına bel bağlamasıyla, Rosa örgüt memurlarının çizgisine ve iradesine karşı kitlelerin bağımsız elementel çıkışının muhakkak olduğunu öngörmüştür hep.

Bu geniş tarihsel çerçeve içerisinde Rosa nın doğruluğu ispatlanmıştır. Zira 1918 Devrimi «kendiliğinden»di; yani parti memurlarının önceden aldıkları tüm önlemlere ve hazırlıklara karşın kitleler tarafından başarılmıştır. Öte yandan, Almanya'nın bunu izleyen tüm tarihi, kendiliğindenliğin tek başına başarı için yeterli olmadığını göstermiştir; Hitler rejimi, kendiliğindenliğin her derde deva bir ilâç olmadığına ağırlıklı bir kanıttır.

Rosa, Parvus gibi hiçbir zaman yalnızca kendiliğindenlik teorisiyle yetinmemiştir; kaldı ki Parvus daha sonra sosyal devrimci kaderciliğini, en iğrenç kadercilikle takas etmiştir. Parvus'un aksine Luxemburg proletaryanın devrimci kanadını eğitmekle başlayıp onu mümkün olduğunca da örgütsel olarak bir araya getirmeye uğraşmıştır. Polonya'da çok sıkı, bağımsız bir örgüt inşa etmiştir. Söylenebilecek en fazla şey, Rosa'nın, işçi hareketine ilişkin tarihsel-felsefi değerlendirmesinde gelecekteki kitle eylemlerine kıyasla öncünün hazırlık seçiminin eksik kaldığıdır; oysa Lenin gelecekteki eylemlerin mucizeleriyle kendini umutlandırmadan, ileri işçileri ele alarak sınırları kesinlikle belirlenmiş bir program aracılığıyla onları devamlı olarak kitle örgütlerinde veya yeraltında, legal veya illegal olarak usanmadan kaynaştırıp sağam çekirdekler haline getirmiştir.

tahmin etmiyordu ve yine hiç kimse Teng Hsiao-ping'in Carter tarafından davetli olarak Ocak ayında Waşington'a gideceğini önceden söyleyemezdi.

Nixon'un 1972'de Pekin'i beklenmeyen ziyaretinden beri Vietnam'daki en güçlü saldırılar sırasında dahi Amerikalılar ve Çinliler yakınlaşmalarını hiç kesmemişler ve gerçekten bu son alınan kararlar da Nixon'un bu ziyareti sonucunda yayınlanan Şanghay Bildirisi ilkelerinden kaynaklanmaktadır.

17 Aralık tarihinde gerçekleşmesi gereken Mısır-İsrail barış anlaşmasının imzalanması zamanına rastlayan (ki, bu başarılamamıştır) Pekin ile Washington arasındaki bu hızlandırılmış tartışma-yakınlaşma ortamı Carter'in yeni bir kişisel başarısı olarak gösterilmek istenmektedir.

Carter'in diplomatik coşkusu Yakın Doğu'daki başarısızlığına rağmen sönmemiştir: Altı yıldır SSCB ile süren stratejik silahların sınırlandırılması (SALT 2) çalışması yakında gerçekleşecektir. Brejnev-Carter ilk zirve karşılaşması nihayet organize edilmiştir, önümüzdeki 5-6 Ocakta Carter, Giscard-Schmidt ve Callaghan'la beraber Guadalup'da olacaktır.

Fakat, bu özelikle Çin için büyük bir diplomatik zaferdir. Japonya ile dostluk ve barış anlaşmasından sonra Birleşik Devletlerle ilişkilerin düzenlenmesi SSCB'ye karşı kaydedilmiş ileri bir adımdır.

Hua Kuo-Feng aynı Carter gibi «Çin-Amerikan ilişkilerinin normalizasyonu kimseye karşı yöneltilmemiştir» derken (Çin-Japon antlaşması ve Çin-Amerikan normalizasyonu) dünya halklarının büyüklere olduğu gibi küçük hegemonyalara karşı (burada büyük SSCB'yi küçük veya bölgesel ise Vietnam'ı ifade ediyor) anti-hegemonyacı mücadelelerine katkıda bulunacaktır diye özellikle altını çizmeyi ihmal etmemiştir.

Çin'in bu başarısı pazar günü 'Halkın Günlüğü' nün yayın kurulunda 'üç dünya teorisi ve buna bağlı olarak iki süper güç yaklaşımını yadsıyarak açıkça Birleşik Devletler'ce de SSCB'ye karşı olan cephenin içine kattı : «İki ülkenin hegemonyaya karşı muhalefeti» «dünyadaki durumun gelişmesi üzerine selamlanması gereken bir etki oluşturacaktır.»

Olayların böylesi gelişimi Moskova tarafından zaten beklenmekteydi, nitekim «Moskova'ya karşı Çin-Amerikan ittifakı» tasarılarına yapılan karşı eleştiriler son günlerde şiddetini arttırdı.

«Pekin önderlerinin Amerikan emperyalizmi ile yeni uzlaşmaları Çin halkının sırtında ve onun esas çıkarlarına zıt olarak hazırlanmaktadır» diye cumartesi günü haberi yorum yapmaksızın veriyordu Tass ajansı.

Moskova'nın Birleşik Devletler'e karşı tutumunda özellikle Salt ile ilişkilerde şimdilik bir değişiklik sözkonusu değil. Ama daha uzun vadede şüphesiz ki Sovyet yöneticileri Çin ve Batılılar arasındaki (Washington-Tokyo-Berlin), ittifaktan kaygılanmaktadırlar.

Japonya hoşnutluluğunu ifade etmektedir. Japonlar Amerikalıları kendilerine ayak uydurduklarından ötürü kutlamaktadırlar. Fakat iş çevreleri Amerikalıların Çin pazarına girmeleri ile doğacak rekabetten tasalanmaktadırlar.

Çünkü, dünya çapındaki güçler dengesinin politik çehresinin dışında, Çin ile Birleşik Devletler'in ilişkilerinin gelişmesi onlar için olduğu kadar diğerleri için de çok önemli sonuçlara sahiptir. Resmi hükümet ilişkilerin eksikliğinden ötürü bugüne kadar kısılıp kalmış Amerikan sanayici ve bankerleri, sıraları gelince Çin'in muazzam gereksinmelerine karşılık vermeye başlayacaklar. Ve hiç şüphesiz Almanya-İngiltere Japonya ile mübadeledeki gelişmeler Fransa ile yeni anlaşma Amerikalıların karar almasını ve Tayvan konusundaki son kuruntuların kaldırılmasının hızlandırılmasına katkıda bulunmuştur.

Amerikallar, Fransızların Çin'de Amerikan lisansı altında nükleer santraller yapmasını yeğ tutmaktansa kendi nükleer santrallerini Çin'de kurmayı yeğlediler.

Açıktır ki kendi açılarından Çinliler «dört modernizasyonu» gerçekleştirmek için Birleşik Devletler'in yardımını ve onun teknolojisini yeğlerler.

(*Rouge*, 18 Aralık 1978)

Lüxemburg ve IV. Enternasyonal

Leon TROÇKİ

Troçki'nin 24 Haziran 1935'te tamamladığı bu makalesi, Yeni Enternasyonal'*in 1935 Ağustos sayısında yayınlanmıştır.*

Fransa'da ve başka yerlerde, sol merkezcilerin Bolşevik-Leninistlere karşı bir siper olarak sözde Luxemburg'culuğu inşa etme çabaları sürdürülmektedir. Bu sorun bir hayli önem kazanabilir. Sanırım' çok yakın bir gelecekte gerçek ve sözde Luxemburg-culuk üzerine geniş bir makale yazmak gerekecektir. Burada, bu sorunun ana özelliklerine değinmek istiyorum.

Rosa Luxemburg'un Stalin bürokrasisinin saygısız ve aptalca, yanlış tanıtması karşısında, biz onu birçok kez şiddetle savunduk. Ve bunu sürdüreceğiz. Bunu yaparken de herhangi bir duygusal düşünceye kapılarak değil, tarihi materyalist eleştirinin gerekleriyle harekete geçeriz. Bununla birlikte bizim Rosa Luxemburg'u savunmamız koşulsuz değildir. Rosa Luxemburg'un öğretisinin zayıf kalan yanları teoride ve pratikte açıkça sergilenmiştir. SAP'çılar (Sosyalist İşçi Partisi — Almanya) ve benzer unsurlar (bkz., örneğin, yüzeysel ilgiyle donanmış entellektüel «proleter kültürü», Fransız *Spartacus*'u; Belçika'da yayınlanan sosyalist öğrencilerin dergisinde ve aynı zamanda sık sık Belçika'daki *Sosyalist Eylem*'de vs.), Rosa'da asla belirleyici olmayan yetersiz ve zayıf yanları kullanarak, bu zayıflıkları genelleştirip sonuna kadar abartarak, buna dayanan tamamen saçma bir sistem oluşturuyorlar. Buradaki paradoks, Sosyal Demokrat kamp içindeki geleneksel merkezci ve sol merkezciler bir yana, Stalinistlerin de son dümen kırışlarında —onu öğrenmeden ya da hatta anlamadan— teoride Luxemburg'culuğun karikatürleştirilmiş olumsuz yanlarına yaklaşmalarından ibarettir.

Özellikle, 1905 Devriminden sonra, Alman Sosyal Demokrasisinin «zaferle taçlanmış» tutucu politikasına Rosa Luxemburg'un kitle eylemlerinin kendiliğindenliğini tutkuyla karşı çıkardığı hiçbir şekilde reddedilemez. Bu karşı koyuş tamamiyle devrimci ve ilerici bir karaktere sahipti. Lenin'den çok daha önce, Rosa Luxemburg kemikleşmiş partinin ve sendika aygıtının geciktirici karakterini farketmiş ve buna karşı mücadeleye başlamıştı. Sınıf çatışmasının kaçınılmaz bir şekilde ağırlık kazanmasına bel bağlamasıyla, Rosa örgüt memurlarının çizgisine ve iradesine karşı kitlelerin bağımsız elementel çıkışının muhakkak olduğunu öngörmüştür hep.

Bu geniş tarihsel çerçeve içerisinde Rosa nın doğruluğu ispatlanmıştır. Zira 1918 Devrimi «kendiliğinden»di; yani parti memurlarının önceden aldıkları tüm önlemlere ve hazırlıklara karşın kitleler tarafından başarılmıştır. Öte yandan, Almanya'nın bunu izleyen tüm tarihi, kendiliğindenliğin tek başına başarı için yeterli olmadığını göstermiştir; Hitler rejimi, kendiliğindenliğin her derde deva bir ilâç olmadığına ağırlıklı bir kanıttır.

Rosa, Parvus gibi hiçbir zaman yalnızca kendiliğindenlik teorisiyle yetinmemiştir; kaldı ki Parvus daha sonra sosyal devrimci kaderciliğini, en iğrenç kadercilikle takas etmiştir. Parvus'un aksine Luxemburg proletaryanın devrimci kanadını eğitmekle başlayıp onu mümkün olduğunca da örgütsel olarak bir araya getirmeye uğraşmıştır. Polonya'da çok sıkı, bağımsız bir örgüt inşa etmiştir. Söylenebilecek en fazla şey, Rosa'nın, işçi hareketine ilişkin tarihsel-felsefi değerlendirmesinde gelecekteki kitle eylemlerine kıyasla öncünün hazırlık seçiminin eksik kaldığıdır; oysa Lenin gelecekteki eylemlerin mucizeleriyle kendini umutlandırmadan, ileri işçileri ele alarak sınırları kesinlikle belirlenmiş bir program aracılığıyla onları devamlı olarak kitle örgütlerinde veya yeraltında, legal veya illegal olarak usanmadan kaynaştırıp sağam çekirdekler haline getirmiştir.

自衛官採